Patuljci

ŠUMSKI PATULJAK

star 275 godina

u najboljim godinama

stvarna visina (bez kape)

15 cm

izgleda namrgođen, ali je to posledica toga što pozira pri jarkoj dnevnoj svetlosti

torba za alat prikačena za pojas

Čizme od jelenske dlake

stopala su neznatno okrenuta unutra da bi omogućila veliku brzinu trčanja preko trave, suvog lišća i tako dalje.

Patuljci

Začudio sam se kada sam čuo da ima ljudi koji nikada nisu videli patuljka. Ne mogu a-da ne žalim takve ljude. Siguran sam da sa njihovim vidom nešto nije u redu.

Aksel Munte

tekst

Vil Hajgen

ilustracije

Rin Portflit

Naslov originala: *Leven en werken van de Kabouter*
Inostrana prava: © 1976 Unieboek B. V./Van Holkema & Warendorf, Bussum, The Netherland
Sva prava za Jugoslaviju: © 1980. Izdavački zavod »Jugoslavija«, Nemanjina 34, Beograd
Zajedničko izdanje Izdavačkog zavoda »Jugoslavija«, Beograd i »Otokara Keršovanija«, Rijeka.

Prevela s engleskog *Ljiljana Stanić*
Urednik *Žika Bogdanović*
Recenzent *Stanislava Radovanović*
Tehnički urednik *Milan Milošević*
Korektor *Vera Diklić*
Štampa i povez Mladinska knjiga, Ljubljana
Tiraž pet hiljada primeraka

Patuljci

JUGOSLAVIJA • OTOKAR KERŠOVANI

Uvod

Najzad, posle dvadeset godina promatranja, smatramo da je došlo vreme da svoja saznanja i otkrića stavimo na hartiju, pošto smo, naravno, dobili dozvolu jednog opunomoćenog patuljka — kome je, uzgred rečeno, trebalo čitavih pet godina da bi odluku doneo. Verujemo da ova knjiga popunjava jednu žaljenja vrednu prazninu, jer objavljenih dela o patuljcima praktično i nema. Jedan od glavnih izvora obaveštenja predstavljala je opsežna rasprava Vilhelma J. Vunderliha *De Hominibus Parvissimis (O malenim ljudima)*, objavljena 1580. godine. Ona sadrži neke upečatljive pojedinosti, ali, na žalost, u njoj se toliko često patuljci brkaju sa kepecima i maglovitim ličnostima iz bajki o vilama, da je njena sveukupna pouzdanost neznatna.

Patuljci su u današnje vreme skoro zaboravljena bića. Pošto oni noću posluju po šumama, a ponekad i u ljudskim prebivalištima, nije slučajna podudarnost što je sama reč patuljak (gnome) izvedena od *Kuba-Walda*, što na drevnom germanskom jeziku znači »kućeupravitelj« ili »kućni duh«. U seoskim oblastima, ti kućeupravitelji često žive među krovnim gredama ambara, odakle, ako se sa njima dobro postupa, vode računa o stoci, kao i o letini. Druga varijanta njihovog imena prevodi se kao »pospremiti« ili »obaviti neobične poslove« — sa ili bez kecelje.

Ranije, patuljak je bio opšteprihvaćeni pripadnik društva u Evropi, evropskoj Rusiji i Sibiru. Patuljci su redovno viđani, a ljudi svih životnih doba bivali su nagrađivani ili kažnjavani, pomagani ili ometani sa njihove strane (zavisno od sopstvenog vladanja) — što je prihvatano kao nešto sasvim normalno. Ali, bilo je to vreme kada su vode bile bistre a šume devičanske, kada se putevima stizalo bez buke od jedne naseobine do druge, i kada su jedino zvezde i ptice ispunjavale nebo.

Od tog vremena, patuljci su bili prinuđeni da se povuku u skrivene zakutke iznad i ispod površine zemlje, gde su se dobro prikrivali — u stvari, toliko dobro da verovanje u njihovo postojanje brzo iščezava. Ipak, sa patuljcima je upravo onako kao što

je i sa zecom na livadi ili srnom u šumi: propustićete da ih ugledate, ako ne posmatrate pažljivo. Može biti da ih ne vidite, ali oni su, svakako, tu!

Sada, kada smo toliko zaokupljeni očuvanjem onoga što je preostalo od prirodnih blaga, postoji nada da će patuljci ponovo početi da se slobodnije kreću. Sve više ljudi počinje da shvata da je Priroda njihova, zanemarena ali praštanju sklona i mudra majka. Takvi ljudi će, bez sumnje, sresti patuljke. Njima i posvećujemo ovu knjigu, u nadi da će im takvi susreti pružiti mnogo zadovoljstva.

Patuljci koje smo pitali za savete u vezi sa ovom knjigom bili su krajnje uzdržani kada smo od njih tražili da nam odgovore na neka od naših pitanja, što je imalo za posledicu da se u našem radu jave neke manjkavosti i nesavršenosti. Stoga bi korisni, dopunski podaci od dobro upućenih čitalaca bili dobrodošli. Oni će biti uključeni (uz pomenute izvore) u naredna izdanja.

Iako se u ovoj knjizi najdetaljnije govori o šumskom patuljku, obrađene su takođe i druge njihove vrste. Patuljci su, naravno, bića sumraka i noći, i zbog toga smo bili prinuđeni da naša istraživanja obavljamo u skoro ili stvarno potpunom mraku. Kada bismo hteli da naša opažanja potpuno verno prikažemo, mnoge od ilustracija u ovoj knjizi bile bi islikane plavom ili prigušeno sivkastom bojom. Da bi se prevazišla ova teškoća i da bi se pružila tačna slika života patuljaka, ilustracije su obojene tako da izgleda kao da je ono što je na njima posmatrano pri dnevnoj svetlosti.

Rien Poortvliet
* *Wil Huygen*

Istorijska pozadina

Ravno pre osam vekova Šveđanin Frederik Ugarf pronašao je dobro očuvan drveni kip u kući jednog ribara u Nidarosu (sada Trondhajm), u Norveškoj. Kip je bio visok petnaestak santimetara, bez postolja. Na postolju su bile urezane reči:

NISSE
Riktig Storrelse

što znači »Patuljak, prirodna veličina«.

Ovaj kip nalazio se u posedu ribareve porodice otkako se pamti, a Ugarf je uspeo da ga otkupi tek posle višednevnih pregovara. Sada je on deo kolekcije porodice Oliv iz Upsale. Ispitivanja X-zracima pokazala su da je kip star više od dve hiljade godina. Mora biti da je izrezan u korenu nekog drveta koje više ne postoji; drvo je neverovatno tvrdo. Slova su, međutim, bila urezana mnogo vekova kasnije. Pronalaženje ovog kipa i određivanje njegove starosti razjašnjavaju ono što su sami patuljci uvek tvrdili — da vuku poreklo od starih Skandinavaca.

Tek posle Velike seobe naroda, koja je započela 395. godine nove ere, patuljci se pojavljuju u Nizozemskoj — verovatno 449. godine, kada su se rimske predstraže u Britaniji okomile na Anglo-Saksonce i Jute. Neki podaci o tome potiču iz izveštaja jednog rimskog narednika-najamnika, Publiusa Oktavusa, koji je posedovao vilu i farmu u šumama izvan Lugdunuma (sada Lajden, u Holandiji). On se oženio meštankom, te se tako nije ni vratio u Rim. Velika je šteta što su njegovo imanje uništili varvari.

Publius Okavus napisao je 470. godine nove ere sledeći prikaz:

»Sopstvenim očima sam video jednu sićušnu osobu. Nosio je crvenu kapu i plavu košulju. Imao je belu bradu i zelene pantalone. Rekao mi je da živi u

Kip iz Upsale

ovom kraju dvadeset godina. Govorio je našim jezikom, ubacujući neobične reči. Od tada sam sa tim malim čovekom razgovarao još mnogo puta. Rekao mi je da je potomak rase zvane Kivalden (reč koja je nama nepoznata), i da ih na svetu ima samo nekoliko. Voleo je da pije mleko. Češće sam ga viđao kako leči bolesne životinje na pašnjacima.«

U haotičnim vremenima do 500. godine, pošto je Odoakar, kralj Germana, svrgnuo poslednjeg vladara Zapadnog Rimskop Carstva, patuljci su se mora biti nastanili u Evropi, Rusiji i Sibiru, mada o tome nema pouzdanih podataka. U stvari, patuljci smatraju pisanje istorije dosadnim, ili se barem prave da je tako; ali, pronosili su se glasovi da oni ipak imaju neke tajne zapise.

U svojoj knjizi iz 1580. godine, Vunderlih pominje da su u njegovo vreme patuljci održavali besklasnu zajednicu već više od hiljadu godina. Izuzimajući kralja, koga su sami birali, nije bilo bogatih ili siromašnih, podređenih ili nadređenih patuljaka. Možda su zbog toga oni i iskoristili Veliku seobu naroda, da sve počnu iznova. Sve je to delovalo uverljivo, dok nije pomenuo jednu geografsku kartu (sada izgubljenu) dvorca kralja patuljaka i obližnjih rudnika zlata; u rudnicima je očigledno korišćena robovska radna snaga, a povremeno su izbijale pobune robova.

Upravljajući se prema našim oskudnim podacima, moramo zaključiti da su se patuljci postepeno upuštali u češće kontakte sa ljudima među kojima su živeli i da su se potpuno uključili u našu zajednicu pedeset do sto godina pre vladavine Karla Velikog (768—814).

Odrasli muški patuljak teži
300 grama

Odrasli ženski patuljak teži →
250-275
grama

Geografsko područje

Rasprostranjenost u Severnoj Americi

Na gornjoj geografskoj karti prikazana su neka od mesta na kojima, prema izveštajima, postoje patuljci. Teškoću pri pouzdanom utvrđivanju da li patuljci zaista žive na ovom kontinentu predstavljalo je to što nijedno viđenje ili susret nisu mogli biti potvrđeni, ukoliko ih nisu posvedočila dva posmatrača — ista merila primenjuju i posmatrači ptica. Stoga, iako je prikupljeno prilično dokaza, ništa od toga nije prikazano u ovoj knjizi. Može se, međutim, pretpostaviti da su američki patuljci (čija geografska rasprostranjenost odgovara klimatskim i životnim zonama njihovih bližnjih u Evropi) prihvatili istu odeću, način života i obrasce ponašanja kao i njihovi prekomorski rođaci.

Rasprostranjenost u Evropi

Zapadna granica: Irska obala
Istočna granica: Duboko u Sibiru
Severna granica: Norveška, Švedska, Finska, evropska Rusija i Sibir.
Južna granica: U potezu od belgijske obale, preko Švajcarske, Balkana, severnog dela Crnog mora, Kavkaza, Sibira. (To mora da je u vezi sa kraćim danima i dužim zimskim noćima u zemljama severno od ovog poteza.)

Nazivi za patuljke na raznim jezicima

Irski	Gnom	Poljski	Gnom
Engleski	Gnoum	Finski	Tontu
Flamanski	Klajnmaneken	Ruski	Gnom
Holandski	Kabauter	Srpskohrvatski	Patuljak
Nemački	Hajncelmenhen	Bugarski	Djudje
Norveški	Tomte ili Nise	Češki	Skritek
Švedski	Tomtebise ili Nise	Mađarski	Mane
Danski	Nis		

ŠUMSKI PATULJAK

star 275 godina

---

u najboljim godinama

stvarna visina (bez kape)

15 cm

njegova namrgođenost posledica je toga što pozira pri jarkom drevnom svetlu...

Torba za alat prikačena za pojas

Stopala su neznatno okrenuta unutra da bi omogućila veliku brzinu kretanja (po travi, i tako dalje...)

Dnevna odeća –
teško uočljive boje

ŽENSKI PATULJAK STARIJEG DOBA *346 godina*

(Kada napuni 350 godina ili više počinje da joj raste retka brada)

Spoljni izgled

Postoje muški i ženski patuljci. U svakodnevnom životu dolazimo u dodir samo sa muškim, pošto ženski skoro uvek ostaju kod kuće.

MUŠKI PATULJAK nosi zašiljenu crvenu kapu. On ima gustu bradu, koja počinje da sedi znatno ranije nego njegova kosa.

Nosi plavu košulju*) sa bajronovskim okovratnikom ili sa izrezom kao kod kaftana (koji je obično prekriven njegovom bradom).

Oko struka nosi kožni opasač na koji je prikačena torba za alat, koji se sastoji od noža, čekića, svrdla, turpije, i drugih potrepština.

Zatim, smeđezelene pantalone i obuća

filcane čizme

cipele od brezove kore

ili drvene klompe

zavisno od oblasti u kojoj živi.

*) Šaljivi stihovi u obliku zagonetke iz opere *Ivica i Marica* —

Ein Männlein steht im Walde ganz still und stumm;
Es hat von lauter Purper ein Mäntlein um.
Sagt, wer mag das Männlein sein, ... das de steht auf einem Bein....

(Čovečuljak u šumi stoji, nepomičan i sam;
Košulja mu je od jarkog purpura i purpurnim nitima šivena.
Čik pogodite: ko je taj čovečuljak, ... ko to stoji na jednoj nozi...)

— nemaju nikakve veze s patuljcima; odnose se na neku otrovnu pečurku, najverovatnije na muharu. Zabuna je verovatno proizišla iz nepotvrđenog narodnog verovanja da patuljci, u slučaju opasnosti, mogu da se pretvore u otrovne pečurke.

Ten lica je svetao, ali sa obrazima rumenim poput jabuke, naročito u starijem dobu.

Nos je prav ili neznatno prćast. Oči su po pravilu sive; retka odstupanja posledica su mešanja sa trolovima u praiskonsko doba.

Oči su okružene mnogim borama, najčešće

borama osmeha

što ne utiče na činjenicu da one mogu da odjedrom poprime pronicljiv i ozbiljan izgled.

Patuljci ne obraćaju mnogo pažnje na spoljašni izgled onih koji su pred njima; umesto toga, oni prodiru u suštinu njihovog bića i u tolikoj meri uspevaju da je sagledaju da nikakve tajne ne ostaju neotkrivene.

Dobrodošlice, opraštanja i pozdravi pred spavanje

izražavaju se trljanjem noseva.

Kažu da to omogućava prodorniji pogled u oči. Međutim, to je malo verovatno. To je, može biti, ništa drugo do naprosto prijateljski gest, a patuljci, u svakom slučaju, nemaju tajni jedan pred drugim. U stvari, dovoljno je da oni samo pogledaju nekog u daljini i da odmah znaju šta se dešava u unutrašnjosti bića te osobe.

Upadljiva odeća patuljaka ima zadatak da ih zaštiti od ptica grabljivica za vreme sumraka i noću. One su njihovi prijatelji, ali bi mogle pobrkati nekog užurbanog patuljka sa velikim mišom, da nije njegove crvene kape.

To samo dokazuje da ptice razlikuju boje, što je činjenica koju biolozi, čak i danas, dovode u sumnju.

S druge strane, njegova upadljiva odeća može biti i nepovoljna, naročito kada se patuljak susretne sa bićima koja mu u životu dodijavaju – kao što su kune, mačke, zmije, ← TVOROVI, hermelini i stršljeni!

Sova
u noćnom
lovu

Ipak, patuljak se ne uzrujava suviše zbog ovih neugodnih bića, pošto ih svojom inteligencijom daleko prevazilazi.

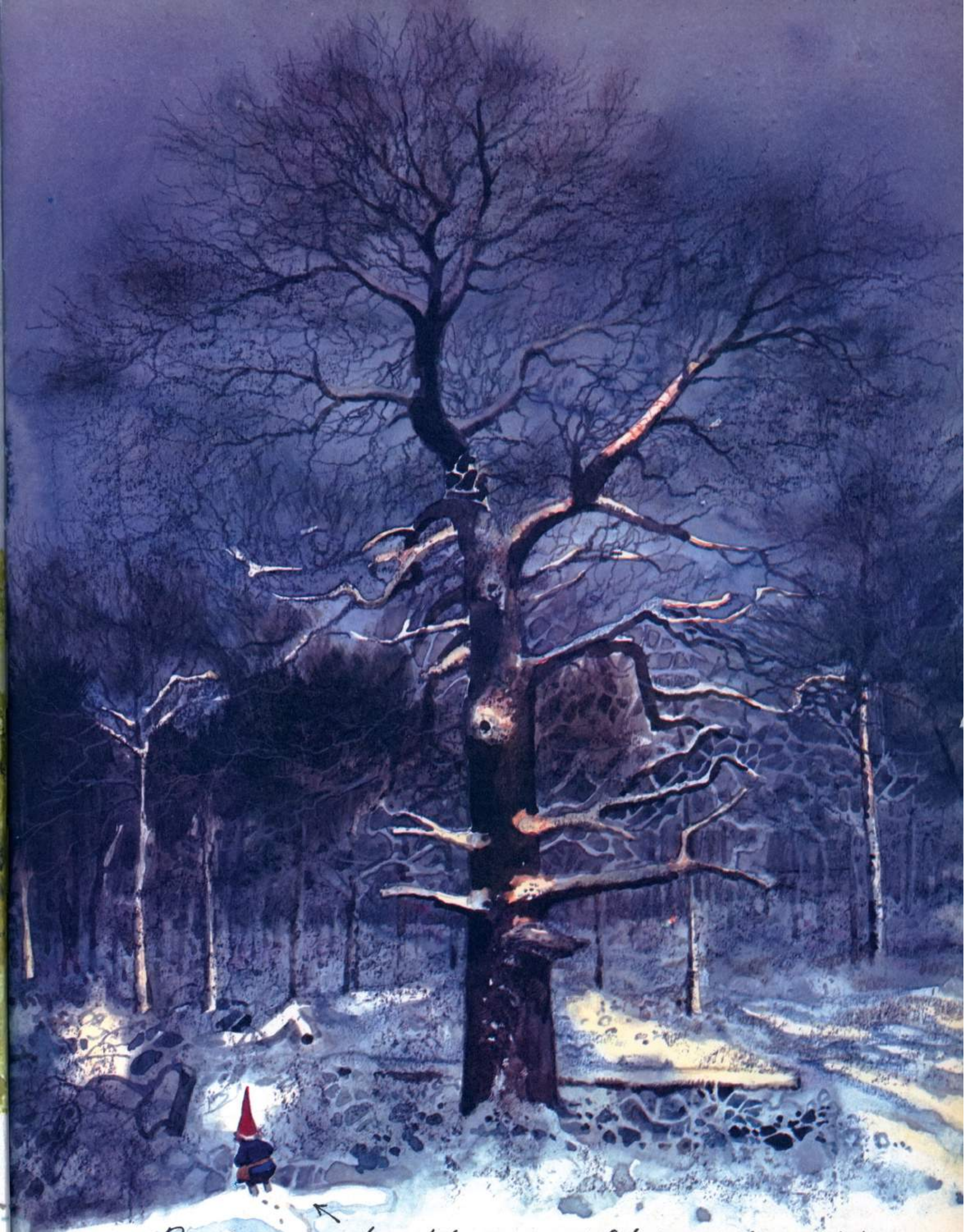
Patuljak se kreće tako besomučnom brzinom — kada to želi — čak i na dugim rastojanjima, da lako može ostaviti za sobom i najgrabežljivija stvorenja, izuzimajući, može biti, stršljena. Međutim, stršljen ubada samo danju, a tada je patuljak obično u kući. Kada patuljak mora da obavi neki zadatak po danu, najpre se svuda natrlja sokom biljke bljuvače ili pasjeg oraha; mala količina ove ubitačne materije izaziva nagon za povraćanjem kod svih koji je udahnu (izuzev samog patuljka) i tako obeshrabruje nasrtljivog stršljena.

OTISCI STOPA

Otisci stopa koje patuljak ostavlja za sobom veoma su osobiti — ako ste u stanju da ih uočite! Da ne bi ostavljao trag dok se kreće, patuljak vešto koristi šljunak, čvrste delove mahovine i borove četine; gazeći po njima, a ne po goloj zemlji, on ne ostavlja nikakve tragove. Ponekad hoda u krugu ili unazad po sopstvenom tragu ili prolazi kroz drveće. Ako pouzdano zna da ga neko prati, skoro uvek će nestati u nekom podzemnom prolazu.

Kada je prinuđen da korača po golom tlu, patuljak se koristi šarom u obliku ptičijih stopala, reljefno utisnutom na đonovima njegovih čizama. Ovim prepredenim izumom, on prikriva svoje kretanje. Ali, patuljci se ponekad i odaju, prepuštajući se sledećem malom iskušenju: ako naiđete na brezov list na tlu sa sjajnom kapljicom sluzi u sredini, možete biti sigurni da neki patuljak tek što je tuda prošao i oprobao se u veštini pljuvanja u metu. On ne može da odoli a da ne pogodi cilj — i tako ostavlja trag.

Ranije pomenuta odeća nosi se i leti i zimi, bez ogrtača, pošto se muški patuljak dobro prilagođava svakom vremenu. U najgorem slučaju, on može da, za vreme izuzetne hladnoće, obuče još **potkošulju** ili **dugačke gaće**.

ŽENSKI PATULJAK

Devojka od 96 godina (još uvek stidljiva!)

Nosi odeću sive ili kaki boje.

Dok se ne uda nosi zelenu kapu, sa pletenicama izbačenim napolje.

Posle udaje, kosu prekriva pokrovcem i tamnijom kapom.

Žena od 316 godina

iako ženski patuljak ima bujne grudi, njena manja težina (u odnosu na visinu) dozvoljava joj da proživi život nesputana grudnjakom.

bluza

suknja do kolena

crnosive dokolenice

i duboke cipele ili patike

Najviše zbog svoje sive odeće, ženski patuljak oseća se bezbednijom u kući; pobrkavši ženskog patuljka sa malim poljskim životinjama, sove bi joj lako mogle svojim kandžama naneti duboke rane pre nego što bi shvatile da su napale prijatelja. Prednost ovakve odeće je i u tome da ljudi teško mogu otkriti ženske patuljke, pošto se njihova odeća tako dobro slaže sa pozadinom. Kada uhvate ženskog patuljka, ona često razoružava onoga koji je uhvatio, pretvarajući se da je bolesna sve dok je ne puste.

Kapa

Zaslužuje posebno objašnjenje. Načinjena je od filca i čvrsta je od vrha do površine glave (vidi crtež preseka, levo). Patuljak je nikada ne skida, izuzev u mraku, pre nego što pođe u krevet i, verovatno (mada to sami nismo videli) kada se kupa. Patuljak bez kape nije pravi patuljak i on to zna.

Neki folkloristi uporno tvrde da kapa ima moć da učini patuljka nevidljivim, ali, ako je to i tako, to nije njena glavna namena. Pre će biti da je kapa neophodni pokrivač glave, zaštita od neočekivanih udaraca odozgo, koji bi mogli nastati usled pada grančica, žirova, grȁda, kao i protiv napada grabežljivih životinja. (Zanimljivo je da, poput guštera koji odbacuje svoj rep da bi umakao, patuljak ostavlja svoju kapu nasrtljivoj mački.)

Patuljak obelodanjuje svoju samosvojnost svojom kapom, kao i oblikom svog nosa. Dete patuljka dobija kapu još dok je malo i čuva je kroz ceo život. Zbog toga što se retko skida, pohabanost i iznošenost kape su veoma izraženi, tako da se na njenoj spoljašnjoj strani povremeno, veoma pažljivo, dodaju novi slojevi filca. To se čini svakih nekoliko godina, uz pomoć kalupa koji tačno odgovara obliku patuljkove glave.

presek

Patuljak koji radi sa **kalupom za kapu** – posao koji on baš ne voli!!

To je zamoran posao. Ali, on bi radije ostao bez pantalona nego bez kape. (Obratite pažnju na to da on, dok je bez kape, pokriva glavu maramom.)

Fiziologija

Kostur
Mišićni sistem
Krvotok
Mozak i živčani centar
Probavni sistem
Bubrezi i bešika
Disajni sistem
Vezivna tkiva
Koža i kosa
Krv
Čula
Žlezde sa unutrašnjim lučenjem
Polni organi

Lobanja je relativno veća od ljudske.
Osam pari rebara, četiri „lažna" rebra (kod ljudi, sedam i pet), ruke duže, noge kraće, kosti stopala i svoda stopala naročito jake.

Kostur

Priroda, izgleda, nalazi za potrebno da mnoge od svojih tvorevina stvara u dve veličine: konj, poni; jelen, srndać; zec, kunić; i guska, patka. Tako imamo čoveka i patuljka; međutim, razlika u veličini toliko je velika da sličnost utoliko više pada u oči. Nadalje sledi opis (neznatnih) razlika u telesnom ustrojstvu između čoveka i patuljka:

Guska

Patka

Mišićni sistem

Pošto se — idući od većeg ka manjem — zapremina, a stoga i težina, nekog predmeta smanjuje kao kubna funkcija njegove linearne dimenzije a površina samo kao kvadratna funkcija, čak i debeo patuljak hitriji je nego čovek (uporedi buvu i slona). Patuljci, stoga, trče mnogo brže, mogu da više skoče i nekoliko puta su jači nego čovek — naravno, s obzirom na svoj rast.

Muskulatura nogu kod patuljka poseduje jedan dodatni sklop mišića. Pored toga, patuljak poseduje dva tipa mišića — crvene i bele. Beli služe za kratkotrajne napore. Oni dozvoljavaju nagomilavanje veće količine ugljendioksida, koji se kasnije izbacuje ubrzanim disanjem. Crveni mišići namenjeni su za dugotrajne napore.

Patuljak sa načuljenim ušima ↗

Sedam puta jači od čoveka...

Krvotok

Srce relativno veliko (atleta, trkački konj).
Krvi sudovi široki i dobrog kvaliteta (srčani napadi nepoznati).
Jača cirkulacija krvi nego kod čoveka (prilagođavanje na hladnoću, izdržljivost).
Otvrđivanje arterija javlja se tek posle četiristote godine.

Mozak i živčani centar

Kapacitet mozga veći nego čovekov.

Probavni sistem

Ukupna dužina creva veća nego kod čoveka (patuljci ne jedu meso). Jetra otpornija, žučna kesa manja. Kamen u žuči nepoznat.

Bubrezi i bešika

Mogu provesti čitav dan bez mokrenja.

Organi za disanje

Pluća relativno velika i mogu da prime dosta vazduha (izdržljivost, trčanje velikom brzinom).

Vezivno tkivo, koža i kosa

Vezivno tkivo veoma žilavo i čvrsto. Kosa sedi vrlo rano. Ćelavost nepoznata.

Čula

OKO
Rožnjača, sočiva, dužica, mrežnjača (koja sadrži štapiće i čepiće).
Žuta mrlja sadrži osam miliona čepića; čovek ih ima samo nekoliko i stoga ograničenu moć viđenja u mraku. Patuljak, međutim, poseduje takođe i visoku koncentraciju štapića u žutoj mrlji, poput sove; to omogućava jasno viđenje u mraku. Nadalje, veoma prilagodljiva zenica omogućava maksimalan prijem svetlosti.

UHO
Spoljašni slušni kanal kratak i širok.
Ušna školjka velika i može se usmeravati u bilo kom pravcu i okretati se.
Nema gluvoće.
Prenošenje do mozga obavlja se sa većim električnim kapacitetom nego kod čoveka.

MIRIS
Sluzava membrana nalazi se u *svim* nosnim šupljinama, što objašnjava velike dimenzije nosa. Radio-svetlosna veza

putem prenošenja mirisa do mozga (pas i lisica).

UKUS
Kao i kod ljudi, primećuju se samo četiri osobine: slatko, kiselo, slano, gorko (ostalo se »okuša« sluzavom membranom u nosu).

DODIR
Vrhovi prstiju osetljivi kao kod slepe osobe.
Otisci prstiju su najčešće kružnog oblika.

Svet mirisa

Poput životinja, patuljak »sagledava« veliki deo sveta oko sebe uz pomoć svog nosa. Čak i ako bi oslepio i ogluvio, ipak bi bio u stanju da razazna svoje stanište i da zna šta se događa oko njega u šumi: poznati miris, zahvaljujući veoma izoštrenom čulu, upravlja svakim njegovim korakom.

Čovek više ne poseduje tu sposobnost, iako se njeni odjeci još uvek vraćaju u proletnjem povetarcu, mirisu cveća, vonju starih naseobina sa stajama ili iznenadnom mirisu mora, koji nas nekako podsećaju na srećnu mladost ili dane koji su prošli. Ljudima u gradu nosevi služe jedino da bi primetili oporije mirise, kao što su mirisi dima, parfema, hrane, kuhinje, ili telesni zadah.

Nos, međutim, takođe može poslužiti i za »kušanje« ukusa. Izuzev slatkog, kiselog, slanog i gorkog — koji se kušaju pomoću izraslina na jeziku — ostali ukusi se iz usta prenose, preko sluzave membrane u nosu, kroz ždrelo i nosne šupljine na daljnje razvrstavanje (vidi FIZIOLOGIJA: *Ukus*).

Za većinu životinja (uključujući ribe i insekte) nos je značajan koliko i oči i uši — ako ne i više. Osetljivi nosevi patuljaka pomažu u potrazi za hranom (hijena do deset kilometara) i proceni njene vrednosti (pas ima poseban »nos« iza zuba), ljubavnim partnerom (leptiri do jedanaest kilometara) pri raspoznavanju prijatelja ili neprijatelja, ponovnom nalaženju sopstvenih tragova i pri orijentisanju u nepoznatoj oblasti. Ukratko, nos snabdeva većinu bića neprekidnim obaveštenjima — obaveštenjima bez kojih su ljudska bića prinuđena da delaju. Naša sluzava membrana nije više dovoljno delotvorna; ona je smeštena visoko u nosnoj šupljini i pokriva samo pet kvadratnih santimetara — kod nemačkog ovčara sto pedeset, a kod patuljka šezdeset. Ili, izraženo brojem senzornih mirisnih ćelija:

Čovek: pet miliona
Jazavičar: 125 miliona
Foksterijer: 147 miliona
Nemački ovčar: 220 miliona
Patuljak: 95 miliona

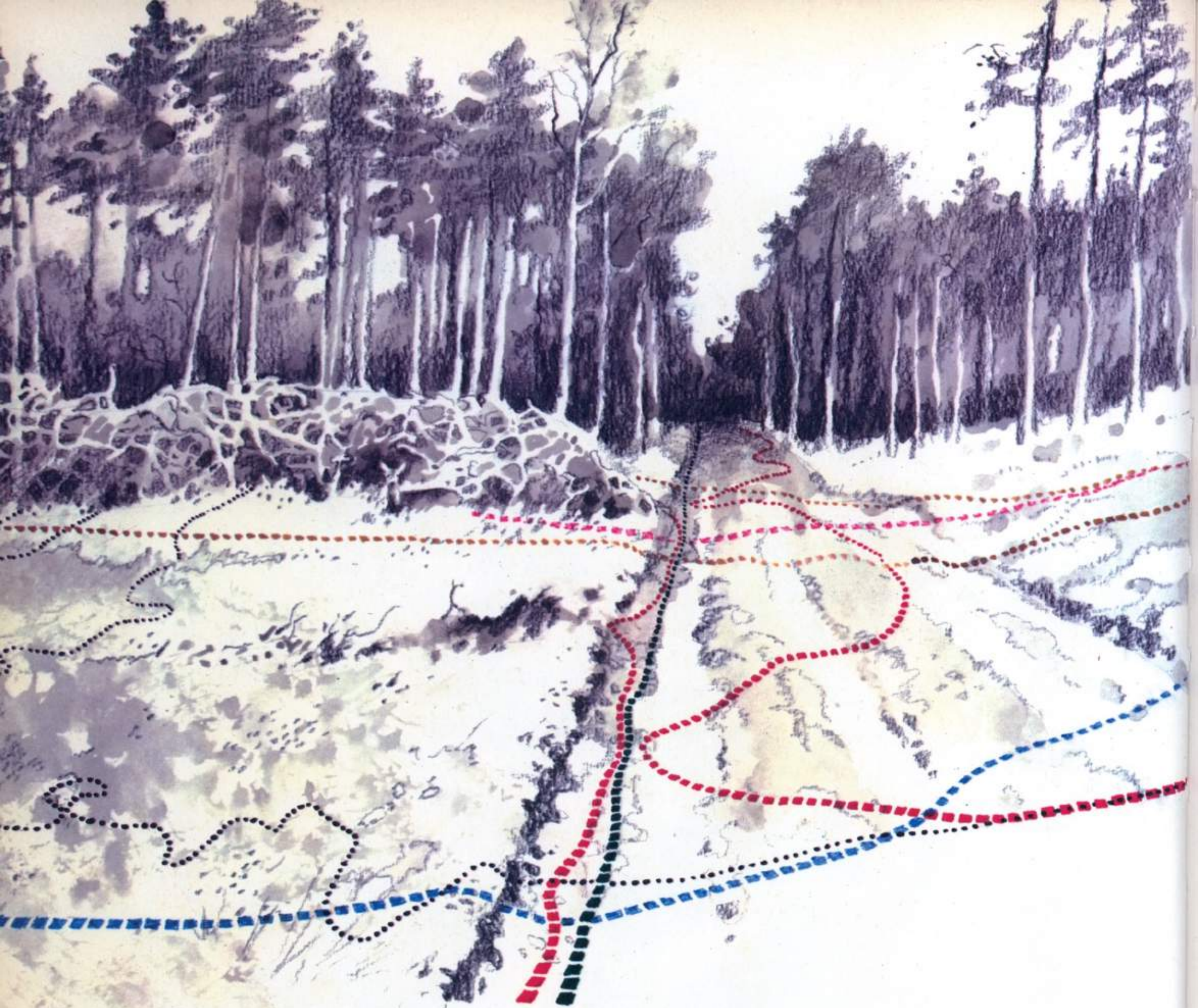
Stoga, patuljak oseća miris devetnaest puta bolje nego čovek. Merenja sa olfaktometrom, međutim, pokazuju da je njegov nos sto hiljada puta bolji, zbog tankoćutnijih osobina senzornih ćelija — kao u lisice, jelena ili psa.

Osećaj mirisa nastaje kad nos udahne izvestan broj molekula ispuštenih iz neke određene materije. Na primer, otisci stopala poseduju vonj koji prouzrokuje butirna kiselina. Butirna kiselina predstavlja materiju jakog mirisa koja se izlučuje preko tabana (takođe pod pazuhom i na koži). Ona lako prolazi kroz kožnu cipelu; gumena čizma je čak i posle četrdeset osam časova prožeta ovim zadahom. Sa svakim korakom, nekoliko miliona molekula butirne kiseline prolazi kroz đon cipele, što je dovoljno da ih životinja ili patuljak mogu odmah raspoznati. Štaviše, oni znaju da li vonj stiže sleva nadesno ili obrnuto. Ako krenu u pogrešnom smeru, ubrzo postaju svesni da se broj molekula butirne kiseline smanjio (usled isparavanja) i kreću natrag.

Dobar nos može registrovati neograničen broj mirisa; u stvari, on može da otkrije bilo kakav vonj. Da pomenemo još nešto što se odnosi na patuljke; oni mogu da po mirisu raspoznaju vrste drveća, biljaka, trava, žbunova, mahovine; sve gmizuće, leteće, toplo i hladnokrvne životinje, stene, vodu, metale, kao i iznad svega, naravno, sve aktivnosti koje se odnose na ljudska bića.

Pronicljiv ste posmatrač ako možete da razaznate srnu u ovom krajoliku. A kao da nema drugih znakova prisustva životinja. Barem za nas. Ali za nekog sa dobrim nosom, tu ima svakovrsnih stvari koje se ne mogu otkriti! (Vidi narednu stranu.)

»Osmotrimo« ovaj prizor nosem nekog patuljka na povratku kući u svitanje. Upravo kao što mi možemo da vidimo ovu pošljunčanu šumsku stazu u sveže snežno jutro, on može da opazi (čak i u mrklom mraku) šta je sve prošlo preko i oko nje. Evo njegovih opažanja:

Između ponoći i pola dva ujutro, prokasao je neki jazavac (zelena isprekidana linija).

Oko tri časa ujutro, majka lisica uputila se stazom, napuštajući je tu i tamo, da bi procunjala unaokolo (crvena isprekidana linija).

Oko četiri časa ujutro, pojavila se druga lisica — mladi mužjak u potrazi za ženkom (krivudava crvena isprekidana linija).

U četiri i trideset divlji vepar se vraćao sa paše (plava isprekidana linija).

Zečevi su skakutali unaokolo cele noći (crne isprekidane linije).

Oko osam i petnaest prethodne večeri, dva jelena krenula su na pašu (žuta isprekidana linija) — i verovatno su još uvek u šumi.

Pre petnaest minuta neka srna je započela svoje jutarnje tumaranje (ružičasta isprekidana linija).

To je ono najglavnije, što patuljak odmah uočava. Mnoge druge pojedinosti, kao što je prolazak dve krtice, promicanje lasice, bezazleno tumaranje zeca, ukopavanje buba u zemlju, švrljanje fazana i uobičajene aktivnosti mnoštva drugih sićušnih bića, svakako su privukli njegovu pažnju.

(Kao što možete i zamisliti, kijavica nije šala za patuljka.)

VANČULNO OPAŽANJE

Opštenje bez govora na velikim razdaljinama (požar, zemljotres, poplava).

Predviđanje vremena (nepogoda, oluja, kiša, prostori visokog ili niskog pritiska); vidi PATULJAK I VREME.

Osećaj za smer (razvijen kao kod goluba pismonoše, ptice selice). Kompasi se ne koriste. Ako ga patuljak dobije kao poklon, obično ga okači na zid u dnevnoj sobi.

Sa rakljom

Hormoni i polni organi

Istraživanje u ovoj oblasti nailazilo je na teškoće. U literaturi, svi obzirno prećutkuju tu temu. Kao i obični adrenalin u krvi, patuljci poseduju neku vrstu super-adrenalina, koji doprinosi visokom stepenu sposobnosti u stvarima za koje su potrebni snaga, izdržljivost i polni nagon. Polni organi su sličnog oblika kao kod ljudi. Ženska može da se oplodi samo jednom u životu. Kako se to tačno dešava, nije nam poznato — ali verovatno da se to ustalilo kao pravilo uz pomoć nekog magičnog posredovanja pre oko hiljadu petsto godina. Muškarac ostaje sposoban do doba od oko trista pedeset godina.

Bolesti i lekovi

Pošto patuljci žive toliko dugo, pomislilo bi se da im krvni pritisak postaje vrlo visok.
Patuljak se štiti od toga ne samo time što upotrebljava veoma malo soli u ishrani, već takođe i redovno pijući čaj od biljke hoću-neću.
Dva grama čaja od svežeg hoću-neću na pedeset kubnih santimetara ključale vode.

Hoću-neću

Pošto muškarci ne štede sebe i aktivni su po svakom vremenu, kod njih se javlja sklonost prema

reumatičnim tegobama.

Za trljanje koriste brđanku a za čaj osušenu koprivu.

Kopriva

Kao zaštitu protiv gripa i prehlada i infekcija bronhijalnog prolaza oni vare čaj od cvasti burjana.
Za ispiranje grla

Crnjevac

(Prunella vulgaris)

Cvasti burjana

Za lečenje proliva i ostalih smetnji u probavnom sistemu: sok od maka ili opijum isceđen kroz zarez u makovoj glavici koja sazreva.

Mak

Čaj od kamilice ili od semena mirođije upotrebljava se za lečenje nesanice.

Kamilica

Da bi sprečili nadimanje trbuha, piju čaj od semena morača.

Morač

Nekoliko listova maslačka dnevno protiv zatvora.

Maslačak

Jedan list različka dnevno pomaže protiv gubljenja elastičnosti arterija

Različak

Radi lečenja potištenosti i opšte bezvoljnosti (ne dešava se naročito često) koriste čaj od kantariona ili čaj koji se dobija od belih vlakana oraha.

Kantarion

Radi sprečavanja kamena u bubrezima, koriste čaj koji se dobija od mladih listova breze.

Brezov list

Što se ostalog tiče, nisu podložni bilo kom drugom značajnijem oboljenju.

Povrede

Kod **preloma noge,** u kožu se utrlja gavez a noga se potom utegne pomoću tanjih suvih grančica.

Obilno **krvarenje iz rane** zaustavlja se barskom perunikom.

Drugo dobro sredstvo je **vrbičica**

ZAŠIVANJE RANE

Kao i mi, i patuljci koriste krivu iglu i iskuvanu lanenu nit. Igle i pincete iskuvavaju se u ulju. U ranu se, kao antiseptik, nakapa makovo mleko.

PROTIV OPEKOTINA

1. stepen: Premazati uljem

2. stepen: (mehuri) Na ranu se stavi kuvana hrastova ili javorova kora. (Patuljci od vajkada znaju da sveže ispeglani i smotani zavoji ne izazivaju infekciju.)

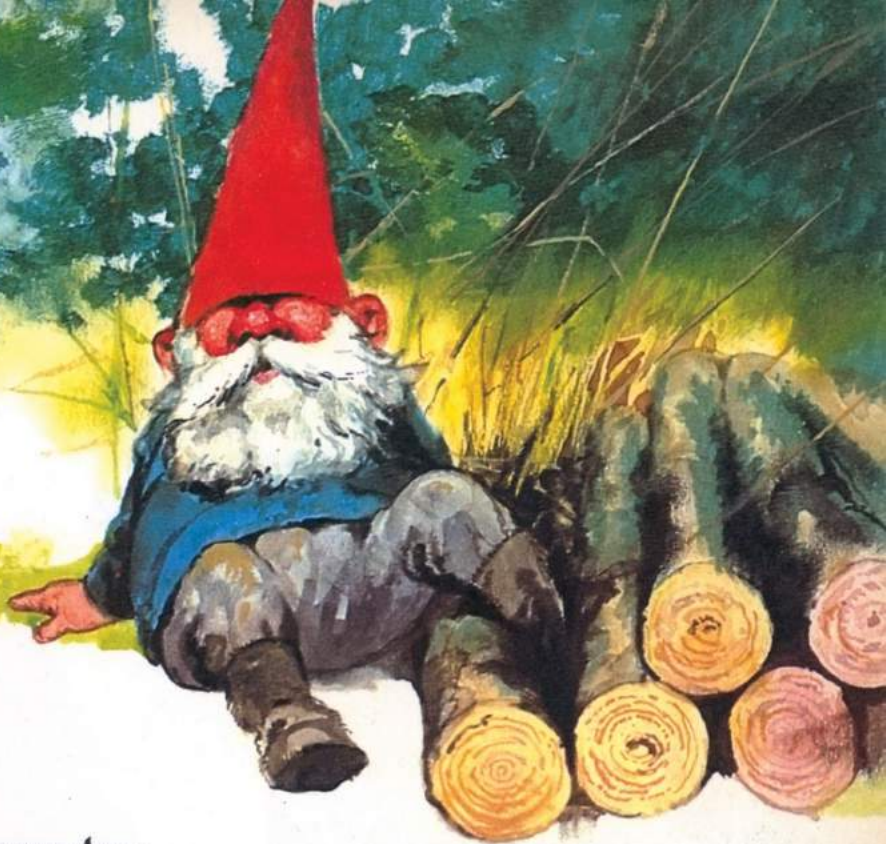
3. stepen: nema izveštaja (nikada se ne događa).

Za opekotine izazvane **ključalom** tečnošću: Tinktura od **SASE**

(Lat: Anemone pratensis)

Iščašenja, Uganuća, Istegnuća mišića:

Primenjuje se melem načinjen od brđanke i lišća.
Nadalje, postupiti kao sa slomljenom nogom.

Ujedi insekata:

Sirće napravljeno od prevrelog voća.
Primeniti tinkturu od divljeg ruzmarina
(Lat: Ledum-palustre)

Ubodi stršljena:

Primeniti podvez, zaseći ranu, omogućiti krvarenje.

Zmijski ujedi:

Primeniti podvez, otvoriti ranu i isisati otrov. Ukoliko

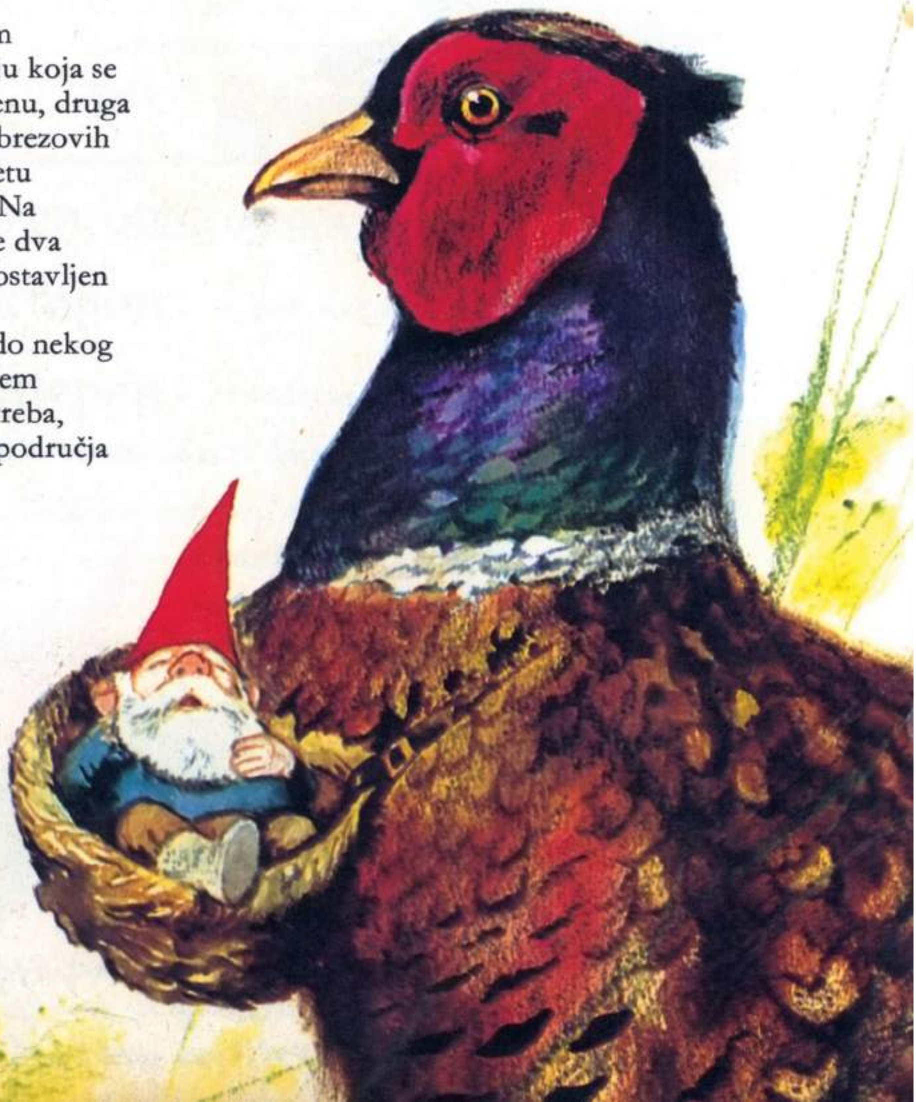

se time ne postigne željeni efekat, ili ako još uvek postoji opasnost po život, najbolje što se može učiniti jeste prebaciti povređenog u kraljevski dvor. Tamo, jedan Iscelitelj (polúvrač) ima pri ruci sve vrste protivotrova.

Prenošenje povređenog

Ako se muški patuljak toliko teško povredi da ne može da se kreće, on poziva u pomoć druge patuljke, zviždeći isprekidanu melodiju kojoj ga je naučio njegov otac. Ovaj posebni signal koristi se samo u slučaju opasnosti. Patuljci nikada ne podižu lažnu uzbunu! Patuljci koji čuju signal ranjenog druga odmah mu jurnu u pomoć, a onda ga prenesu do kuće na nosilima načinjenim od dva štapa. Ako je pacijentovo stanje i dalje ozbiljno, prelazi se na fazu »prenošenje hitnih slučajeva«. Jedan od patuljaka-bolničara hita u potragu za nekim petlom-fazanom, zviždeći posebnu melodiju koja se koristi isključivo u te svrhe. U međuvremenu, druga dvojica patuljaka pletu nosiljku od tankih brezovih grančica. Koliko im vremena treba da ispletu nosiljku? Samo deset do petnaest minuta! Na uzglavlje i podnožje nosiljke pričvršćuju se dva kaiša, a treći se spaja sa njima (on će biti postavljen oko fazanovog vrata).

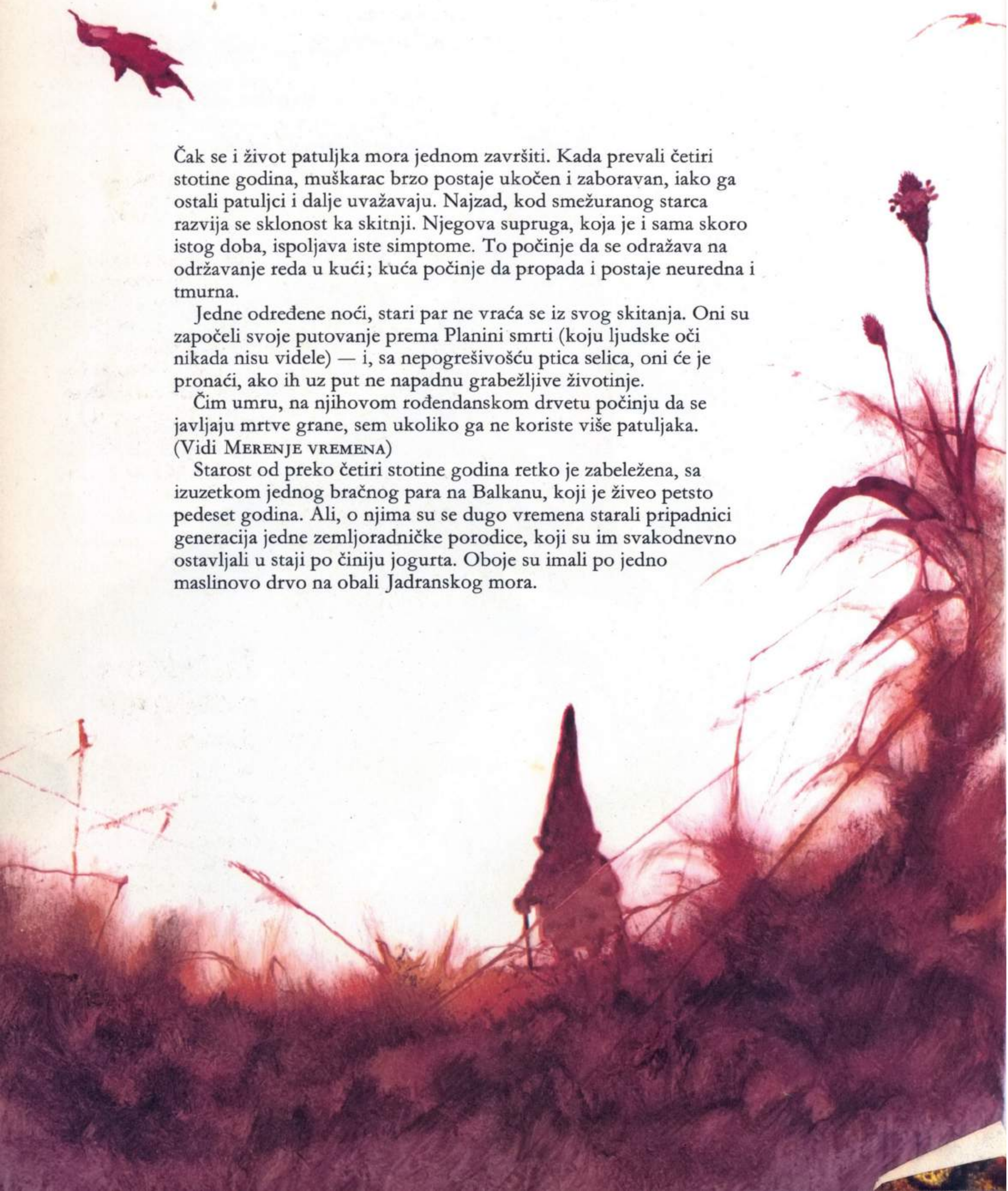
Potom, ova brza ptica hita iz sve snage do nekog od lečnika (polu vrač, polu lekar) u najbližem kraljevskom dvorcu. Ukoliko se ukaže potreba, može preleteti bilo kakvu vodu ili opasna područja na svom putu.

Životni vek patuljka *iznosi oko* **četiri stotine** *godina. Patuljci žive zdravim životom. Ne jedu previše, imaju malo osećajnih problema i mnogo se kreću.*

Starenje

Čak se i život patuljka mora jednom završiti. Kada prevali četiri stotine godina, muškarac brzo postaje ukočen i zaboravan, iako ga ostali patuljci i dalje uvažavaju. Najzad, kod smežuranog starca razvija se sklonost ka skitnji. Njegova supruga, koja je i sama skoro istog doba, ispoljava iste simptome. To počinje da se odražava na održavanje reda u kući; kuća počinje da propada i postaje neuredna i tmurna.

Jedne određene noći, stari par ne vraća se iz svog skitanja. Oni su započeli svoje putovanje prema Planini smrti (koju ljudske oči nikada nisu videle) — i, sa nepogrešivošću ptica selica, oni će je pronaći, ako ih uz put ne napadnu grabežljive životinje.

Čim umru, na njihovom rođendanskom drvetu počinju da se javljaju mrtve grane, sem ukoliko ga ne koriste više patuljaka. (Vidi Merenje vremena)

Starost od preko četiri stotine godina retko je zabeležena, sa izuzetkom jednog bračnog para na Balkanu, koji je živeo petsto pedeset godina. Ali, o njima su se dugo vremena starali pripadnici generacija jedne zemljoradničke porodice, koji su im svakodnevno ostavljali u staji po činiju jogurta. Oboje su imali po jedno maslinovo drvo na obali Jadranskog mora.

Vrste patuljaka

Postoje: šumski patuljci, patuljci peščanih dina, vrtni patuljci, kućni patuljci, patuljci seoskih domaćinstava i sibirski patuljci.

Šumski patuljak

Šumski, ili planinski patuljak je verovatno najrasprostranjeniji. Ali, to je teško poverovati, pošto se on nerado pokazuje pred čovekom i zna mnoge načine da se ukloni. Njegov spoljni izgled odgovara izgledu običnog patuljka.

Patuljak peščanih dina

Patuljak peščanih dina predstavlja ogranak krupniji od šumskog patuljka. On, takođe, izbegava dodir sa čovekom. Odeća mu je ponekad izrazito jednolična. Ženski patuljci ove vrste ne nose sivu odeću; njihova je odeća kaki boje.

Vrtni patuljak

Vrtni patuljak pripada opštem tipu. Živi u starim vrtovima, čak i onim stešnjenim između novih kuća savremenih »uzornih« gradova. Sumorne je naravi i prilično uživa u tome da pripoveda setne priče. Ako počne da oseća teskobu, naprosto se uputi u šumu. Ali, kako ima prilično usađene navike, tamo se ne oseća lagodno.

Patuljak seoskih domaćinstava

Patuljak seoskih domaćinstava sličan je kućnom patuljku, ali je postojanije prirode i u svemu je konzervativan.

Kućni patuljak

Kućni patuljak predstavlja posebnu vrstu. Sličan je običnom patuljku, ali poseduje najviše znanja o ljudima. Zahvaljujući činjenici da često naseljava stare istorijske kuće, upoznao je i bogate i siromahe i čuo mnogo toga. Govori i razume ljudski jezik; kraljevi patuljaka biraju se od njegove sorte.

Pomenuti patuljci su dobre naravi, uvek spremni za šalu ili smicalicu; nikada ne čine štetu, uz retke izuzetke, naravno. Ako je neki patuljak zaista poročan — što se dešava jednom u hiljadu slučajeva — to je posledica loših gena koji nastaju kao rezultat ukrštanja na zabačenim mestima.

Sibirski patuljak

Sibirski patuljak je najviše bio izložen ukrštanju. Nekoliko santimetara je viši od evropske vrste i slobodno se udružuje sa trolovima. U pojedinim oblastima ne može se naći ni jedan jedini patuljak u koga se može imati poverenja. Sibirski patuljak se sveti čak i za najmanju neprijatnost od strane nasrtljive stoke, izazivajući loše žetve, suše, nenormalno hladno vreme i tako dalje.

Što se manje govori o njemu, utoliko bolje.

Svaki čas, neka porodica patuljaka naseli se u vetrenjači.

Merenje vremena

Patuljci imaju sopstveni tajni način određivanja vremena, zasnovan na kosmičkim oscilacijama. Za njih uopšte nije neozbiljan posao predviđati dugotrajna razdoblja suvog ili vlažnog vremena, oštre ili blage zime. Izuzimajući ovo, oni inače koriste naš metod određivanja vremena. Neki od njih poseduju srebrne ili zlatne časovnike. Časovnik sa kukavicom, koji visi u svakoj od kuća patuljaka, predstavlja tradicionalni svadbeni poklon, koji se patuljku daruje na dan venčanja.

Patuljak prati svoje starenje prema rastu hrasta izniklog od žira posađenog na dan kada se rodio. (Lipa posađena istog dana negde u okolini isto je tako dobra.)

Sat sa kukavicom

Čim drvo dovoljno naraste, roditelji ga obeležavaju runskim natpisom. U isto vreme, u kamenu ploču ili glinenu tablu urezuje se kopija i ta plaketa se daje patuljku povodom njegovog dvadeset petog rođendana; on je, do kraja života, čuva na nekom skrivenom mestu. Na ogromnim starim hrastovima ponekad se nalaze runski natpisi za više patuljaka rođenih iste godine.

Patuljci posećuju svoje rođendansko drvo jednom godišnje, na Ivanjdan uveče, i dodaju jednu oznaku runskom natpisu. Ponekad oni čak žive ispod tog drveta, tako da lako mogu proveriti koliko im je godina, ukoliko se zabune.

Patuljačko podsmevanje ljudskom praznoverju

"Kada je drvo debelo i visoko, sadilac je u zemlji duboko"

Veoma su smeteni ako se njihovo drvo poseče; ali ako se to dogodi, oni brzo posade novo i nastavljaju sa odbrojavanjem na njemu.

Drvo koje oni usvoje nikada nije izloženo udaru groma, naletu oluje ili nekom oboljenju. Drvo počinje da propada tek kada patuljak umre, izuzev, naravno, ukoliko ga ne deli sa drugim patuljcima koji su još živi.

Rođendani se ne proslavljaju. Patuljak odvaja neodređen period od nekoliko sedmica za tiha posela, tokom kojih mozga o činjenici da je godinu dana stariji. Na zahtev udaljenih prijatelja, on će protegnuti ove rođendanske sedmice na neograničeno vreme.

Udvaranje, ženidba i porodica

Kada dostigne oko stotinu godina, muški patuljak počinje da razmišlja o ženidbi; mali broj njih, međutim, ostaju neženje. Mlađani patuljak tada počinje da traži devojku za sebe. Čineći to, on ponekad mora da prevali velika rastojanja, pošto patuljaka ima malo i pošto su daleko jedni od drugih, a broj prikladnih devojaka njegovih godina koje nisu u srodstvu sa njim veoma je ograničen. Punačko ženskinje, zaobljenih oblika, najomiljenije je. Ako je pronađe, pokušava da je osvoji ukazivanjem svakovrsnih malih pažnji. Pošto budući prijatelji postignu sporazum, on će se oženiti svojom izabranicom. Njegova kuća, međutim, prethodno se podvrgava detaljnom pregledu od strane budućeg tasta.

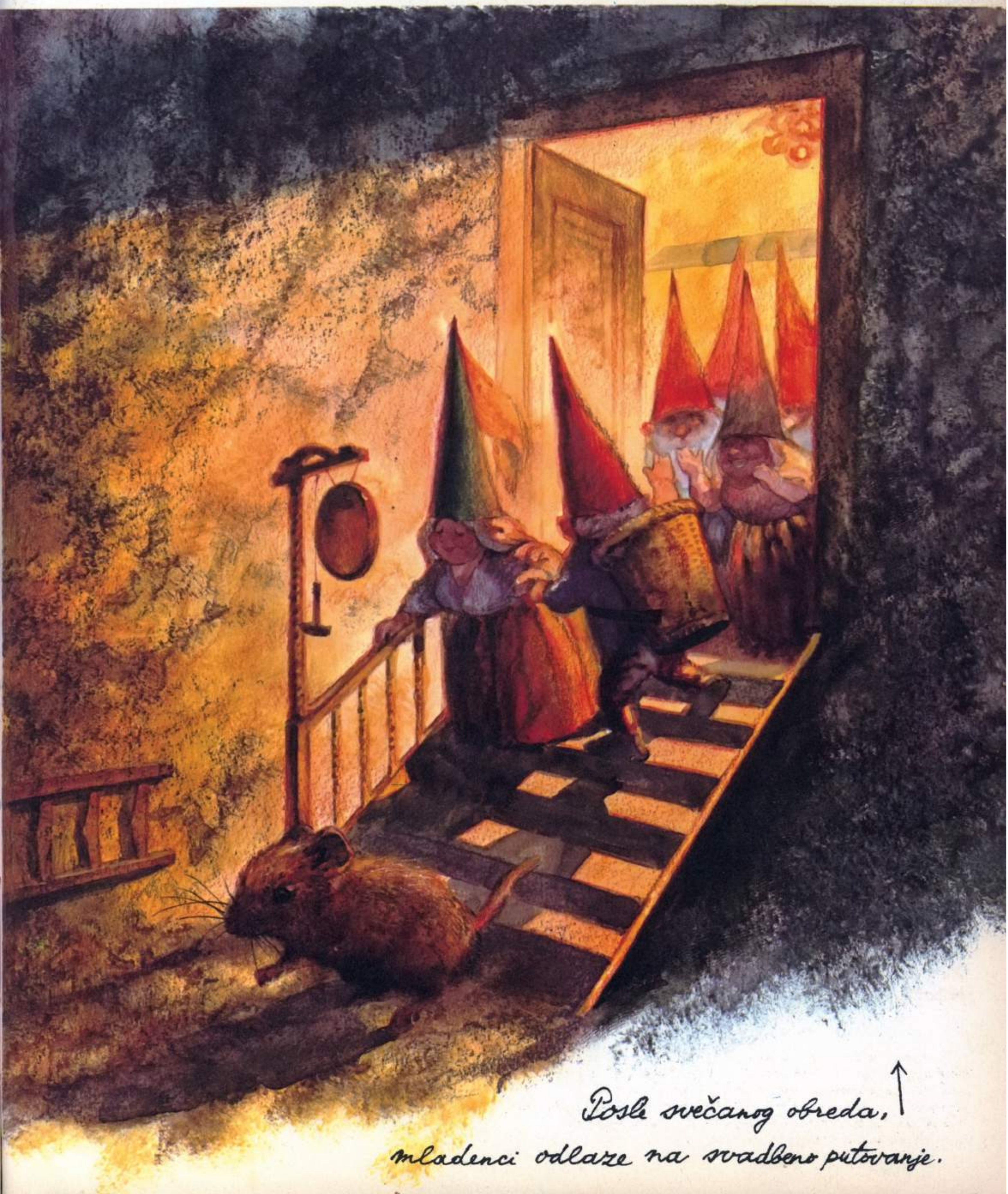
Venčanje

je jednostavan obred (izuzev među plemstvom)

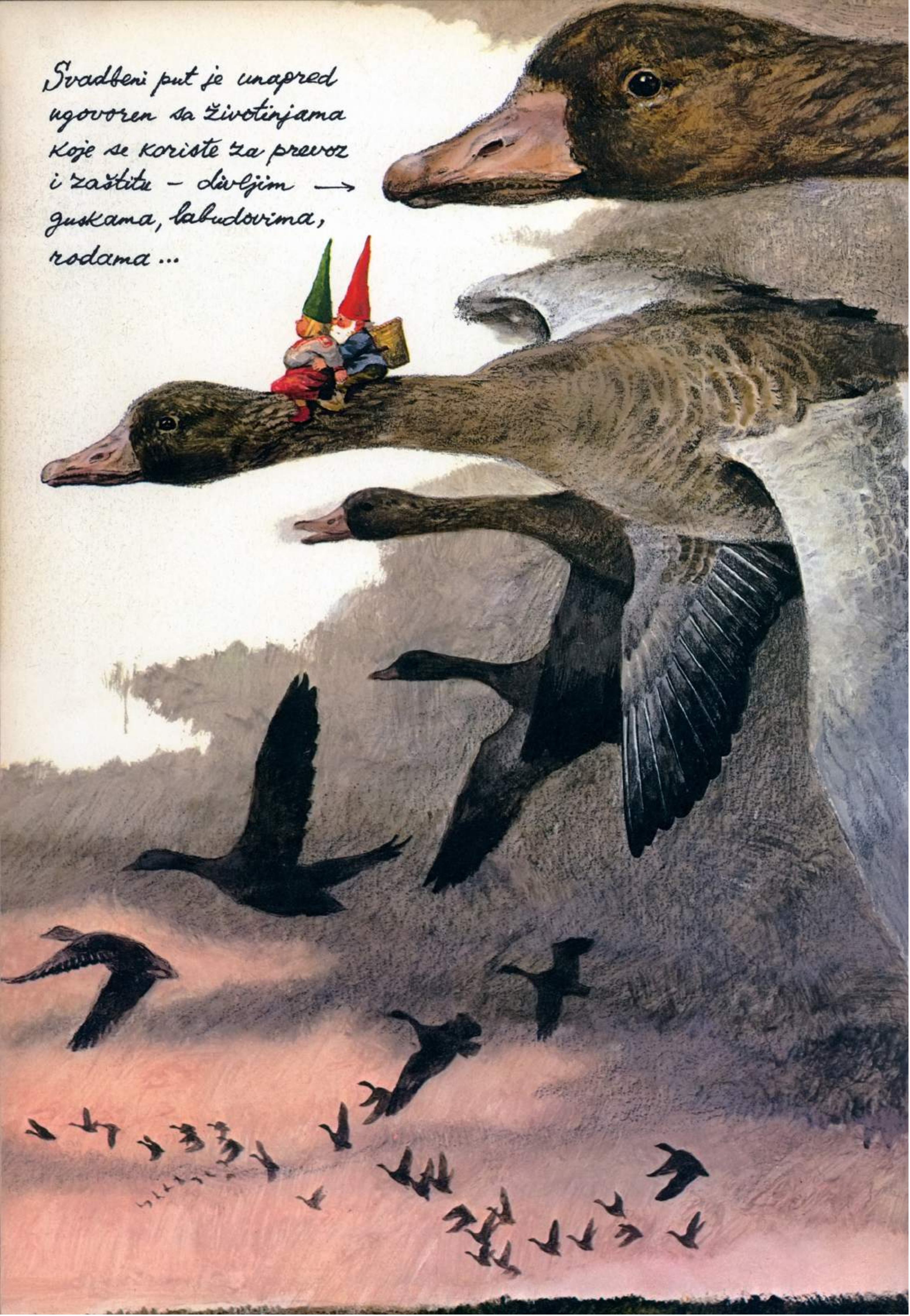
U ponoć, mladi par se, ispod nevestinog rođendanskog drveta, u prisustvu roditelja i bliskih prijatelja, zaklinje na večnu vernost.*

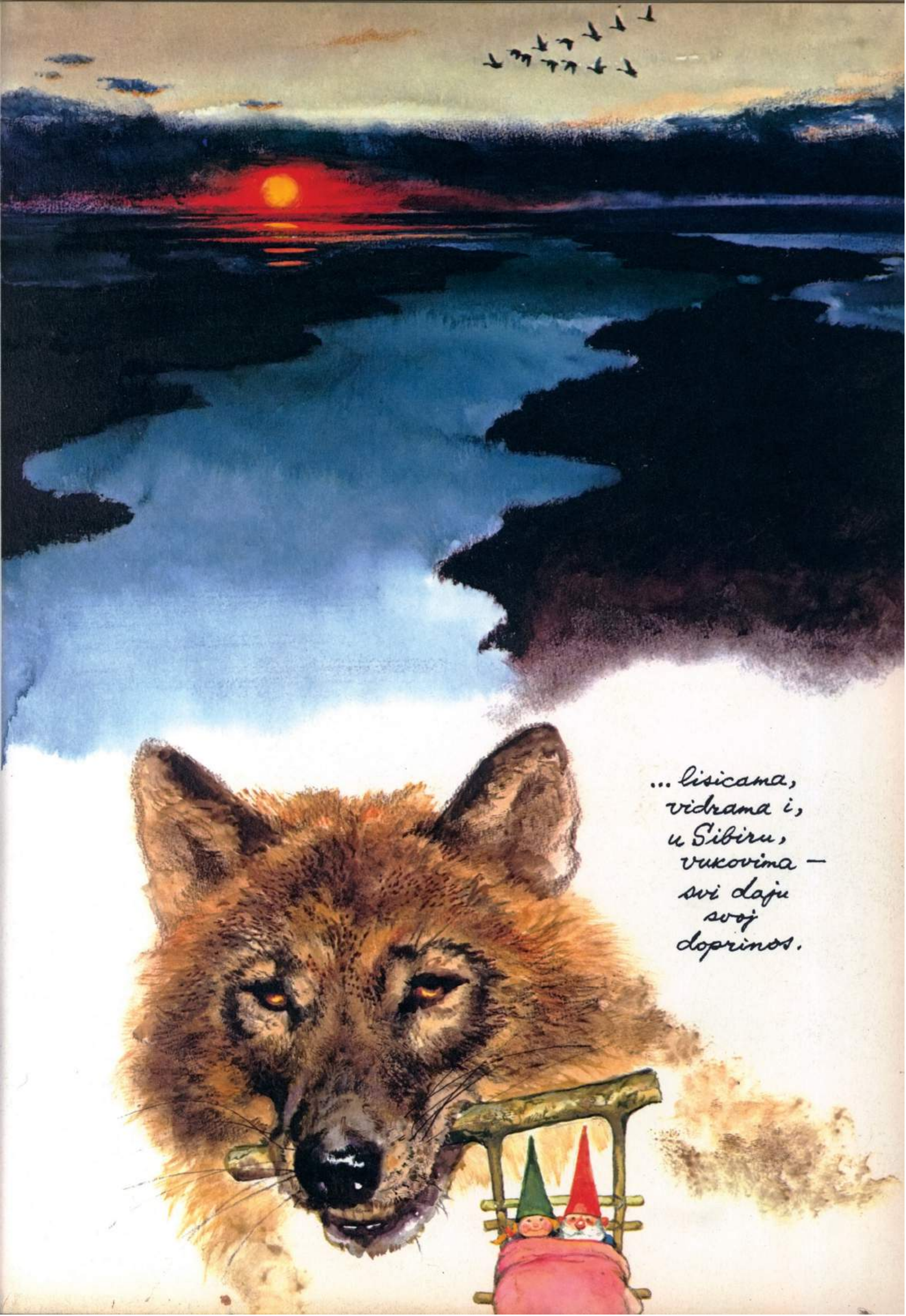
* To se uvek dešava za vreme punog meseca. Ako mesec nestane iza oblaka, usled čega slavljenike obavije mrak, oni stavljaju na glave svetleće kape sa kratkom prugom koju sačinjavaju svici, što obezbeđuje osvetljenje u trajanju od nekoliko časova. Ove kape čuvaju se u porodici generacijama i nose se jedino u ovakvim prilikama, pošto to predstavlja težak napor za svice.

Posle obreda, taj spomena vredan događaj i datum kada se on odigrao urezuju se u jedan ukrasni kamen. Potom se skup povlači u dom mladenaca, gde se kamen svečano ugrađuje u zid. (Nova kuća je opremljena nameštajem godinama pre toga.)

Posle svečanog obreda, ↑
mladenci odlaze na svadbeno putovanje.

Svadbeni put je unapred
ugovoren sa životinjama
koje se koriste za prevoz
i zaštitu – divljim →
guskama, labudovima,
rodama ...

... lisicama,
vidrama i,
u Sibiru,
vukovima —
svi daju
svoj
doprinos.

Mladenci na medenom mesecu provode noći u šupljim stablima drveća, zečjim jazbinama ili nenaseljenim ptičjim gnezdima. Na povratku, oni posećuju patuljački dvor, da bi izrazili svoje poštovanje kralju i kraljici, koji žele da sve svoje podanike znaju po imenu.

Iz ove bračne zajednice rađa se **dvoje blizanaca**, na uobičajeni način. Trudnoća traje dvanaest meseci. Davno – pre više od hiljadu godina – porodice su bile mnogo brojnije, ponekad sa desetoro do dvanaestoro dece. Usled izvesnog posredovanja, o kome patuljci izbegavaju da govore, to više nije slučaj.

Blizanci mogu biti dva dečaka, dve devojčice ili dečak i devojčica.

Pošto se ne umire od bolesti, ukupan broj patuljaka ostaje približno isti, sa blagom tendencijom smanjivanja, zbog onih koji ne stupaju u brak i onih koji stradaju kao žrtve nesrećnih slučajeva ili grabežljivih životinja.
Deca patuljaka piške u krevetu do dvanaeste godine; žive sa roditeljima dok ne napune sto godina.

Otac patuljak prepušta odgajanje kćeri njihovoj majci i svoju očinsku pažnju ograničava na povremeno cupkanje na kolenima, → pričanje priča, pravljenje životinja od drveta

i igranje sa njima

Čim njegov sin (ili sinovi) prevali trinaestu godinu, otac patuljak ga izvodi da bi ga naučio mnogim stvarima koje svaki patuljak treba da zna:

POZNAVANJE pečuraka i trava; kako da pravi razliku između jestivih i otrovnih biljaka i blagonaklonih i opasnih životinja.

Kako da poveća **brzinu** pri trčanju (do brzine zeca).

Načine kako da pobegne (na otvorenom prostoru, takozvano „potprašivanje peta" ili cik-cak način, i, u pošumljenim oblastima, korišćenje krtičnjaka, zečjih legala, podzemnih vodenih tokova i ostalog).

Nadalje, uči ga kako da rukuje **rakljom** koju svaki patuljak koristi u potrazi za vodom, pri iznalaženju blaga i otkrivanju zemaljskih zraka.

Još jedna važna veština koja se prenosi sa oca na sina je **zviždanje**, resko – i dovoljno glasno da bi se čulo na velikim rastojanjima – da bi upozorio na nailazeću opasnost!

Dečake patuljaka takođe uče kako da koriste metalno ogledalo da bi odaslali sunčeve i mesečeve zrake i da bleskom prenose poruke, kada se pojavi opasnost.

U kući, mlađani patuljak poučava se svim veštinama **obrade drveta i bojenja.**

Brada dečka-patuljka od osamdeset godina već počinje da sedi.

U zajedničkim kovačnicama i grnčarskim radionicama (smeštenim u središnjim oblastima šuma ili polja), patuljak učenik izuči nekoliko zanata — oni smatraju da znanja nikada nije dovoljno.

Kada sin napuni sedamdeset pet godina, otac ga predstavlja Oblasnom savetu, čije pojedine članove ovaj već poznaje. Ovo posvećivanje ponekad se izopačava u neku vrstu zastrašujućeg rituala, koji može da izazove kod njega nekoliko neugodno provedenih noći; ali on najzad biva počašćen uvođenjem u registar u svojstvu člana.

Majke i susetke podučavaju devojke u domaćičkim veštinama.

Uče ih da kuvaju, predu, pletu i da prepoznaju grabežljive životinje – ukratko, svemu što jedna žena koja se stara o kući treba da zna.

Jedna od njenih najomiljenih razonoda je maženje i hranjenje iz boce bebe-zečića iz susedstva, naročito ako su lovci ili životinje ubili njenu majku.

Pošto deca odu od kuće, otac patuljak ponovo ostaje sam sa svojom suprugom — a to, posle kratkog razdoblja prilagođavanja, postaje sasvim ugodno. Porodični život ne mora biti manje skladan zbog toga što su deca napustila dom. Ukoliko se ukaže neki razlog za proslavljanje, patuljci iz blizine i daleka pridružiće se slavlju za tren oka; razgovori, pijenje, jedenje i igranje mogu trajati danima.

Igre patuljaka su kao kod Jugoslovena: kreću se naokolo, uz mnogo trupkanja nogama i pljeskanja rukama. Žene patuljaka kite se cvećem ili živićima sa jagodama.

Posebna odeća za igranke:

Dražestan izvezeni **jelek** *i patike za „narodne igre".*

Igra sa „pljeskanjem čizama".

Muzička pratnja izvodi se na **panovoj fruli, instrumentima sa žicama** *(u retkim prilikama na violini),* **frulama** *izrezanim od drveta ili izdubljenih zečjih kostiju i na* **bubnju** *od mišje kože.*

Uz muziku, oni često (vrlo tiho) pevuše.

U tople prolećnje večeri vole da puste drozda da vodi pesmu, a oni ga prate svojim **sanjalačkim setnim varijacijama** *na tu temu.*

Kasnije, kada drozd i kos spavaju, oni se prepuštaju glasnijim, zvonkijim zvucima slavuja.

Gradnja kuća

Kuće patuljaka razlikuju se po stilu i položaju, zavisno od oblasti u kojoj su građene.

Šumski i vrtni patuljci žive pod velikim, starim drvećem. Patuljci peščanih dina koriste obnovljene zečje jazbine ili se nastanjuju ispod korenja borova. Ako razneti pesak ogoli delove njegove kuće, on ih prekriva ljuspicama borove šišarke.

Ranije, kada su podzemne vode u dinama bile na većoj razini, veliki borovi imali su šišarke veličine grejpfruta, a od njihovih ljuspica pravljeni su odlični crepovi za krovove. Na žalost, ovakvo drveće postoji sada samo u ograničenom broju.

Iako kućni patuljak poglavito ima obitavalište u vrtu, može se isto tako dobro ugnjezditi i među kućnim zidovima.

Patuljak seoskih domaćinstava obično živi ispod stoga sena — ali tu mora da stalno bude na oprezu od tvorova. Ponekad boravi pod nekom nadstrešnicom za skladištenje na imanju ili ispod razbacanih dasaka ili greda naslonjenih uz zidove kuće — koje usled nehajnosti ponekad ostaju tako i po dvadeset godina. Ali zbog opasnosti od tvora, mačke ili pacova, patuljci seoskih domaćinstava obično se opredeljuju za čvrsto građenu kućicu i nastanjuju se ispod krovnih crepova ili negde u stajama.

Kuća ispod drveta

Patuljak počinje da gradi kuću petnaest do dvadeset godina pre ženidbe. Kao prvo, on traži mesto u vrtu ili u šumi na kome rastu lišaj ili bradata mahovina. Oni ukazuju na čist vazduh, jer bi inače ove vrste mahovine odumrle (izduvni gasovi i drugo). Koristeći se rakljom, proverava da u tom području nema zračenja iz zemlje.

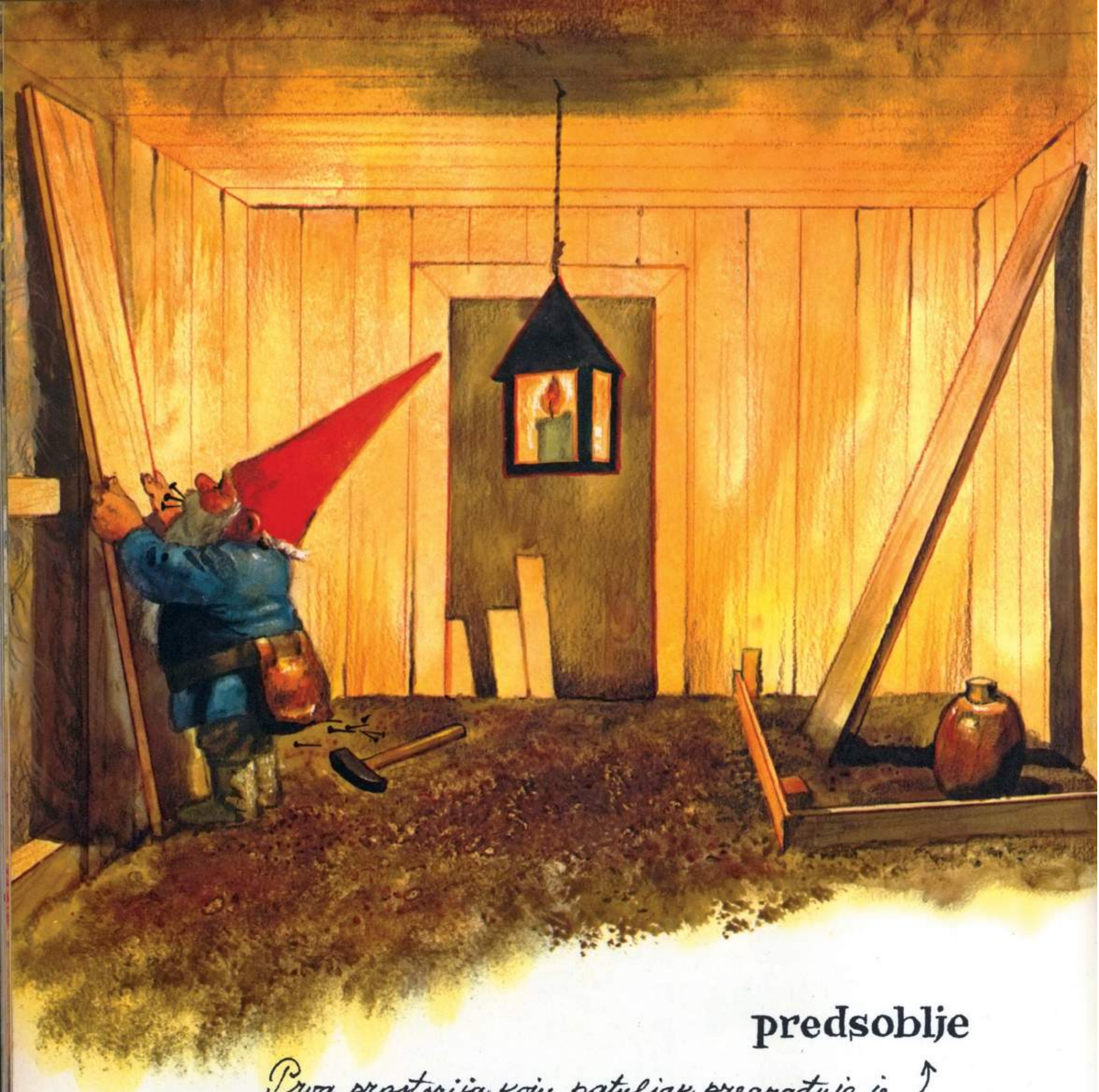

Način dejstvovanja zamke za tvora

Ispod prvog stepeništa nailazimo na zamku za tvorove, sa preklopnim ulazom u zamku. Patuljci (i njihovi posetioci) koji ulaze i izlaze suviše su laki da bi aktivirali zamku, ali lasica, tvor ili pacov koji lakomo uđu u rupu, odmah propadnu kroz vrata zamke (posle propisnog kažnjavanja, oslobode ih).

Potom, patuljak traži dva hrasta međusobno ne previše udaljena (ako se ukaže potreba, koristiće bukve). Ispod korenja jednog od drveta, na južnoj strani, on gradi stepenište, a potom kopa skriveni ulaz. Odatle, on prekopava (uz pomoć nekog zeca; vidi dalje) zavojiti vodoravni prolaz ispod stabla; posle kratkog rastojanja, ovaj se naglo spušta. Potom, on prokopava vodoravan tunel do drugog drveta, koji se uspinje do mesta na kome je zec pripravio rupu za samu kuću, ispod stabla (kopa tako da u bilo kom smislu ne ošteti ovo drugo drvo.) Kuća se postavlja u pravcu sever — jug. Na mestu gde se prolaz izdiže, patuljak gradi ulazno stepenište, sa stepenišnom ogradom. U blizini su okačeni gong i čekić. U podnožju stepeništa je otirač za noge.

A gong
B ulazna vrata
C predsoblje
D bunar s vedrom
E kavez s cvrčkom-čuvarkućom
F škrinja za miraz
G izolacioni sloj od srneće dlake
H potkrovlje za sušenje voća
P božićni ukrasi (na stolu su preko cele godine)
Q kućni ljubimci, miševi
R prostor za razonodu i goste
S gostinska niša za spavanje
T vrata na podu za tajni izlaz
I dimnjak i provetravanje
J rezbareni portreti
K vrata za perionicu
L niša za spavanje
M kotarica za borove četine
N toalet
O ormančić za suvo lišće

predsoblje

Prva prostorija koju patuljak pregrađuje je ↑

Započinje time što rendiše zidne daske sve dok ne postanu potpuno prave i glatke; potom, obezbeđuje pod od prodiranja vode. Zatim izoluje tavanicu i zidove srnećom dlakom, vunom i vlatima mahovine, uvezanim zajedno pomoću stabljika trave. Daske se onda mogu zakovati na zid. Pod se pravi od utabane gline ili dasaka. (Izlišno je napominjati da on sam struže daske iz balvana. Za to ima vremena na pretek.)

Dnevna soba

Posle predsoblja, tu je dnevna soba, sa proširenjima za tri niše za krevete (jedan za oca i majku, drugi za dvoje dece i treći za goste). Jedan ugao rezervisan je za kuhinju; delovi prostora namenjeni su i za kupatilo, kamin, zabavu i veoma prostran toalet. Ta ogromna prostorija za dnevni boravak takođe je od glatko izrendisanih dasaka i sa debelom izolacijom od vune, dlake i mahovine; zidovi i podovi pokriveni su daskama i gredama. Očeva pomoć je preko potrebna.

Dimnjak

(takođe za provetravanje). Dimnjak za buduću peć povezan je sa detlićevom dupljom.

Krtica

Krtice su dobri prijatelji patuljaka. Ovde, jedna od njih kopa okomitu rupu, duboku više metara, ispod budućeg toaleta. Ako se, uvek posle upotrebe, u rupu baca suvo lišće, đubre se ne mora uklanjati i od njega vremenom može postati gnojivo za drvo. Ranije su zidovi okomitog tunela bili obloženi isprepletanim grančicama, da bi se sprečilo obrušavanje. U današnje vreme, koriste se okrugle cevi od pečene gline.

U uglu predsoblja, krtica rije drugi okomiti tunel. Taj bunar biće povezan sa nekim izvorom čiste podzemne vode ili sa nekim podzemnim vodotokom. Patuljak potom gradi kameni ozid oko bunarskog otvora. Patuljci ne prave cement, ali ponekad ga uzimaju od ljudi, ostavljajući im u zamenu neku korisnu stvar. Da bi se kamenovi pričvrstili jedan za drugi, obično se koristi mešavina blata, pepela i kravlje balege. Zidovi tunela obloženi su keramičkim cevima, da bi se sprečilo osipanje i zagađivanje. Gradnja podzemnih tunela spada među delatnosti na koje patuljak graditelj troši najviše vremena.

Kada je kuća gotova –
posle višegodišnjih **istrajnih, stalnih, umešnih napora,**
ona izgleda ovako, počev od (ispod) drugog drveta:

Na vrhu drugog stepeništa nailazimo na teška, dopadljivo izrezbarena ulazna vrata, kroz koja se ulazi u predsoblje. Središnji deo vrata sačinjen je od podjednako dopadljive gvozdene rešetke, za koju su pričvršćene unutrašnje vratnice. Te unutrašnje vratnice obično su otvorene, da bi se omogućilo da blaga struja vazduha iz predsoblja prolazi kroz kuću. Ova promaja stvara se ili usled vetra izvan tunela ili usisavanjem iz kamina.

U drugom uglu predsoblja nalazi se bunar sa vedrom na čekrku. Duž zida ima još vedara i jedan kabao; na radnom stolu stoje razni lonci i boce, iznad kojih visi kavez sa cvrčkom-čuvarkućom. Cvrčak ima oštar sluh i oglašava se kada god se neko biće približava iz spoljašnjeg prolaza. Patuljci obično nalaze cvrčke u pukotinama između kamenova starih dimnjaka. Obično se dobro staraju o cvrčcima i obilno ih hrane.

Nevestin svadbeni dar, kovčeg za miraz, postavlja se u drugi ugao predsoblja. Kovčeg počiva na niskim nogama i prekrasno je izrezbaren i oslikan. Gostima se na odlasku daju pokloni, koji su bili čuvani u kovčegu. To mogu biti stvari iz prirode, korisna oruđa ili zapisi nad kojima se treba dobro zamisliti, kao što su neka prigodna izreka, neka pesma ili dubokoumna poslovica za koju, da bi se razumela, može biti potrebno dugo vremena.

Škrinja za miraz

Druga vrata, nasuprot ulaznim vratima, vode u

dnevnu sobu ➜

Naspram ulaza, na desnoj strani, vidi se pravougaoni sto. Sa jedne njegove strane pored zida, stoji ugaona klupa; na drugoj strani su očeva i majčina stolica (deca *stoje* za stolom). Božićni ukras ostaje na stolu preko cele godine.

Dalje na desno je prostorija za igru i razonodu, u kojoj je takođe i jedna niša u zidu za goste — dovoljno prostranu za dvoje. Vrata ugrađena u podu vode u jedan podzemni prolaz. U prostoriji za igru ili ispod stola stoji korpa za porodicu poljskih miševa, koji čiste kuću od insekata i gamadi.*

Patuljci drže tri ili četiri poljska miša; oni su pripitomljeni i naučeni na kućni red, poput čovekovih pasa. Mladunci su zabavni drugovi u igri dece patuljaka. Kada porastu, ili se zamenjuju za druge ili se oslobađaju.

Zbog dobre nege koja im se pruža, oni su veseli sadruzi. Šteta je što im je životni vek tako kratak.

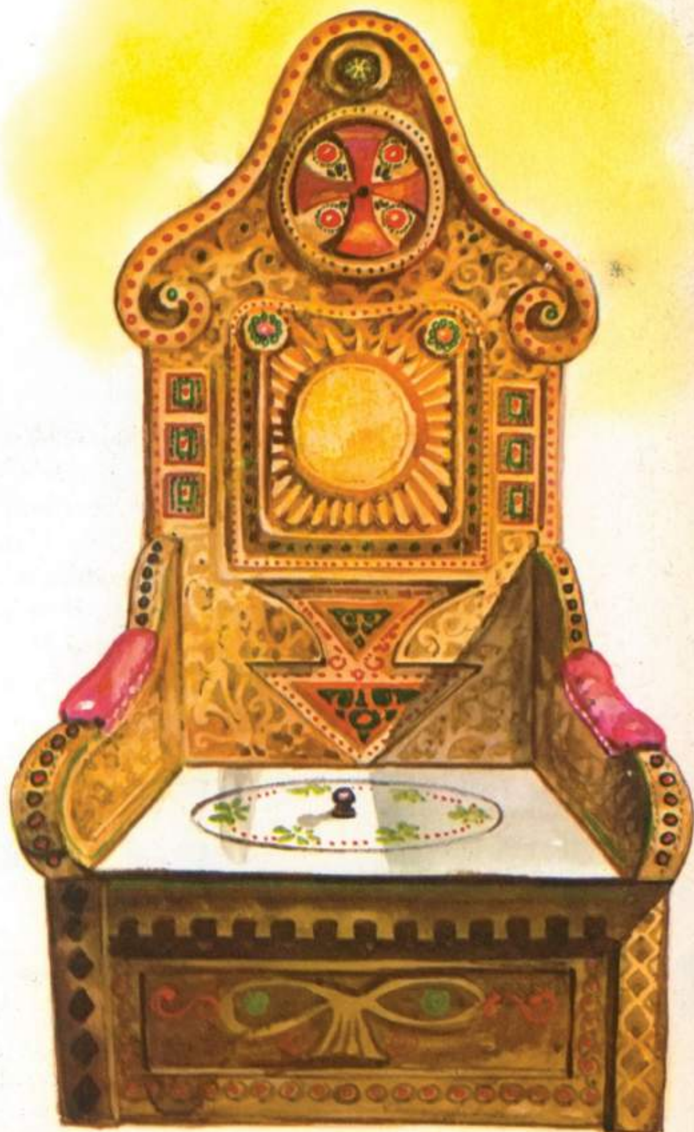
* Crvenosmeđi poljski miš dug je od devet do četrnaest santimetara. Rep mu je dug četiri do šest santimetara (osamdeset prstenova). Leđa su mu crvenosmeđa, stomak beo. Stopala su mu takođe bela. Glava mu je kratka i zatupasta; ima krupne oči i velike uši. Odličan je kopač i penjač. Svake godine ženka okoti od dva do osam mladunaca, koji progledaju posle deset dana. Trudnoća traje sedamnaest do osamnaest dana. Životni vek: dve do tri godine.

Crvenosmeđi poljski miš

Radi hvatanja malih, dosadnih podzemnih muva, o plafon se okači biljka debeljača *(Pinguicula vulgaris)*; muve se hvataju na njeno lepljivo lišće.

Na drugoj strani prostorije za igru su vrata koja vode u prostoriju za toalet. Ta vrata su lepa — ponekad sa umecima od dragog kamenja — ali je udobni »presto« unutra još lepši. Pri njegovom rezbarenju i bojenju nije se štedilo u naporima i troškovima. Kada koristi ovu prostoriju, patuljak ne žuri i pri tom se obično zanima izradom nekih rukotvorina. Pored »prestola« okačen je toaletni papir, načinjen sa dodatkom osinjeg papira. Tu je i visoki kameni krčag pun suvog lišća, koje se baca u rupu kada je sve gotovo.

Toalet

Velika peć

U pozadini dnevne sobe nalazi se uredno složena gomila drva za loženje. U jednoj visokoj korpi su mirisne borove četine, koje služe za osveženje vazduha. (Patuljci su veoma vešti u potpaljivanju vatre; koriste osušen trud, koji raste na bukvama. Varnice krešu sa dva kremena.)

Zatim, tu je veliki, živahno islikan dimnjak, okrenut prema severu, a ispod njega je peć koja služi za kuvanje i grejanje. Na zidovima dimnjaka vise kutlače, lule i svećnjaci.

U **DREVNA VREMENA,**
potpaljivali su vatru
brzo obrćući štapove

← Najstariji metod

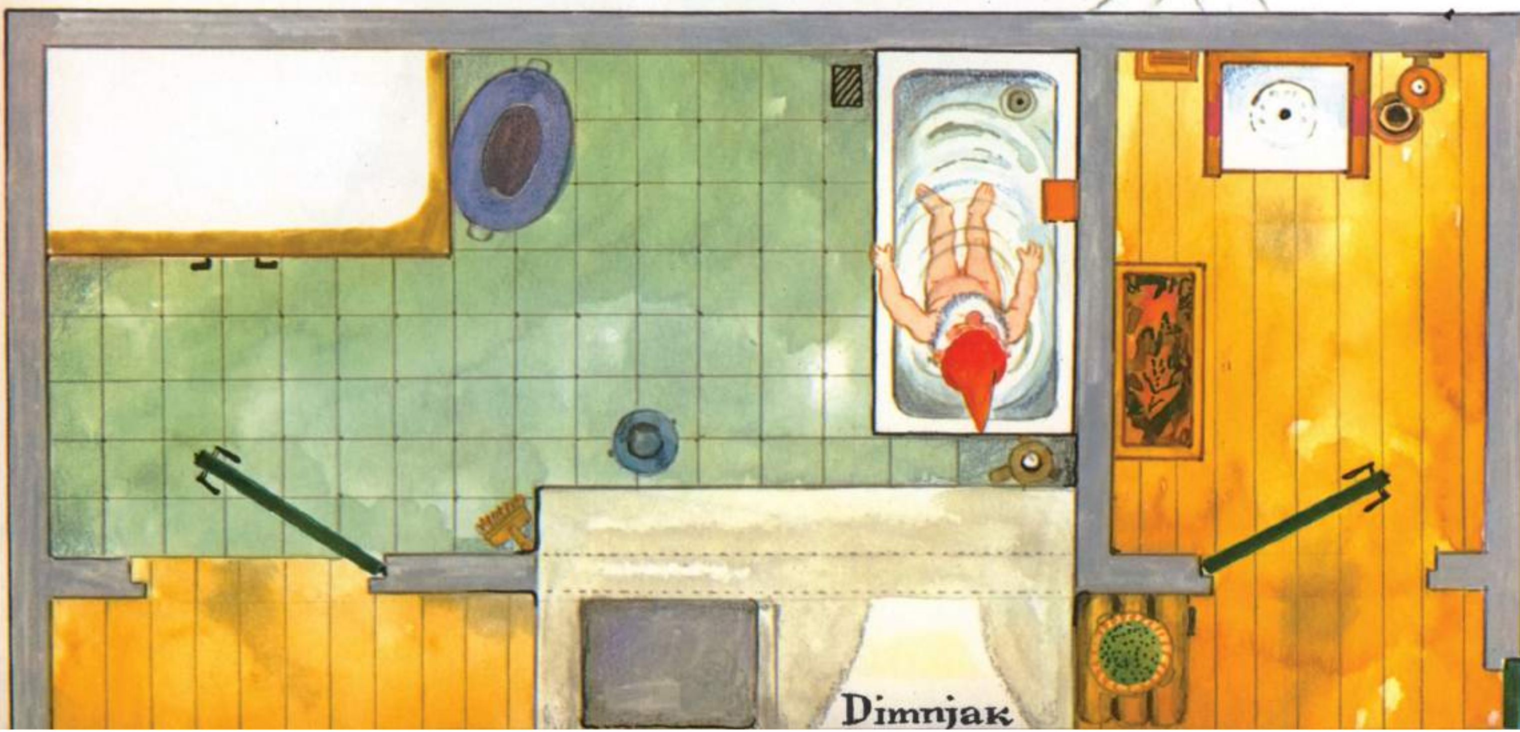
Nekoliko vekova kasnije,
isti način je
usavršen
(obratite pažnju,
kape su tada
bile sive!)

Patuljci su pravili uljane boje od pigmenta iz zemlje* znatno ranije negoli ljudi (koji su ih izumeli i koristili nedugo pre i tokom doba u kome su živela braća Van Ajk — oko 1400. godine). Patuljci koriste boju za ukrašavanje nameštaja i unutrašnjosti svojih kuća; oni je ne upotrebljavaju za slikanje slika. Umesto toga, oni rezbare portrete svojih predaka, voljenih osoba ili čuvenih ličnosti.

* Od zemlje i gline — očišćenih, a potom pomešanih sa uljem. Boja je postojana na slikama i javlja se kao oker, smeđa, plamena siena, terakota, Vandajkova smeđa, i tako dalje.

Kao dopuna prostorije za toalet tu je i podjednako prostrano kupatilo. Tučana kada puni se kablovima vode zagrejane na peći. Ponekad postoji i tuš, povezan sa rezervoarom za kišnicu u potkrovlju. Otvor za pražnjenje kade povezan je jednim kosim tunelom sa okomitim odvodnim kanalom. Na zidovima kupatila okačena su ogledala od uglačanog srebra, načinjena sa strpljenjem i revnošću — i isto onoliko valjana koliko i ogledala od stakla.

Nastavljajući u smeru kretanja kazaljki na satu, nailazimo na bočni zid u koji su smeštene niše (kreveti u plakarima) za članove porodice, sa klupom ispod svake od niša, za penjanje. Na zidovima niša okačeni su portreti i grejači za krevete. Između niša je skladan niz komoda.

Najzad, kada se okrenemo prema vratima dnevne sobe, nailazimo na časovnik sa kukavicom, koji se nalazi u svakoj nastambi patuljaka. Kao što je već napomenuto, svaki patuljak mladoženja dobija ovakav sat kao svadbeni poklon.

Dnevna soba ima dvostruku tavanicu. Međuprostor se koristi za sušenje voća; tu se može dospeti preko malih lestvi i vrata u tavanici. Na nižim gredama u dnevnoj sobi pričvršćene su kuke za okačinjanje kolevke.

Raspored prostorija u unutrašnjosti kuće patuljka zavisi, više ili manje, od položaja korenja drveta ispod kojeg je sagrađena. Neki patuljci više vole duboko postavljenu kuću bez prozora, dok neki više vole visoki prozor negde na strmini krova — naročito u vlažnim šumama, gde je duboka gradnja teško izvodljiva.

Za osvetljavanje se upotrebljavaju voštane sveće. Patuljci ih prave od pčelinjeg voska (vidi KUĆNA RADINOST).

Dobri odnosi sa zečevima i krticama obostrano su korisni, nezavisno od zadovoljstva zbog skladnih odnosa. Ti sivi i baršunastocrni trudbenici strpljivo prokopavaju sve tunele i prolaze koji su potrebni patuljku. Posebna prednost je što oni nikada neće ni nenamerno, prekopati kuću patuljka, pošto tačno znaju gde je svaka od njih smeštena.

Za uzvrat njihovim naporima pri kopanju tunela, patuljak će uvek upozoriti krticu ako otkrije zamku u nekom od njenih prolaza, koju bi krtica inače mogla da ne primeti sve dok ne bude prekasno. Patuljak takođe preporučuje zečevima da ne izlaze za vreme lova u okolini; štaviše, on pravi zecu društvo tokom njegovih poslednjih, žaljenja vrednih, časova, ako jadno biće bude pogođeno miksomatozom. Smrt zeca se, naravno, ne može sprečiti, ali patuljak može milosrdno da mu dâ kapi opijuma za ublažavanje bolova, da bi mu olakšao umiranje.

Sve kuće patuljaka, u jednom od zidova ili u podu, imaju poseban otvor — prekriven nekom tkaninom — povezan sa zečjom jazbinom. Taj otvor takođe služi i kao prolaz za bekstvo u slučaju krajnje nužde.

Svi delovi kuće patuljka koji se pomaljaju ispod korenja — na primer, male ostave na mestima gde su podzemne vode visoke ili u oblastima gde ima pokretnog peska popločane su ljuspicama borovih šišarki, kao što je ranije pomenuto. Kasnije ih prekriju mahovina ili lišaji, dobro ih prikrivajući.

Treće drvo

Ispod trećeg drveta, u blizini kuće, grade se prostorije za zalihe i rezerve. Tu patuljak skladišti svoje žito, pasulj, semenje, krompir i orahe. Te zalihe su mu neophodne, naročito tokom dugih, studenih zima. Uzgred rečeno, patuljak se ne usteže da pomogne bilo kom ubogom nesretniku, koji ostane bez hrane, da se izvuče iz neprilike. Prostorije za zalihe i rezerve ispod trećeg drveta ponekad su povezane sa kućom, ali ne uvek.

Zabavan prizor predstavlja patuljak zauzet oko punjenja svog spremišta, dok se iza njegovih leđa neki hrčak latio toga da ga isprazni. Prirodno, kada bude otkriven, sledi grdna prepirka.

Hrčak

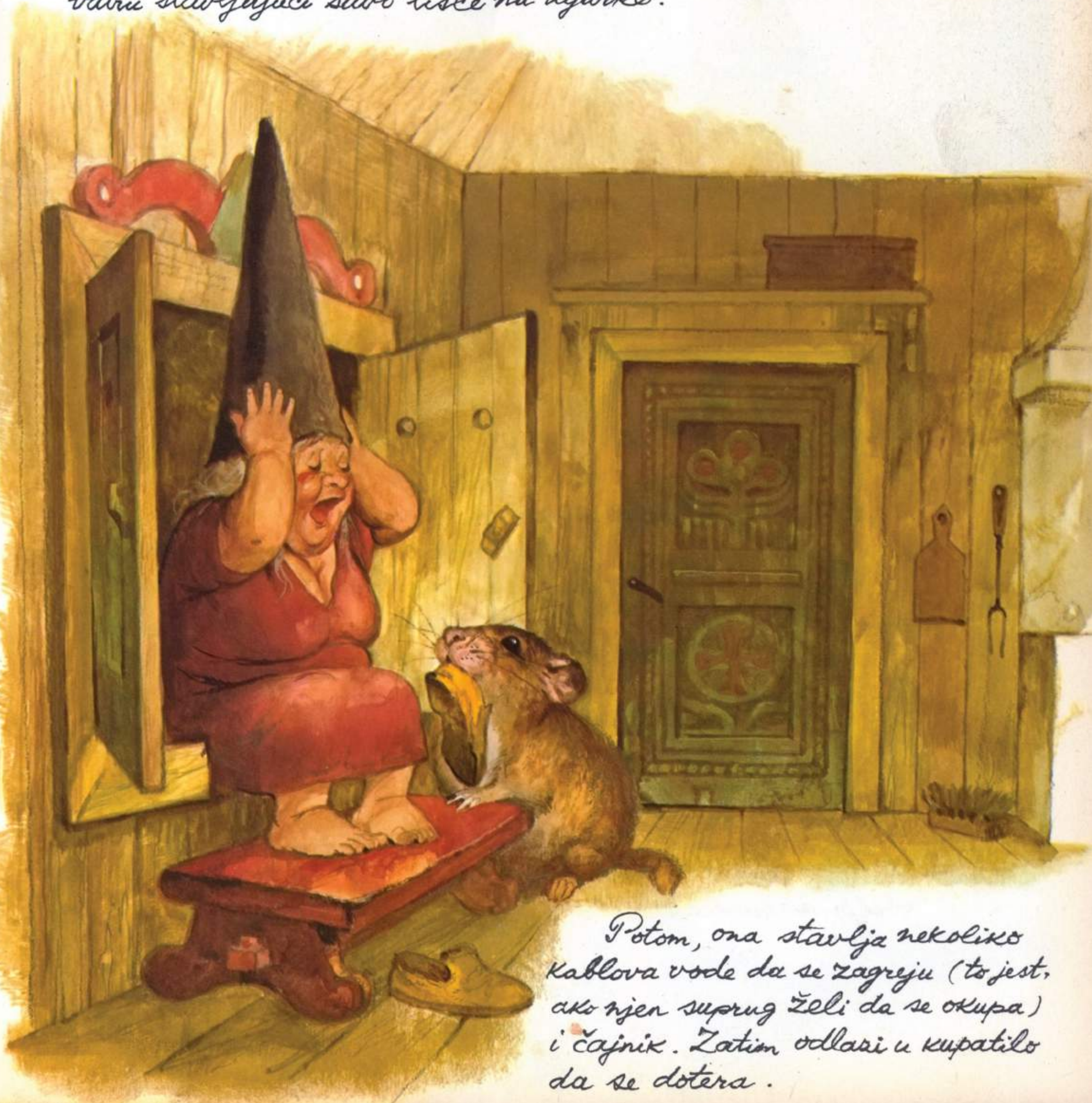

Prebivališta patuljaka u, ili oko farmi i starih kuća, iako prilagođena okolini, obično su u osnovi istog modela. I ovde nailazimo na zamku za tvora u blizini ulaza. Kišnica se domišljato hvata u oluke na krovu i čuva u rezervoaru. Voda iz toaleta i kupatila obično se ispušta u oluke za stajsko đubre pod nastrešnicama za krave.

Jedna varijanta standardne kuće patuljka je kuća pod vrbom, koja obično služi kao kuća za odmor. Za ovu svrhu se koriste vetrom povijene (ponekad skoro vodoravno položene) potkresane vrbe i topole. Patuljak zauzima oko trećine jednog takvog šupljeg stabla. U tom drveću takođe se gnezde i patke i one se očigledno osećaju veoma spokojno u prisustvu patuljaka — naročito dok nisu na leglu, kada se kupaju ili hrane.

Dnevni raspored

Posle zalaska sunca, kuća patuljka oživljava (čak i bez prozora, oni znaju kada počinje da se smračuje – a, osim toga, u to vreme poljski miševi počinju da tumaraju naokolo). Gazdarica izlazi iz kreveta u niši, nazuva patike i prilazi peći, gde raspaljuje vatru stavljajući suvo lišće na ugarke.

Potom, ona stavlja nekoliko kablova vode da se zagreju (to jest, ako njen suprug želi da se okupa) i čajnik. Zatim odlazi u kupatilo da se dotera.

Kada ona izađe iz kupatila, njen suprug sačeka nekoliko minuta a onda istura stopala iz kreveta niše (ponekad uz jutarnje gunđanje).

Potom, on nazuva patike i okačinje svoju spavaćicu i noćnu kapu na lepo urađenu kuku od kovanog gvožđa. Sa odobravanjem posmatra kako njegova supruga sipa vruću vodu u kadu, probajući temperaturu, a onda ulazi u kadu.

U kadi, zahvata nekoliko šaka osušene **SAPUNJAČE** (*Saponaria officinalis*) iz posude okačene na zidu i rasipa ih po vodi, da bi stvorio obilje sapunice.

Dok su majka i otac zauzeti
oko toga, deca postavljaju
sto.

U međuvremenu,
otac se briše.

On se oblači, prazni korpu za poljske miševe u toalet, a onda seda za sto da doručkuje.

Doručak je kako sledi:

A Čaj od nane
Čaj od šipaka
Čaj od lipe
Čaj od jasmina
} *bilo koji od njih*

B Jaja *malih ptica pevačica*

C Pečurke *(Razne vrste, kako je prikazano)*

Srndak

Gomoljača

Paprenjača

Đurđevača

Livadski Šampinjon

Lisičica

Vrganj

Smrčak

Gluvara

D Buter *od suncokreta ili bele repe*

E Kaša *spravljena od raznog semenja trava*

F Hleb *od mlevenog žira*

G Mravlja jaja

H Džem *od borovnica, malina ili kupina*

I Začinjeni kolač

Šećer se pravi od meda ili šećerne repe.

Patuljkova supruga priprema zakusku za njegovo noćno putešestvije – izdubljeni žir napunjen čajem i kesu kolačića. Kolačići, ispečeni od raznog semenja trava, predstavljaju sami za sebe krepak obrok.

On pali svoju prvu lulu, čeka dok njegova supruga ne raščisti ostatke doručka, a onda zajednički razmatraju naredne noćne aktivnosti ili probleme koji se odnose na decu.

Pri odlasku od kuće, on pomazi cvrčka – čuvarkuću, prolazi kroz dugi prolaz, uspinje se uz kratko stepenište i „proverava" * teren nekoliko minuta.

* **Proveravanje**

Ako još nije
dovoljno mračno,
patuljak čeka pored nekog druželjubivog zeca dok
se ne spusti gušći mrak ...

Može se dogoditi bilo šta, zavisno od toga na šta će nabasati ili kakav poseban posao te večeri treba da obavi. Može poći u kovačnicu, grnčarnicu ili u

strugaru

Crepovi na tim građevinama načinjeni su od ljuspica borovih šišarki.

Ili, on može otići u svoj
povrtnjak i sejati, pleviti
korov, okopavati, kresati
ili žeti.

Može se pobrinuti i za zalihe drveta za loženje –
ili brati borovnice...

Ukratko, sve što se može uraditi tokom kratkih, sparnih letnjih noći, dugih, studenih zimskih noći, baršunasto tamnih ili noći sa mesečinom, kišnih noći i tako dalje.

Ako je pao sneg, on stavlja na noge svoje skije za duga pešačenja. To je apsolutno neophodno, inače bi potonuo u sneg, naročito kada je ovaj svež!

Ako zbog poslova ne mora da provede noć negde drugde, patuljak se vraća kući gde se, nedugo pre svitanja, obavljaju pripreme za glavni obrok (Ima samo dva obeda dnevno, ako se ne računaju zakuske od mleka ili kaše).

Glavni obed sastoji se od:

lešnika,
oraha,
bukovog žira,
i tako dalje

pečuraka (vidi <u>doručak</u>)

graška

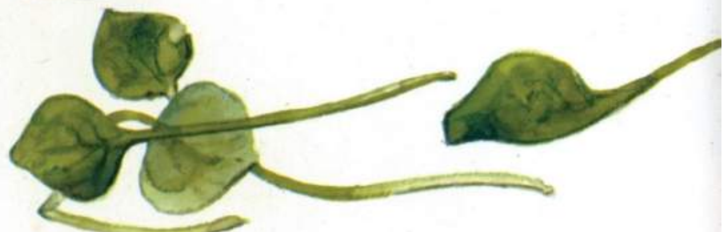
pasulja

jednog malog krompira

sosa od jabuka,
voća, svih vrsta
jagodastog voća,
lukovica i
začina

svakojakog povrća

Napici:

Patuljak ne jede meso i zato redovno uzima biljku sa visokim sadržajem proteina, grahoricu (Vicia Sepium), koja u svojim listovima takođe sadrži i hranljivi nektar.

medljika (fermentovani med),
fermentovane maline
(ponekad sa
prevelikim sadržajem
alkohola,
na žalost)

pred spavanje:
začinjeni džin

dezert: kompoti

Deca sisaju nekoliko godina

Patuljkova supruga provodi noć (ako ima malu decu) menjajući i perući pelene, peglajući, ljuljajući kolevku, dojeći i pevajući pesmice — ili igrajući se, kuvajući, pletući, tkajući, čisteći prašinu, raspremajući krevete, ćavrljajući sa zečevima, ubijajući vreme sa susetkama, hraneći cvrčka-čuvarkuću ili grdeći poljske miševe.

Kada sunce izađe, otac patuljak pročita jedno poglavlje iz **KNJIGE TAJNI**, što svi uljudno saslušaju. Posle toga, na vrata se stavlja reza, vatra se gasi, deca se stavljaju u krevet a poljski miševi se umiruju.

I tako se sunce javlja iznad patuljkove nastambe. Patuljci u krevetima naživaju jedan drugom *slitzweitz* (njihova reč za »laku noć«). Neko vreme se čuje prigušeno kikotanje u dečjem udubljenju; poljski miševi nastoje da pronađu ugodniji položaj za spavanje u svojoj korpi; čajnik vri na ognjištu, a u predsoblju cvrčak-čuvarkuća zadovoljno cvrči svoju jedinstvenu pesmu. Sve je spokojno. Napolju, mogu da se šunjaju lupeži; oluje, pljuskovi, nepogode mogu da se provaljuju; mogu da vrve grabežljive životinje. Ali iznad čvrste patuljkove kuće uspravno stoji drvo; oprezni cvrčak-čuvarkuća, krtica i zec odmah će dati upozorenje ukoliko bude potrebe. Ništa se ne može iznenada desiti.

Kada se javi mladi mesec, patuljak se budi usred dana. On oprezno stupa iz kreveta i uzima veliku Porodičnu knjigu. Seda za sto i zapisuje sve neobične događaje koji su se mogli desiti tokom prethodne četiri nedelje. Koristi mastilo napravljeno od pečurke sa mastiljavom kapom. Knjiga se često šalje u dvor, da bi je kralj pregledao; to mu omogućava da prati aktivnosti svojih podanika.

Kućna radinost

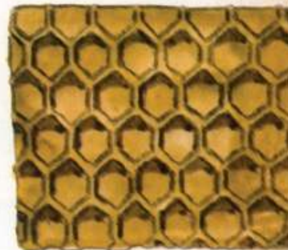

Osvetljenje

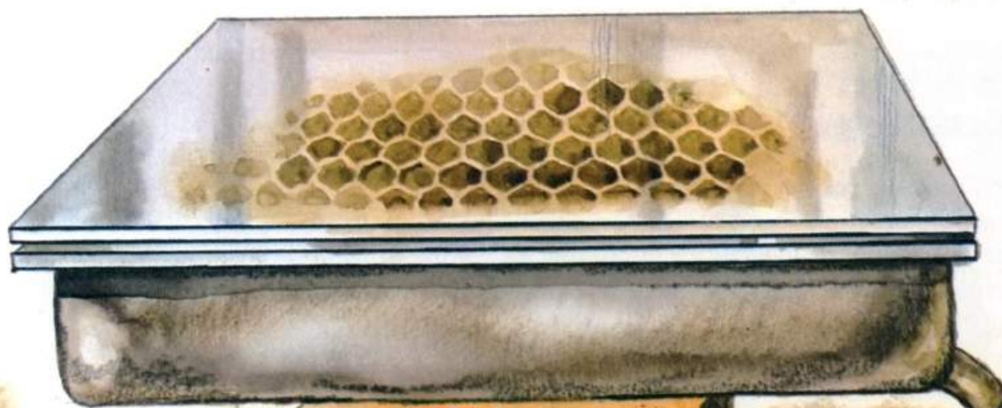
Kuće patuljaka i podzemni prolazi osvetljavaju se **svećama** *i* **uljnim lampama**

Kuće patuljaka i podzemni prolazi osvetljavaju se svećama i uljanim lampama. Patuljak sam pravi sveće od pčelinjeg voska; on drži svoje košnice — male rojeve — na skrivenim mestima u šumama i poljima. Kada postavlja novu košnicu, izvlači tanke ploče voska u obliku saća i namešta ih uspravno u košnicu. (Otiske u obliku saća pravi utiskujući šestougaonu cev u voštane ploče). Pčele nastavljaju da i dalje izgrađuju saće. Zidovi ćelija izgrađeni su od voska koji pčele (manje od njih dvadeset hiljada) »iznoje« iz voštanih žlezda na zatku.

Sirovina za vosak je polen, koji pčele jedu. U ćelije se polažu jaja, koja se zapečate membranom. Posle više leženja, ćelije za legla usled neprestanog saobraćanja pčela pocrne i moraju se ukloniti. Patuljak postavlja košnicu naopako i odseca stare ćelije. Zatim ih stavlja u jednu metalnu kutiju, na čijoj donjoj strani je odvodna cev. Poklopac je načinjen od dve staklene ploče. Taj uređaj postavlja se na sunce. Ispod odvodne cevi potom postavlja kalup za sveću, u čijem središtu je okačen fitilj. Na sunčevoj toploti, temperatura u metalnoj kutiji se brzo povišava i ubrzo iz cevi počinje da teče vosak, koji puni kalup za sveće. Pri hlađenju, sveća se skuplja i lako se vadi iz kalupa, sa fitiljem koji je već na svom mestu.

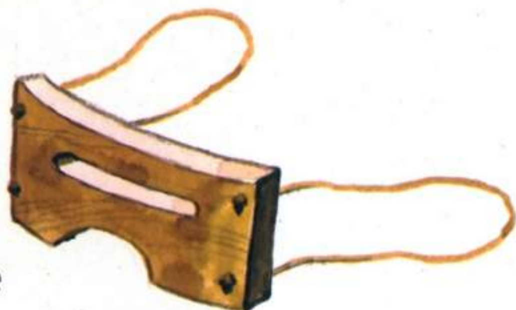
saće

Pri topljenju voska za sveće, patuljak, naravno, mora biti danju napolju, izlažući se jarkoj sunčevoj svetlosti na koju nije navikao. Da bi se zaštitio, on nosi **naočare za sunce** (slične onima koje koriste Eskimi) načinjene od male trake od kore drveta, sa uskim prorezom.

Keramika

Patuljak sam pravi sve svoje zemljano posuđe. Kao materijal koristi prirodnu glinu.* Voda se u glini nalazi u tri oblika:

1. Voda hemijski vezana za silikat.
2. Voda higroskopski upijena od gline.
3. Voda dodata da bi se glina učinila mekom i gipkom.

Pošto se neki predmet (na primer, neka činija) rukom oblikuje, voda se odstranjuje obrnutim načinom. Kao prvo, voda koju je dodao patuljak isušuje se na suncu i vetru; zatim se zagrevanjem do 150°C odstranjuje higroskopska voda; najzad se, pravim pečenjem, sa zagrevanjem do 800°C, odstranjuje voda u silikatu. Ovako dobijeni proizvod sadrži samo silikat i tvrd je i trajan. On se takođe i skuplja za dvadeset do četrdeset procenata.

Zahvaljujući prirodnim nečistoćama (uglavnom od oksida) krajnji proizvod je crvenosmeđe boje.

Ako patuljak doda kalcijum, boja postaje svetlija, skoro žuta. Ta vrsta zemljanog posuđa naziva se terakota.

Što ima više prirodnih silikata (kalcijuma, kalijuma, ugljenika ili sumpora), to je proizvod manje porozan. Da bi se izbeglo preterano skupljanje u peći za sušenje (što izaziva naprsline), glini se dodaje pesak ili krečnjak, za vreme dok se mesi.

* Glina je sastavljena od aluminijum silikata, koji sadrži vodu, pomešanog sa raznim prirodnim nečistoćama.

U drevna vremena,
činije i druge posude pravljene su tako što je ispod izvora iz koga neprestano kaplje voda postavljen oblutak; delovanje vode bi na kraju izlokalo šupljinu u kamenu. Danas se koriste glina i grnčarski točak.

Točak se obrće pomoću pedalnog mehanizma. Tanjiri, lonci, vaze, šolje i činije oblikuju se na taj način.

Siskovi i drške pripajaju se naknadno.

Pre pečenja, u vlažnu glinu se utiskuje ukrasne šare, pomoću izrezbarenih drvenih modela.

Oslikavanje se obavlja posle pečenja.

Grnčarska peć

Pečenje grnčarije iznad otvorenog plamena ili u jami u tlu odavno je zamenjeno pečenjem u grnčarskoj peći. Proces pečenja zahteva temperaturu do 800°C, a to se može ostvariti samo u zatvorenoj pećnici.

Druge posude za domaćinstvo, uključujući šolje i tacne, patuljci zanatlije izrađuju od izdubljenih rogova srndaća. Drške za noževe, viljuške, kašike i dugmad takođe se sa ljubavlju rezbare od rogova srndaća.

Duvanje stakla

Staklo se dobija topljenjem kristala stena. Svi predmeti od stakla koje patuljci upotrebljavaju načinjeni su od kvarcnog stakla — mnogo kvalitetnijeg od običnog stakla. Kvarcno staklo ne prska na velikoj toploti ili hladnoći; ono se, uopšte, teško razbija i poseduje prirodan sjaj. Duvanje se mora obavljati na vrlo visokoj temperaturi.

Da bi obojili staklo, patuljci istopljenom kristalu obilato dodaju minerale, kao ametist, žuti topaz, ahat, crveni kalcedon i zeleni kvarc. Oni od tih kamenova takođe prave i klikere za decu.

Najčistije kvarcno staklo upotrebljava se za naočare, teleskope, čaše i prozorska okna. Raznoliko obojeno ili čisto staklo upotrebljava se za unutrašnje ili spoljašnje lampe ili svetiljke. Zanimljivo je da se svetiljke oblikuju kao glava patuljka (naravno, sa kapom).

Obrađivanje metala

Koriste se zlato, srebro, bakar i gvožđe. Za patuljke, zlato i srebro nemaju novčanu vrednost, ali ih rado i često koriste zbog njihove trajnosti pri svim vremenskim uslovima, kao i njihovog primamljivog sjaja. Postoje velike zalihe plemenitih metala u kraljevskim domovima i drugde (poreklo im nije izvesno), a svaki patuljak može uzeti koliko mu je potrebno.

Isto se odnosi i na bakar. Taj metal prikuplja se u prirodnom stanju u Švedskoj i Mađarskoj, a onda se prevozi do centralnih skladišta.

Gvožđe se dobija topljenjem hematita, rude koja sadrži Fe_2O_3 (crvenosmeđi ferooksid). Peć za topljenje, cilindar od kamena visok oko trideset santimetara, puni se slojevima ćumura i, na vrhu, izmrvljenom gvozdenom rudom. Kada se peć potpali, plamen se snažno raspaljuje nizom mehova. Posle nekog vremena, gvožđe se istopi i tečni metal može da se istoči. Posle raznih prečišćavanja i ponovnih topljenja, ono može da se oblikuje kao kovano ili liveno gvožđe.

Pri livenju predmeta od zlata, srebra, bakra ili gvožđa primenjuje se način cire-perdue, drevni proces koji je još uvek u upotrebi. Najpre se načini model željenog predmeta od voska, potom se oblaže glinom, na kojoj se načini mali otvor. Glina se zagreva dok se ne stvrdne. U međuvremenu, vosak se topi i iscuri kroz otvor, ostavljajući šupljinu unutar kalupa od gline, koja ima tačan oblik željenog predmeta. (Zbog toga se ovaj postupak i naziva cire-perdue ili »odstranjeni vosak«.) Istopljeni metal se onda uliva u prazni glineni kalup. Posle hlađenja, glineni kalup se razbija i odbacuje a gotov komad ostaje pokriven; jedino ga treba izglačati.

metod "odstranjeni vosak"

Drvodeljstvo

Patuljak je rođeni drvodelja i stolar. On pravi sav svoj nameštaj — ormane, stolice, klupe i tako dalje — bez i jednog eksera. Sve se sastavlja spojevima u obliku lastinog repa, pomoću drvenih klinova i lepljenjem. Metalni okovi se malo koriste; čak se i vrata od ormana vešaju pomoću okomitih drvenih osovinica na vrhu i pri dnu.

Pravljenje **kućica za ptice** je napor kojeg se patuljak prihvata s ljubavlju. Sve je načinjeno po meri. Vidimo ih okačene na usamljenim mestima u šumama. U znak zahvalnosti, ptice koje se gnezde dozvoljavaju patuljku da probere i odnese kući sva neoplođena jaja i da ih pojede.

Kada šetate kroz šumu, obratite pažnju na sićušne rupice koje možete uočiti na stablima drveća. One potiču od patuljkovih specijalnih cipela **"penjalica"**

LAN ili LANENO SEME

Domaćice patuljaka prave odeću za celu porodicu, tkajući platno od lana.

Šivenje odeće

Patuljci uzgajaju lan u tajnim vrtovima, vodeći računa da poseju seme jedno uz drugo, da bi sprečili da se stabljike razgranavaju. Posle perioda rastenja, sve nerazvijene požutele stabljike se uklanjaju. One se potom grebenaju, da bi se odvojilo seme.

Stabljike se onda podvrgavaju fermentaciji truljenjem, a potom se suše. Lanena vlakna se potom raščešljavaju metalnim češljem, ispravljaju i namotavaju u klupko.

Patuljkova supruga upreda pripremljeni lan u fine niti i, pošto ih udvostruči, tka ih na razboju.

Srneća dlaka upotrebljava se za pravljenje vune (naročito kada je jaka i gusta). Patuljkova supruga plete potkošulje, duge i kratke čarape, rukavice i šalove.

Srneća dlaka je, naravno, lako dostupna šumskim patuljcima.

Za mekše stvari, patuljku je dozvoljeno da uzme onoliko otpale dlake iz zečjeg brloga koliko mu treba...

Poneki pramen ovčje vune, naden u polju gde ga je oduvao vetar ili zakačen na ogradi od bodljikave žice,...

... upotrebljava se za pravljenje debljih pokrivača i džempera.

Svaka od ovih vrsta vune se opere, oboji, osuši, pročešlja, izgrebena naupredе, udvostruči i isplete ili izatka.

BOJENJE VUNE

raznih vrsta obavlja se na sledeći način:

Za **CRVENO** *se koristi* **konopljuša**

Za **ŽUTO** *se koristi* **srpac** *(seratula tinctoria)* *ili lišće* **kandilke**

Za **PLAVO** *se koristi* **indigo** *(isatis tinctoria)* *(prah dobijen od ove indigo biljke je prvobitno bakarnocrven, ali se usled oksidacije preobraća u plavo)*

Patuljkova supruga takođe može da pravi vunu od **strička**, *koji pravi pahuljaste loptice, od kojih mogu da se grebenaju vlakna.*

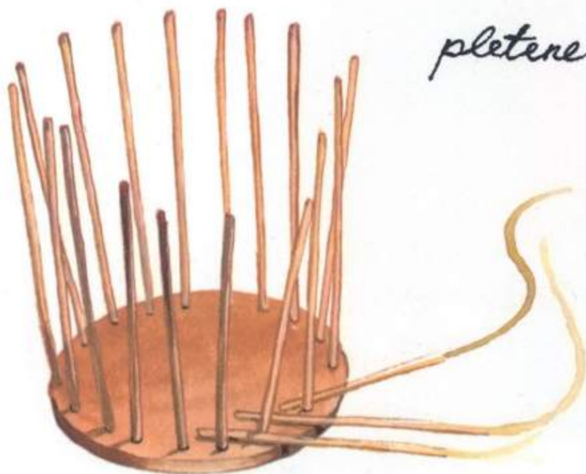
Korparstvo i tkanje

Takozvano „okruglo pletenje" za kružne oblike

okrugla pletena podna prostirka od rogozine

pletene korpe

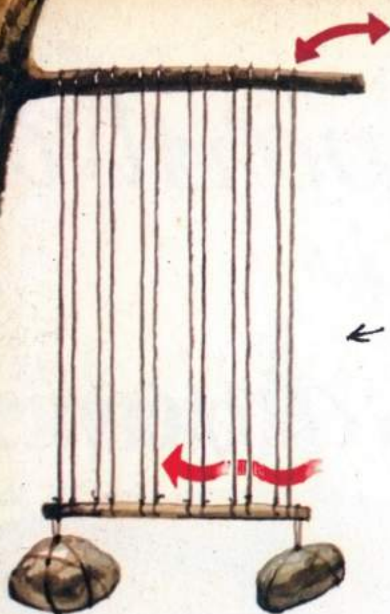
pletena ograda

(način izrade govori sam za sebe)

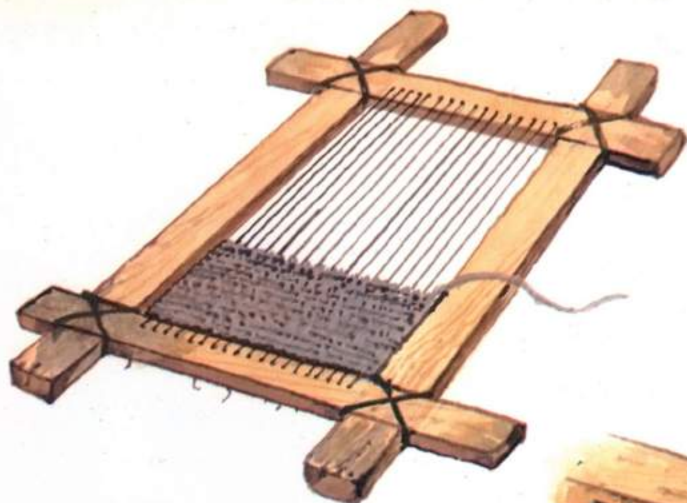

← Stari tkački razboj

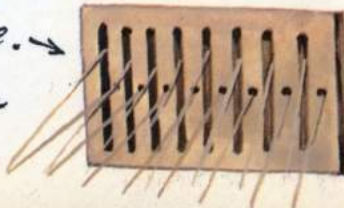

usavršeni ↗ model

mlada žena tka

Alat za tkanje. →
„Parne" niti pomeraju se gore - dole

Brezova kora

Posle beskrajnog udaranja, brezova kora postaje dovoljno meka da se od nje mogu praviti kabanice i cipele. (Ti predmeti se takođe, naravno, zašivaju nitima od srneće dlake ili žilave mahovine).

KOŽA nije lako dostupna. Upotrebljiva koža mora poticati od miševa, veverica, zečeva ili drugih životinja koje su podlegle neprirodnoj smrti – na primer, od automobilskih nezgoda, jake studeni, pesticida ili u međusobnim borbama.

Koža se koristi za pravljenje pantalona, duvankesa, čizama, cipela, novčanika i pojaseva – a ponekad čak i za šarke za vrata.

Poneki patuljci poseduju staje sa **svilenim bubama**, ali svila koju oni sakupe uglavnom se koristi za snabdevanje dvora.

Odnosi sa životinjama

Patuljci, očigledno, održavaju bliske odnose sa životinjama. Oni žive i deluju – treba li to i napominjati – na istoj talasnoj dužini.

To, naravno, znači da patuljci govore njihovim jezikom i razumeju njihove probleme. Sve životinje – čak i one ranije pomenute neugodne, kao što su tvor, pacov i tako dalje – osećaju se bezbednim sa patuljcima i one u njih imaju poverenja.

Mačka, međutim, predstavlja izuzetak – naročito podivljala domaća mačka, koja nije pripadnik prirodnog životinjskog sveta, te je stoga skroz nepouzdana.

Čak i krupne životinje kao što su vuk, ris, medved, lisica i divlji vepar koje ni u kom slučaju nisu omiljene, često se obraćaju patuljcima. One znaju gde da pronađu patuljka kada im je on potreban. Zauzvrat, one ispunjavaju njegove zapovedi bez mnogo zlovolje.

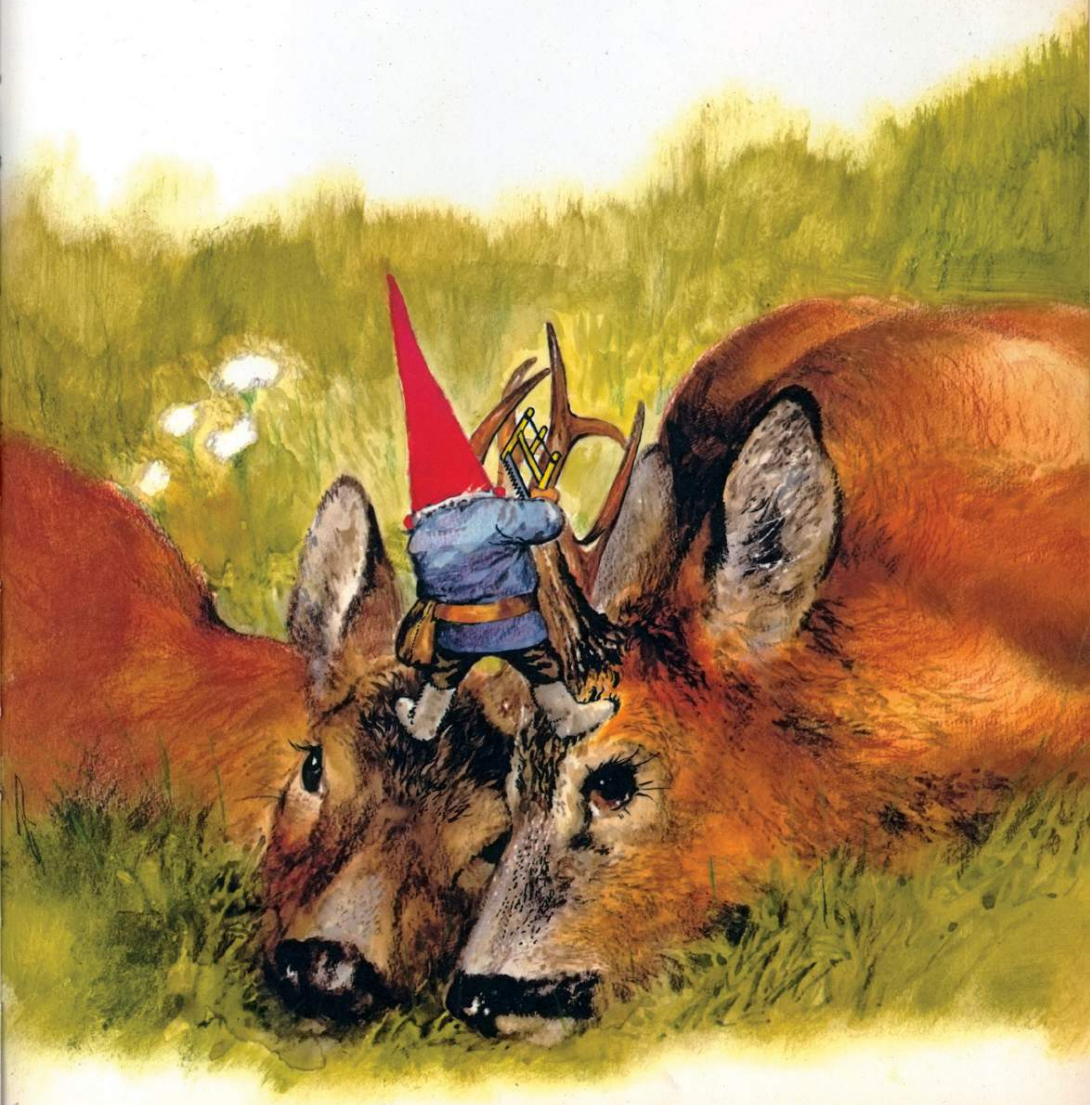

Neki primeri patuljkove "prve pomoći"

Patuljak je uistinu preko potreban životinjskom svetu. Njegov intelekt i tehničke veštine omogućavaju mu da čini stvari koje su životinje nesposobne da same učine.

Lisice i druge životinje mogu razdraživati krpelji zakačeni na koži na njihovim glavama ili drugim mestima koje one teško mogu dosegnuti. Kada pokušaju da odstrane krpelja, češući se o drvo, insektova glava ostaje pod kožom i izaziva zapaljenje. Patuljak sačeka dok krpelj zaspi i onda ga hitro odvrne u smeru suprotnom od smera kazaljke na satu.

Kada se dva srndaća »zapletu« pri borbi, to jest, kada se njihovi parošci nerazmrsivo upletu (najčešće zbog viška šiljaka ili nenormalnog pružanja), patuljak ih razdvoji tako što im prestruže rogove. Nevoljnici, do tada obično polumrtvi od gladi, ponovo su slobodni. Srndaći pritom ništa ne osećaju, tako da je cela operacija bezbolna.

Kada krava ili koza ima »oštrice«, što će reći oštar predmet u buragu (na primer, nož za ljuštenje koji su mogle progutati, komadić stakla ili žice), patuljak će ih operisati da bi to otklonio. U normalnim slučajevima, farmer ili vlasnik prvi otkriva životinjinu nevolju i poziva veterinara; ali u zapuštenim slučajevima, ili kada je vlasnik suviše siromašan da bi platio doktora za životinje, poznati su slučajevi da su patuljci preuzeli stvar u svoje ruke.

(Dlaka na slabini se obrije i koža se otvara malim rezom. Troslojna mišićna obloga trbuha se onda odstranjuje u tri smera i pritegne. Pošto se otvori trbušna maramica, bočni sloj trbuha postaje vidljiv. Posle pretrage, oštri predmet je pronađen i da bi se on uklonio potreban je samo neznatan rez. Trbuh, trbušna maramica, telesni zid i koža zašivaju se po slojevima.)

Ako se zec uhvati u zamku, on zadrži prisustvo duha i ne uzbudi se previše već naprosto strpljivo čeka: uskoro će stići neki patuljak da ga spase. Sa turpijom i kleštima, bilo koji patuljak uspeće da olabavi čak i najdublje utisnutu žicu oko zečevog vrata i da je prestruže.

Među drugim uslugama koje patuljci pružaju zečevima već smo pomenuli upozorenja na nailazeću opasnost od ljudi i divljenja vrednu utehu koju pružaju zečevima obolelim od miksomatoze tokom njihovih poslednjih ubogih trenutaka.

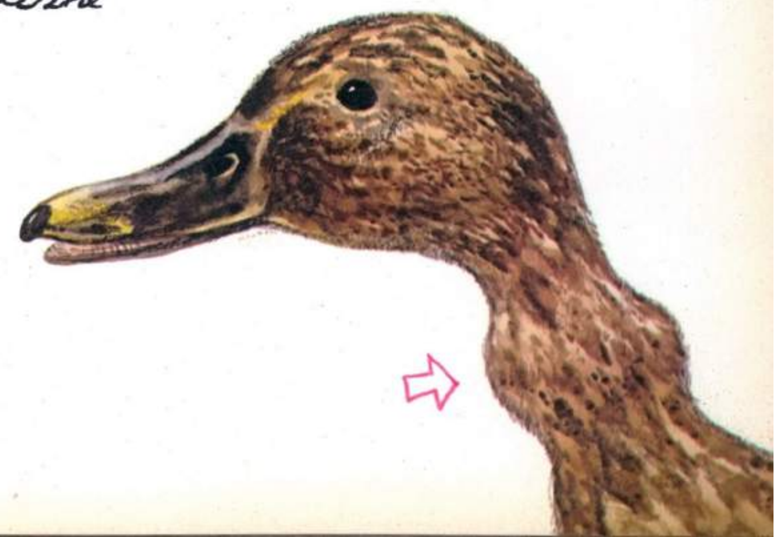
Uz to, patuljci poznaju način isceljivanja slomljenih udova (od pogotka sačmom ili kuršumom ili pregaženih automobilom) koji je naprosto čudotvoran; u tolikoj meri čudotvoran da ne može a da se ne posumnja u delovanje nekog višeg bića. Životinje koje su na ovaj način zadobile povrede obično se povuku u neku gustaru na oko četrnaest dana, da bi patuljcima dale vremena da se pobrinu za njih.

Patuljci se veoma zabavljaju
uzimajući na sebe uloge sudija
u jutarnjim borbama

tetrebova

Usled pohlepnog gutanja, žirovi, a ponekad i krupniji predmeti, zastanu u vratu guske. Pritiskajući rukama spolja, patuljak obrne žir kako treba i tako pomaže da on sklizne nadole u guskin stomak.

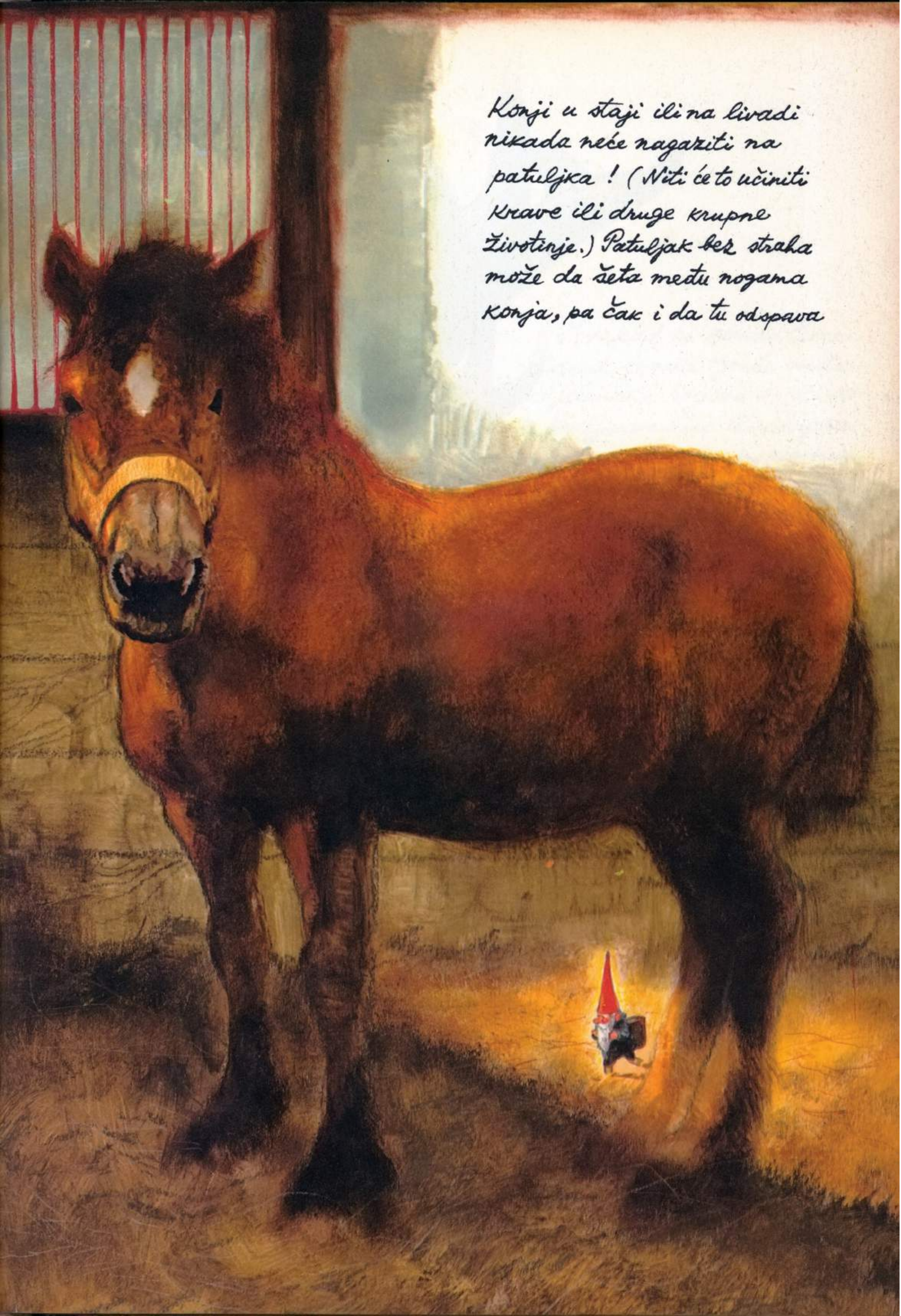
Akupunktura

Patuljci znaju za akupunkturu već mnogo hiljada godina. Pritom upotrebljavaju zlatne i srebrne igle.

(Jazavac na ilustraciji ima probijenu rožnjaču; povređen je jer je u mraku naleteo na slomljenu grančicu. Igle zabodene oko levog uha prouzrokovale su anesteziju celokupne leve strane njegovog lica. Kada dođe do obamrlosti, rožnjača se ušiva na uobičajeni način.)

Akupunktura takođe pomaže i pri otklanjanju duboko zarivenih ili zalomljenih trnova ili životinjskih kandži — postupak star koliko i svet.

Konji u štaji ili na livadi
nikada neće nagaziti na
patuljka ! (Niti će to učiniti
krave ili druge krupne
životinje.) Patuljak bez straha
može da šeta među nogama
konja, pa čak i da tu odspava

Ponekad se komad žice otkinut sa neke ograde omota oko jelenovih rogova — ili se parče bodljikave žice ili savijena grana zaglave među njegovim rogovima. Patuljak ne samo da otkriva tu nezgodu, već i zna da ona može jelena izložiti opasnosti i on drage volje uklanja strani predmet.

Veverice

Veverice često zaborave mnoga od mesta na kojima su sakrile orahe za zimu. U dugim oštrim zimama to može značiti i gladovanje. Patuljak iz susedstva, sa svojim nepogrešivim pamćenjem, uvek će pritеći u pomoć.

Pauci

Pauci nisu neki naročiti prijatelji patuljaka; ali patuljak nikada neće uništiti paukovu mrežu, jer to može izazvati nesreću.

Vidre

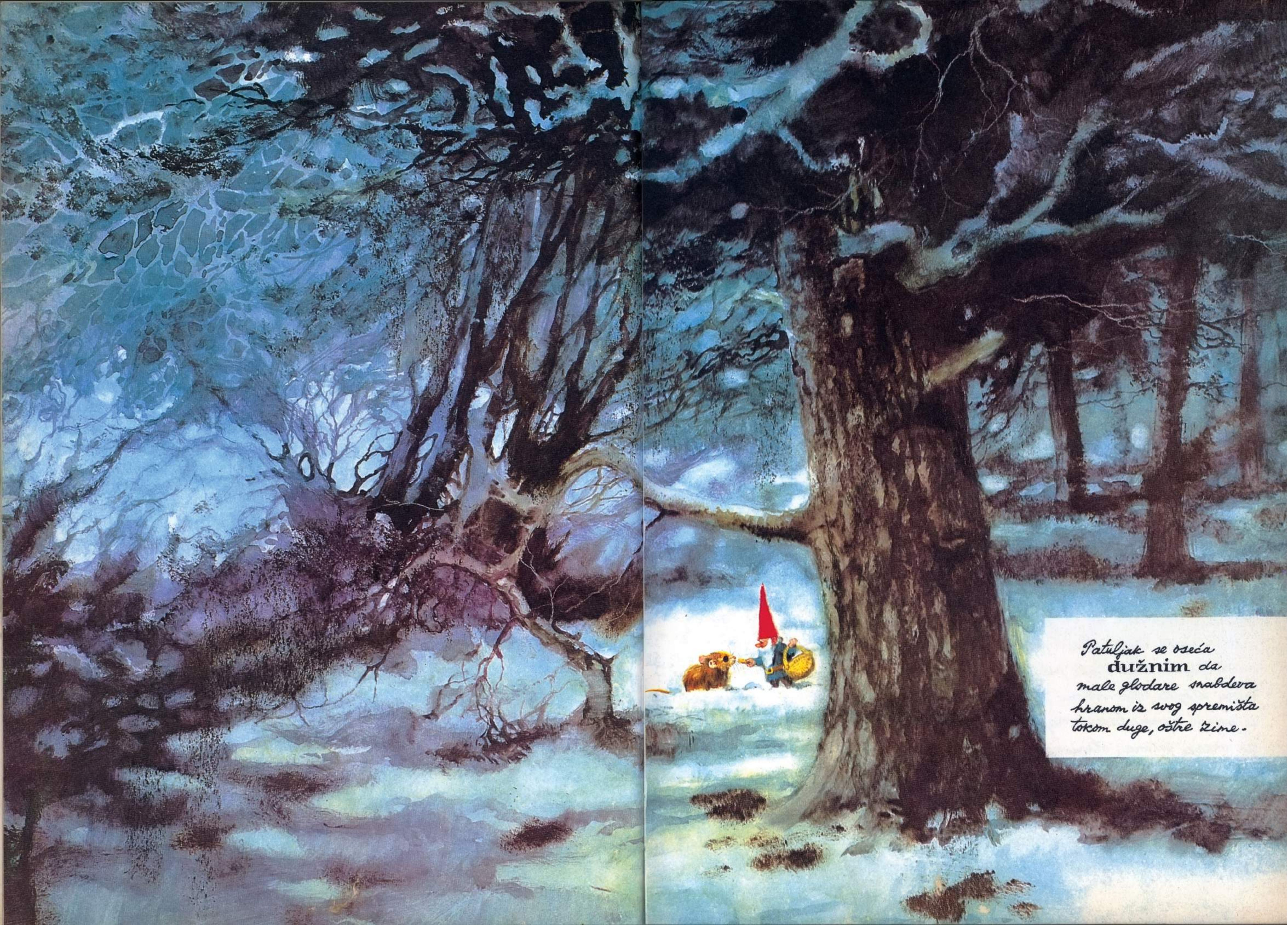
Patuljak koristi *vidru* da ga prebaci preko potoka, reka ili drugih vodenih prostranstava. Plivajući i neprestano se kikoćući, vidra prevozi patuljka na drugu stranu. (Plivanje je previše rizično za patuljke, jer ih neke ribe veoma »vole«. Istina, patuljak može da koristi čamac od kore drveta, ali ona mu nije svugde na raspolaganju.)

Stara dečja pesmica »Let, let, bubamaro, donesi mi goste...« kada ova stvarno odleti, potekla je od dece patuljaka.

Muflon je divlja ovca uvezena sa Sardinije i Korzike. Pošto na ledinama njegove nove domovine često nema dovoljno stenovitog tla, njegovi papci se ne troše koliko bi trebalo i poprimaju veličinu persijskih papuča! Patuljak ih onda ostruže i dotera im oblik.

Patuljak se oseća **dužnim** da male glodare snabdeva hranom iz svog spremišta tokom duge, oštre zime.

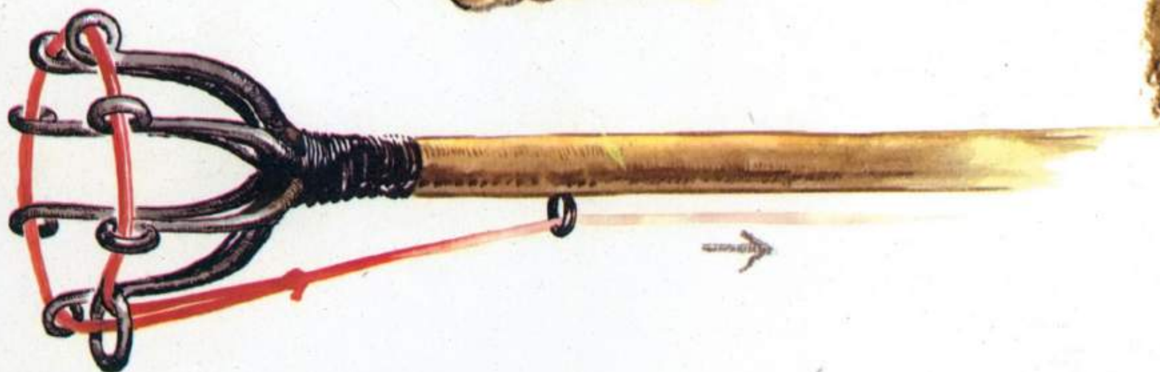
Obadi koji se uvlače u „gušu" mogu da izazovu suženje dušnika kod srndaća. Obad polaže jaja u srndaćeve nozdrve, a larve se probijaju do guše i tamo se gnezde. Patuljak uklanja uljeze „gušnim" hvatačem obada.

Larva gušne muve,
prirodna veličina

Hvatač

Koka fazana zna da broji samo do tri. Kada treba da pređe neki jarak sa svojim leglom, ona čeka dok ne pređe treće pile, a onda nastavlja dalje - ostavljajući preostale piliće (koji se lako mogu utopiti) za sobom. Patuljak pritiče u pomoć, pronalazeći napuštene piliće za vreme sutona, otkrivajući majku i polažući dečicu ispod nje.

Patuljak čini tolike usluge divljim svinjama i jelenima, da se oni ne protive kada on uzme nekoliko krompira iz hranilišta koja ljudi postavljaju za njih.

Tvor

Patuljci ne podnose tvorove, pošto znaju da oni parališu žive žabe i tako ih ostavljaju da bi ih kasnije pojeli. Patuljak je čuo o tome još kao dete i on celog života strepi da i njega ne snađe ista sudbina!

Igre

Ljuljanje na ljuljašci

Deca patuljaka, kao i sva deca, vole da se ljuljaju na ljuljašci. Uvek se pronađe neko mesto u žbunju da se okače užad. Na peščanim dinama ili na livadama, otac patuljak im postavlja ljuljašku. (Uzgred, odrasli patuljci vole da se lagano ljuljaju kada razmatraju neke ozbiljne probleme.)

Deca patuljaka koriste **semenke sa krilcima** javora (acer pseudoplatanus), igrajući se **vilinih konjica**

Sa polovinom ljušture divljeg kestena oni izigravaju **ježa** i plaše poljske miševe.

Devojčice patuljaka vole da se igraju sa pahuljastim **vrbovim resama**, oblačeći ih kao lutke ili životinje i stavljajući ih da spavaju.

Duvaljke se prave od šupljih stabljika divlje krabuljice (anthriscus vulgaris) ili paškanata (pastinaca sativa).

Igraju se **klikera** sa oblucima, ili glinenim klikerima koje su im napravili očevi. Takođe se igraju **oduzimanje zemlje** - sa perorezima.

Balote se igraju u prikrajku neke livade, sa osušenim zečjim brabonjcima koji su izgubili miris; a posmatraju ih zečevi ispunjeni poštovanjem.

Nadvlačenje užeta

Za **fudbal** se koristi biserak

Jelečkinje-barjačkinje, preskakanje konopca,

ćorave bake, puštanje zmaja *(kada otac i majka ne gledaju)*

Koristeći gundelja ili bubamaru.

Maskiranje *u elfe, veštice, oca, majku, kralja, kraljicu, i tako dalje.*

Klackalica

od najboljih i najglatkijih dasaka.

Dame, odbacivanje kape,

crni Petar,

bacanje čička *(radi zadirkivanja životinja i ljudi).*

Ne ljuti se patuljče.

Jezik

Među sobom patuljci govore vlastitim jezikom. Ali, pošto mi dolazimo u dodir samo sa usamljenim patuljcima, nikada ga ne čujemo. (Mogu postati i veoma nezgodni ako ih pitaju o njihovom jeziku.) Izvesno je, međutim, da ga životinje razumeju. »Laku noć« se kaže *slitzweitz* a »hvala« *diews*. Nismo napredovali mnogo dalje od tih nekoliko reči, uglavnom zbog toga što patuljci savršeno vladaju ljudskim jezikom. A ako ne mogu da prepoznaju neku reč, odmah pitaju za njeno značenje. Njihov pisani jezik je drevno runsko pismo.

"Slitzweitz" = zbogom

Ostala bića koja se pojavljuju u sumrak i noću

Elfi, Goblini, Kućni duhovi, Trolovi, Kepeci, Rečni duhovi, Šumske nimfe, Planinske nimfe, Uldri.

Pošto se gorepomenuti često brkaju sa patuljcima, evo njihovog detaljnog opisa:

Elfi

Elf je prozračni duh prirode, koji voli bezbrižno plesanje i sviranje na instrumentima sa žicama. Elfi žive pod zemljom, ponekad u vodi ili na površini vode (najradije u potoku), a ponekad čak i u vazduhu (ili na granama visokog drveta). Tu i tamo, oni uzimaju obličje neke životinje. Nisu pakosni po prirodi, ali ponekad su posledice njihovog zadirkivanja ozbiljne (na primer, prouzrokuju da se ljudi zagube u močvarama), ali to nije sasvim hotimično. Postoje muški, ženski i bespolni elfi. Većina ih imaju krila.

Veličina: od deset do trideset santimetara.

Inteligencija: usmerena na prepredenost, ali visoka.

Goblini

Goblini izrastu do visine od trideset santimetara; tamni čovečuljci, obučeni u crno, sa malim šiljatim kapama. Opšte je poznato da su pakosni i da se ne ustežu da budu takvi. Kada neki čovek umre, oni svojim prisustvom straše njegovu porodicu, samo da bi bili mrski. Pohlepni su na srebro i zlato i pokušavaju da ga iskamče od patuljaka. Prebivalište: samo u prostranim šumskim oblastima, odakle preduzimaju svoje pljačkaške pohode.

goblin ↗
2/3 stvarne veličine

Kućni duhovi

Ova vrsta se veoma često brka sa patuljcima, pošto preuzimaju mnoga obličja, uključujući i obličje patuljka — a ponekad takođe i pacova, mačke ili crnog psa. U svom prirodnom stanju nevidljivi su za čoveka, ali mogu da postanu vidljivi u ovim obličjima. Noću prave veliku galamu u kući; žive između zidova, u potkrovlju ili podrumu, u štali, pod nadstrešnicom, ponekad čak u nekom velikom drvetu pored kuće. Nisu naročito inteligentni i prijateljski su raspoloženi sve dok se sa njima dobro postupa. Vole da zadirkuju lenjivce, svlačeći prekrivače sa njihovih kreveta i šaljući studene struje kroz prostoriju. Takođe uživaju da prevrću čabrove sa mlekom i da bude ljude neprestano kuckajući po zidovima.

Kada se ozbiljno naljute, postaju pakosni. Njihova galama postaje nesnosna; bacaju kamenje, stoka se razboleva, nastaju suše ili hladnoće ili neprestane nepogode. Napuštaju kuću ili farmu tek kada ove budu potpuno uništene nedaćama i propadnu.

Trolovi

Oblasti rasprostranjenosti: Norveška, Švedska, Finska, evropska Rusija, Sibir. Glupa, sirova, nepoverljiva i neverovatno ružna stvorenja. Imaju nos poput krastavca, i rep. Strahovito su snažni i brzi i zaudaraju. Često čuvaju kutije pune ukradenog novca i dragulja, sa kojima se satima igraju, provlačeći prste kroz njih.
Veličina: visoki su više od jednog metra.
Kosa: crna i zapuštena.

Kepeci

Skoro dirljivo stvorenje muškog pola. Visina sto dvadeset santimetara, često manja. Još uvek se može naći usred negostoljubivih šuma i u planinama. Iskopavaju zlato i srebro u prostranim rudnicima i žive u skupinama; majstori su za obradu metala. Dobroćudni su, izuzev nekolicine usamljenika, možda izgnanika, koji su u stanju da počine ružna dela. Ako neki kepec padne u ruke čoveku, otkupljuje svoju slobodu zlatom. Nemaju brade.

Rečni duhovi, Šumske i Planinske nimfe

Prozračna, često nevidljiva stvorenja, koja mogu poprimiti bilo koje obličje; dobro su im znane magijske veštine. Ni dobri, ni pakosni sami po sebi; izbegavaju neprilike, tako što se naprosto udalje. Ali ako se nađu u škripcu, može se dogoditi nesreća. Mogu da žalobno rone suze ili da se žalostivo smeju; često virkaju jednim okom iza nekog drveta.

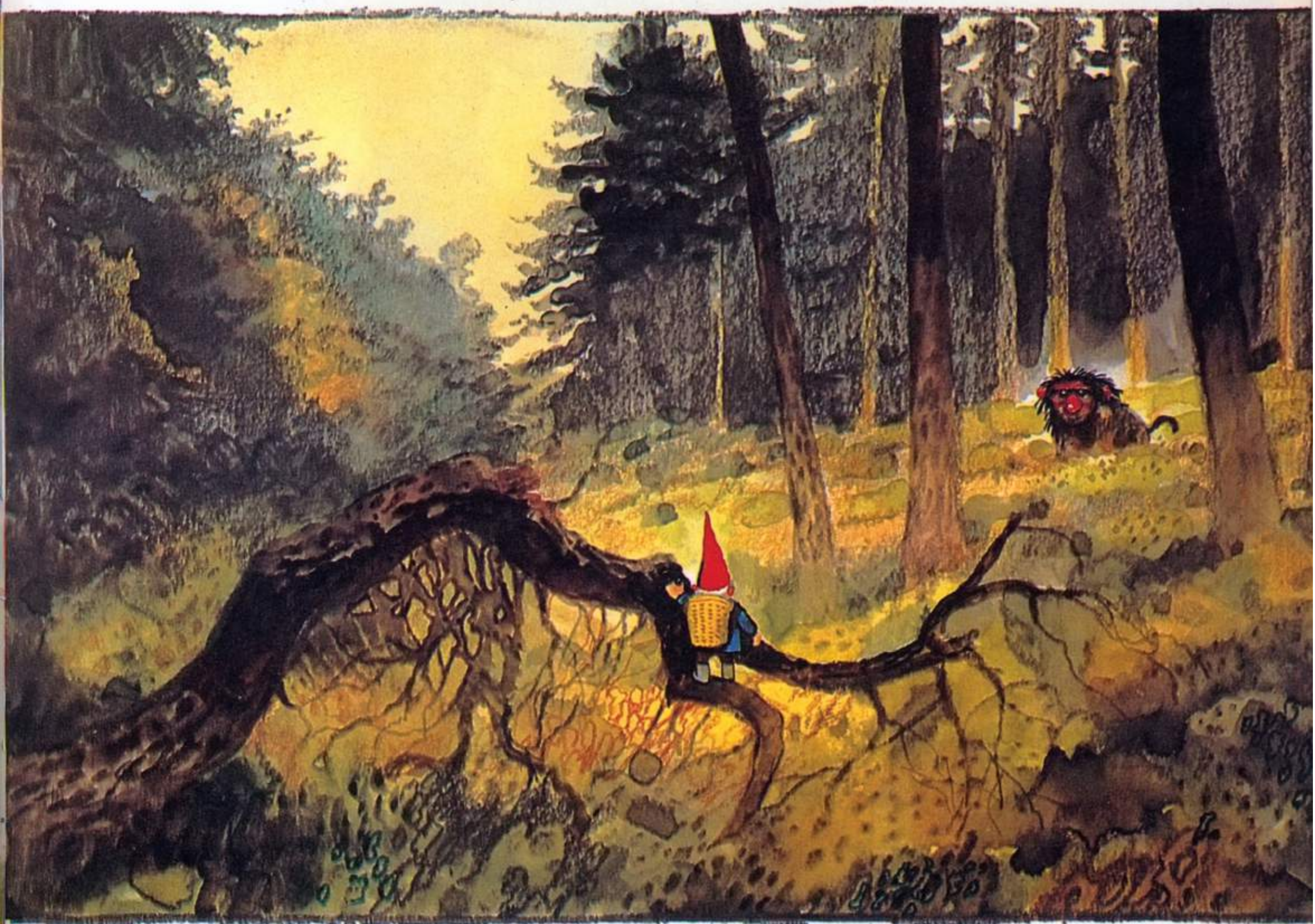
Uldri

Stvorenja koja žive pod zemljom; mogu se naći jedino u Laplandu. Podsećaju na patuljke, ali su nešto krupniji i bezbojni. Žive zajedno u velikim porodicama ili plemenima, imaju vlast nad velikim divljim životinjama, kao što su medved, los, vuk i irvas — koje im se bez pogovora pokoravaju. Oni su prilično dobrodušni, ali su danju slepi poput šišmiša. Ako ljudi sa njima loše postupaju, mogu se dogoditi nesreće. Najpodliji način je da pospu otrovom mahovinu kojom se hrane irvasi, što izaziva smrt velikog broja ovih životinja i lišava pastire Laponce sredstava za život.

Odnosi sa drugim stvorenjima

Patuljak se ne petlja mnogo sa elfima, goblinima, kućnim duhovima, kepecima, rečnim, šumskim ili planinskim nimfama, uldrima, čarobnjacima, vešticama, vukodlacima, duhovima vatre ili vilama. On ih naprosto izbegava.

Patuljci, međutim, imaju velike nevolje sa trolovima, naročito u severnoj Evropi, Rusiji i Sibiru. Ti uznemirivači — spletkari i nametljivci, kakvi jesu — čine nesagledive štete čoveku i životinjama sa kojima je patuljak u dobrim odnosima i prema kojima se oseća odgovornim.

Na sreću, izvan svoje pećine trol nema moći nad patuljkom. Osim toga, patuljak je neuporedivo pametniji. Ipak, ako se desi da trol uhvati patuljka, mogu se dogoditi najstravičnije stvari.

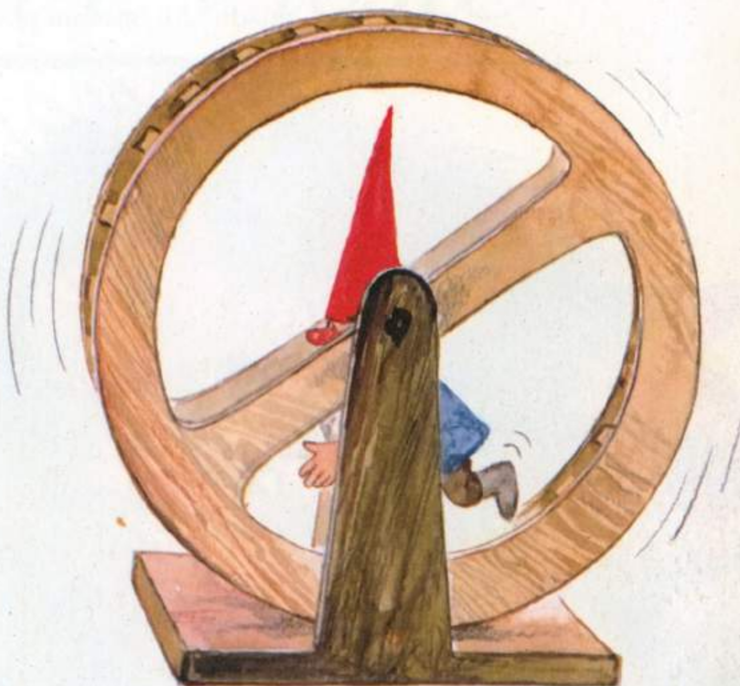
Najomiljenija zabava trola je da zarobljenog patuljka pritisne o tocilo koje se obrće.

Ili da patuljka toliko približi vatri da se ovaj zapali. Onda ga trolovi bacaju jedan drugome — šala se sastoji u tome da svojim znojavim rukama ugase plamen a da se ne opeku!

Ostale okrutnosti: zatočenje u samici, nož pod grlom ili bacanje noža tik uz patuljka koji stoji vezanih ruku i nogu. Ponekad trolovi nateraju patuljka vezanog lancem da igra ili da trči u točku koji se obrće — ukratko, sve što jedan uvrnuti um može

smisliti. Trol nije toliko podmukao da stvarno želi da ubije patuljka, ali, uprkos tome, patuljak ponekad biva ozbiljno ozleđen. Međutim, patuljak skoro uvek uspeva da se izbavi iz trolove pećine, ili sopstvenom oštroumnošću ili uz pomoć sa strane.

Najgori postupak očekuje patuljka ako padne u ruke nekog slinavca, kojih, srećom, ima svega dva ili tri na svetu. Slinavac je veliki koliko i trol (možda je čak bio i u srodstvu sa njim u iskonsko doba), ima po šest prstiju sa crnim kandžama na rukama i ogromna ravna stopala sa po sedam prstiju. Njegove sluzave, smrdljive dlake po telu prepune su vašiju i buva — što kao da mu ni malo ne smeta. Prekriven je dlakom od glave do pete, čak i po licu, na kome se, između sluzavih pramenova, vide jedino njegove svetlucave, idiotske oči.

Slinavci mogu doživeti starost od dve hiljade godina i rođeni su kradljivci. U svojim pećinama imaju ogromne zbirke zlata, srebra i dragog kamenja, koje su godinama krali od ljudi. Sve zaudara na stenice.

Patuljak koji je u vlasti slinavca ima malo izgleda da će preživeti. Evo slučaja nekog Olija Hamerslaga (kome je sada 385 godina), koji prebiva u isušenim močvarama u blizini Berezina. Jedan slinavac mu je odsekao noge, propustivši ga kroz mašinu za sečenje mahuna. Taj patuljak je, kasnije, uspeo da se vešto izbavi. Potom ga je do kuće prenela jedna svraka. Više od sedamdeset godina služi se drvenim protezama, a sada se to jedva primećuje.

Avaj, znamo takođe i za jednog patuljka koji je izgubio život: slinavac ga je proterao kroz mašinu za valjanje tkanine. Takođe se zna da ta užasna stvorenja, kada otkriju neko prebivalište patuljaka, đavolski uživaju u tome da legnu kod ulaza i duvaju svoj smrdljivi, spržujući dah kroz kuću, sve dok ne uništi sav patuljkov nameštaj, nezamenljive portrete i ostalu imovinu do koje je ovome stalo. Patuljci, naravno, uteknu kroz izlaz za nuždu. Ali, moraju potom da ponovo započnu život negde drugde.

Sada se slinavci mogu naći jedino iza Urala i svaki patuljak u opsegu od hiljadu kilometara dovoljno je mudar da izbegava tu oblast.

Slinavac

Patuljci i vreme

Žaljenja je vredno što nismo uspeli da u potpunosti dosegnemo veštinu patuljaka u predviđanju vremenskih prilika. Oni to čine sa tačnošću koja bi zadivila svakog profesionalnog meteorologa. Kada ih pitaju da otkriju svoju tajnu, oni neodređeno promrmljaju nešto kao »to osećate u kostima«, navode da se to »naprosto događa« ili upućuju na »starovremensko znanje«, i tako dalje.

Bili smo, međutim, u stanju da saznamo da oni određuju vlažnost vazduha i približavanje polja niskog pritiska na osnovu položaja otvora koji se nalaze na naličju listova. Hrastov list ima pedeset osam hiljada otvora po kvadratnom santimetru. Patuljak je, svojim oštrim vidom, u stanju da zapazi, naprosto gledajući u list, da li su ovi otvori otvoreni ili zatvoreni i na osnovu toga vrši svoje proračune, naravno bez pomoći računara.

Patuljci takođe savesno prate jedanaestogodišnji ritam sunčevih pega. Treće pomagalo im je proučavanje visokih vazdušnih struja, gde se promene vremena najpre odigravaju. Najverovatnije je da to obavljaju uz pomoć ptica.

Njihova velika smicalica — nema sumnje, usmerena na to da nas zavede na pogrešan put — jeste da nam pokažu, kako ga oni nazivaju, drvo vremena (Sertulariacupressina) koje po suvom vremenu klone a oživi kada je vlažno.

Iako patuljak znatno unapred tačno zna kakvo će vreme biti, on ipak tumara po kiši, gradu, magli, žegi i studeni – vreme, na kraju krajeva, za njega ne znači mnogo.

Međutim, kada je oštra studen, on drži ruke ispod brade

Čim se na površini jezera, bara ili lokvi uhvati barem jedan santimetar leda, patuljak stavlja klizaljke. Ako hladno vreme potraje, organizuju se trke na klizaljkama.

Za vreme grmljavine, patuljak je izložen maloj opasnosti da ga udari grom, zbog toga što je tako mali. Ako oluja stvarno počne da besni, on traži zaklon ispod neke bukve, pošto to drvo ne privlači gromove. Patuljci znaju staru nemačku pesmicu za skrivanje od groma (Torovog čekića):

> Izbegavaj hrast,
> Ne stoj ispod vrbe,
> Bor je opasan,
> Bukvu potraži.

Patuljci mogu nepogrešivo predvideti oluju, upravo kao i životinje. Za njih je ovo znanje posebno značajno — bez njega bi lako mogli biti oduvani.

Takođe, tačno predviđaju i dolazak snega. To je neophodno, pošto patuljak koristi mnoge otvore i šupljine u tlu, i ako će oni biti zavejani, on mora načiniti novi raspored. (Već je pomenuto patuljkovo korišćenje skija za trčanje, posle vejavica.)

U planini, patuljak može predskazati lavinu isto onako pouzdano kao i divokoza, lisica i jelen.

Jedina opasnost koja patuljke može zadesiti zimi, naročito na brdovitom terenu, jeste da budu smotani u neku prirodnu grudvu snega dok se ona kotrlja nizbrdo.

Viđen je mnogi ošamućeni patuljak kako se ispetljava iz ostataka neke grudve snega koja se rasprsla o neki zid ili planinsku kolibu.

Korišćenje prirodne energije

Jednostavno koliko i dobro smišljeno!
Bez buke, bez mirisa.

Drvo koje se njiše tamo-amo, neprestano pokreće zaporni točak.

Sa zapornim točkom je povezana mašina sa čekićima, sa bregastom osovinom koja se obrće i odapinje čekiće.

Drvo je visoko oko dvadeset pet metara, tako da su koturi, u stvarnosti, daleko manji nego što su prikazani – imaju oko dvanaest milimetara u prečniku.

ZAPORNI TOČAK

TOČAK SA KLINOVIMA

ZAPOR

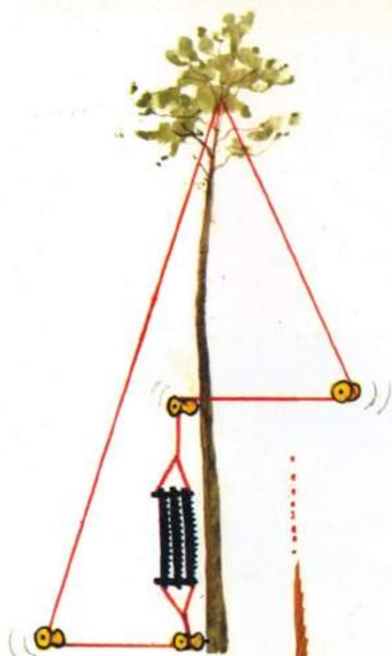
ČEKIĆI

za ravnanje kore drveta ili mrvljenje semena koje sadrži ulje.

Isti način dobijanja energije koristi se
i kod mlinova:

mlevenje žita ili žirova,
bukovih žirova i drugog –
i za ceđenje voća.

Mašina za struganje dasaka.

Kao i mašina sa čekićima i mlin, i ova bučna naprava se smešta u guste žbunove kupina, da bi se sprečilo da bude otkrivena.

Nezamenljiva za gradnju kuća i za patuljkove majstorije!

Lepe, glatke daske mogu se strugati jedino kada neprestano pirka povetarac (vidi Patuljak i vreme)

Alatke

dvostrana ručna testera

ručna testera sa držaljem u obliku pištolja

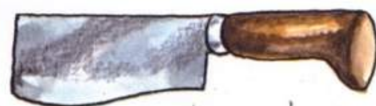

maklica ili strugač (za uklanjanje kore sa stabla)

velika testera kojom rukuju dvojica

rov za struganje

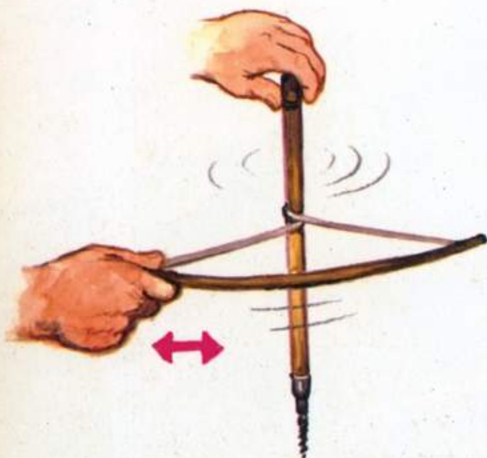

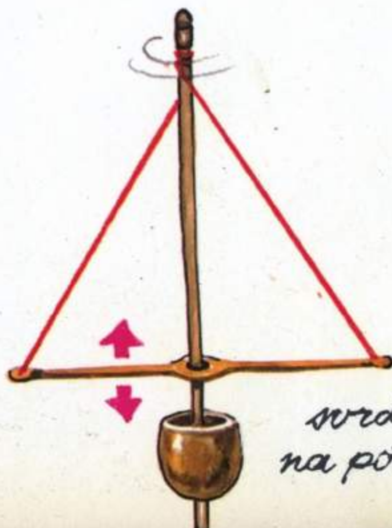
noževi za rezbarenje

srpovi

lučno svrdlo

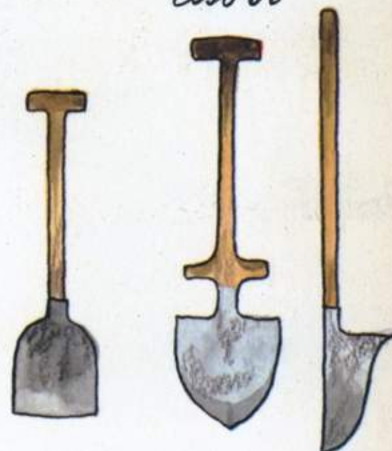

svrdlo na potezanje

makaze

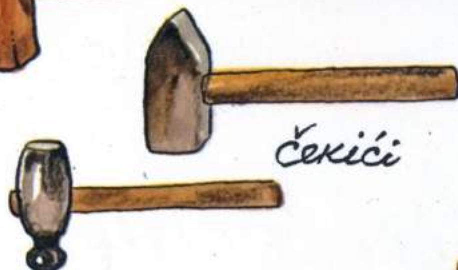

velika plužna lopata
za težak teren

lopata
i
ašovi

motike

sekire

kutlača za livenje

čekići

kutija za alat sa
raznim klještima

mašina
sa kalupom
za „izvlačenje"
gvozdene i bakarne
žice

mehovi
za kovačko
ložište ili
ložište sušare

Legende o Patuljcima

U kućici, usred jedne mračne, zapuštene šume, živeo je ubogi drvoseča.
Imao je zenu, šestoro dece i jednu crnu jednooku mačku, koja je držala pacove i miševe podalje od kuće. Deca su morala da pešače dva sata da bi stigla do škole. Pored kućice beše povrtnjak i, čak, mali vrt sa cvećem; u staji su bile dve mršave koze i jedno prase.

Ali porodica je teško sastavljala kraj s krajem sa oskudnom zaradom drvoseče, iako je otac odlazio od kuće pre svitanja a vraćao se, iscrpljen, dugo posle zalaska sunca. Mada su imali drva za loženje u izobilju i bistar potok u blizini, žena se često jadala mužu:

»Kako li ćemo uspeti da podignemo svu našu decu?«

Drvoseča bi slegao ramenima i rekao da on ne može da radi više nego što to već čini, a to je zaista bilo tačno.

Jednog dana, dok se u suton vraćao kući, drvoseča ugleda u daljini mačku kako izlazi iz šume, noseći pacova u ustima. Ali, nešto je bilo neobično: pacov nije imao repa. Ispunjen znatiželjom, drvoseča pride mački koja sedaše pod jednim žbunom. Ona zlovoljno zasikta kada se on približi, ali se drvoseča ne uplaši. On jednom rukom zgrabi mačku za koren repa a drugom joj pritiskivaše čeljusti sve dok ih ona ne otvori i ne ispusti ono što je držala u njima.

»Tako mi svega«, reče drvoseča. Jer, ono što je on podigao ne beše pacov, već žena patuljka. Bila je mrtva

Drvoseča je jedared video patuljka, ali nikada ženu patuljka. On je unese u kuću i obrisa nekoliko kapi krvi sa njenih obraza i nogu. Njegova žena i

deca pomilovaše to malo stvorenje nalik na lutku i položiše ga na klupu ispod prozora u dnevnoj sobi, dok pojedu svoj obed od krompira i slanine u kuhinji. Kada su se vratili, mala žena beše nestala.

»Možda je mačka ponovo uzela«, reče žena, ali mačka je još uvek sedela mrzovoljno napolju ispod žbuna, pokazujući ljutnju u svom jedinom oku.

Porodica prekide traganje i pođe na spavanje, pošto je trebalo da svi porane ujutro.

Drvoseča se probudi u sred noći. Neko ga je nežno vukao za uho. Pored njegove glave stajaše patuljak. »Spasao si moju ženu«, reče on. »Kako da ti se odužim?« »Ali, ona je bila mrtva, zar nije?« upita drvoseča pospano. »Samo se pretvarala da je

mrtva. Srećom, još uvek je puna života, pa ima i poneku ogrebotinu i modricu — ali to će proći. Samo mi kaži kako da ti se odužim. Evo ti male svirale. Kada zasviraš, ja ću doći.« I tako — patuljak nestade!

Drvoseča i njegova žena raspravljahu o tome ostatak noći. Najzad odlučiše da zatraže da im se ispune tri ženje, kao u bajkama.

Naredne večeri, drvoseča dunu u sviralu, a ubrzo potom pojavi se patuljak.

»Želeo bih da mi se ispune tri želje«, reče drvoseča, pomalo plašljivo, dok je njegova žena, iza njega, podsticala vatru.

Patuljak je izgledao nekako zlovoljno, ali najzad reče:

»Pa, hajde, onda — koja je tvoja prva želja?«

»Želeo bih jedan grumen zlata, tako da više nikada nemam neprilika zbog novca.«

Patuljak klimnu glavom.

»Možeš ga dobiti, ali zlato retko donosi sreću.«

»Svejedno mi je«, reče drvoseča.

»A preostale dve želje?«

»Još nismo odlučili.«

»Dobro, samo duni u sviralu kada opet poželiš da me vidiš«, reče patuljak, uzdahnuvši.

Narednog jutra, na ulaznim stepenicama kućice stajaše grumen zlata, velik kao pomorandža, svetlucajući na suncu. Drvoseča ga dograbi, kliknuvši: »Bogati smo, bogati smo!« A onda odnese grumen u selo da ga zameni za novac. Ali, niko u selu nikada ranije nije video grumen zlata i niko ne znađaše koliko on vredi. Kovač preporuči drvoseči da ga odnese draguljaru u gradu. Drvoseča odmah krenu; ali umesto da pođe putem, on se uputi prečicom kroz baruštine, koje se sećaše iz mladih dana. Dok je poskakivao putem, diveći se grumenu zlata, skliznu sa staze i zaglibi se u blato i odmah poče da tone. Pokušavao je da se dokopa čvrstog tla, ali bez uspeha. Jednom rukom stiskao je grumen zlata a drugom se mašao za sviralu da bi pozvao patuljka. Jedva uspe da je dohvati i da prodorno svirne.

Bio je utonuo u blato do grla, kada se patuljak najzad pojavio.

»Izvadi me odavde«, kriknu drvoseča.

»To ti je druga želja«, reče patuljak. On onda gurnu dva prsta u usta i prodorno zviznu — i za nekoliko minuta beše okružen sa još šest patuljaka. Uz pomoć svojih sekirica, patuljci posekoše obližnje drvo, koje pade preko baruštine, upravo do drvoseče. Ovaj uspe da se uspuže uz njega i da se domogne staze sa koje je pao. Kada se obazreo oko sebe, patuljci behu nestali.

Ali, još uvek je imao u rukama grumen zlata. On nastavi dalje, blatnjav i ozebao; najzad, odeća mu se osuši i hrabrost mu se povrati. On pronađe draguljara u gradu i uđe u njegovu radnju. Draguljar beše čovek upadljivog izgleda u belom ogrtaču; nosio je naočare sa zlatnim okvirom. Namrgođeno pogledavši ogromni grumen zlata i umrljanog drvoseču, draguljar odmeri grumen. Potom reče drvoseči da pričeka nekoliko minuta i iskrade se iz radnje kroz zadnja vrata, da bi obavestio policiju. Pola časa kasnije, drvoseča se nađe u policijskoj ispostavi.

»A sada nam kaži gde si ukrao ovo zlato«, reče debeli policijski narednik, gotovo očinski.

»Nisam ga ukrao«, vapio je drvoseča očajnički, »dobio sam ga od jednog patuljka.«

»Naravno, od jednog patuljka«, reče komesar, koji nikada nije video patuljka — a nikada ni *neće*, budući da je bio tako neprijazna osoba. »Ni zrno zlata nije nađeno u ovoj zemlji hiljadama godina — ali to ovom gospodinu nije jasno! Zatvorite ga!«

Tokom narednih dana drvoseču su nanovo ispitivali, preteći mu strašnim posledicama ako ne otkrije poreklo zlata. Najzad, pregledao ga je i lekar, ali ni on nije mogao da rasvetli slučaj, osim da izvesti da drvoseča neprestano brblja o patuljcima.

Niko od tih ljudi nikada nije video patuljka, jer su svi oni bili podlih duša.

U međuvremenu, grumen zlata čuvan je u trezoru gradske skupštine. Kada je protekla nedelja dana, drvoseča postade toliko nesrećan da jedne noći dunu u sviralu. Posle dva sata, pojavi se patuljak.

»Žena i deca mi gladuju«, reče drvoseča. »Hoću da izađem napolje.«

»To je tvoja treća želja«, odgovori patuljak, »ali ja sam se već pobrinuo za tvoju ženu i decu.«

Patuljak je iste noći otišao da se posavetuje sa jednim advokatom u gradu, koji je imao kućnog patuljka. Narednog dana, advokat ode u policiju i uspe da oslobodi drvoseču, usled nedostatka dokaza. Ali, zlato ostade na čuvanju, dok se ne dokaže ko ga je ukrao.

Drvoseča se radosno vrati svome poslu. Šuma nikada nije izgledala tako prostrana i bliska, kao posle njegovog boravka u zagušljivoj ćeliji u gradu; bio je srećan i zadovoljan — mada je često pomišljao na zlato.

Od tada, on je uznapredovao u svakom pogledu. Kao prvo, neki bogati neznanac otkupi sve cepanice koje je drvoseča isekao za dvostruko veću cenu od uobičajene.

Sretni drvoseča je dobio udobnu kuću na ivici šume, u blizini škole. Zarađivao je znatno više nego ranije i njegove nevolje su prošle.

Nekoliko meseci kasnije, on nabasa na patuljka u šumi.

»Pa?« upita patuljak, »jesi li već povratio svoje zlato?«

»Još nisam«, reče drvoseča. »Izgleda da je u ovoj zemlji zločin ako poseduješ zlato. Ali i bez njega, moje nevolje su prošle.«

»Znači, tako«, reče patuljak — i nestade u žbunju.

Legende o Patuljcima

Između potamnelih, ugodnih greda neke vetrenjače u severnoj Holandiji življaše jedna porodica patuljaka. Mlinar ih je odlično poznavao. Jednom prilikom, spasao je suprugu patuljka da je ne zdrobe vodenični kamenovi. Mlinar je takođe uvek ostavljao na stranu mleka i pšeničnog brašna za porodicu patuljaka. Za uzvrat, oni su vodili računa da ne dođe do požara i upozoravali ga na nailazeće oluje i vetrovito vreme. Tako je mlinar uvek bio u stanju da blagovremeno spusti jedra na krilima svoje vetrenjače da bi sprečio da se ona pomahnitalo obrću i možda prouzrokuju požar usled trenja — uobičajena opasnost kod vetrenjača.

Ako bi se neki od članova mlinareve porodice razboleo, patuljak bi se odazvao pozivu i stavio svoju majušnu, spretnu ruku na grozničavo čelo; takođe bi ostavio za sobom lekovite biljke. Ovaj postupak bi obično imao za posledicu brzo oporavljanje.

Ukratko, sve se dobro odvijalo u vetrenjači, ne samo što se tiče zdravlja, već i para. Mlinar i njegova supruga bili su radni i pametni i imali su ljupku dečicu.

Ali u susedstvu su živeli neki lenji ljudi, čije su supruge rasipale novac. Zavidljivi, ti opaki susedi širili su glasine da se mlinar petlja oko vradžbina i da je to razlog njegovog velikog napretka. Većina ljudi nije obraćala pažnju na ta ogovaranja, ali među nezadovoljnicima glasine su se održavale.

U jednom od tih brloga spletkarenja živela je jedna bistra jedanaestogodišnja devojčica, sa poput slame žutim pletenicama. Bilo je teško poverovati da ona može biti kćer tako glupih i ograničenih roditelja — ali, i to se ponekad dešava. Znala je sve što se moglo znati o životinjama i biljkama i bila je veoma obdarena za oblikovanje gline. Dražesna i marljiva devojka, moglo se unapred reći da će izrasti u pravu lepoticu. Čula je sve priče koje su kolale selom i postalo joj je jasno da mlinar za svoj napredak treba da zahvali patuljcima koji žive u vetrenjači a ne vradžbinama. Ona bi dala sve da ima sopstvenog patuljka, ali zbog njenih roditelja oni su uvek zaobilazili njihovu kuću.

Jednoga dana, u školi, uz pomoć učitelja, napravila je od gline patuljka koji je izgledao kao da je živ. Grnčar iz susedstva bio je tako dobar, te je tog patuljka ispekao u svojoj peći. Kasnije, devojčica je obojila patuljkovu kapu plavom bojom (nepravilno, naravno), njegovu jaknu crvenom, a pantalone i čizme zelenom bojom. Takođe je načinila mala drvena kolica sa jednim točkom i postavila kip sa njima među cveće u bašti svojih roditelja.

Njeni roditelji su se rugali kipu, ali ga nisu uklonili. Patuljci iz vetrenjače su, naravno, čuli za to i došli da pogledaju. Bili su dirnuti. Kao nagradu, donosili su devojčici svakog meseca po neki poklon. A njena dražesnost i trud toliko su uticali da, kako su godine prolazile, njeni roditelji postadoše manje nazadni i velikodušniji. Usled toga — i sa izvesnim delom sreće — oni uznapredovahu.

Ali ostali tvrdoglavci su, prirodno, pogrešno protumačili sve to i došaptavali su se među sobom: »Ako u vrtu imaš kip patuljka, postaćeš bogat«.

Potpuna besmislica, naravno. Ali takve zamisli nailaze na odobravanje. I od tada, u nekim kućama je postala tradicija da imaju patuljka — sa ili bez kolica — u vrtu.

Legende o Patuljcima

Na jednom brežuljku, pored naizgled beskrajnog nasipa, nalazila se jedna farma. Dalje, prema južnom delu reke, nije bilo ničega, osim prostranog ševara i tla prekrivenog travuljinom, po kojima su bila rasuta mala jezerca. Iza toga, bila je samo potpuna pustoš, dokle je oko moglo da dosegne.

Bilo je tu puno zečeva, jarebica, ritskih šljuka, crnorepih bregunica, divljih gusaka, divljih pataka, labudova, liski i, čak, vidri. U krovu farme živela je jedna porodica patuljaka.

Kada je počela zima, otac patuljak i njegova dva osamdesetogodišnja sina upozoriše zečeve na približavanje poplave i preporučiše im da se sklone. Ali su zečevi naprosto zurili svojim krupnim bleskastim očima, ne obraćajući pažnju na savet, nastavljajući da se bezbrižno jurcaju, progone zečice i glade ih po ušima.

Krajem februara, voda poče da raste. Dan za danom padala je kiša i ljudi koji su živeli uzvodno morali su da naprave propusne otvore u nasipu prema ševaru i tlu zaraslom u travu. Isušena trska i trnjaci kupina behu poplavljeni preko noći. Najpre se podaviše mladi zečevi. Sva krilata stvorenja potražiše neko bezbednije mesto. Odrasli zečevi povukoše se na uzvišice, ali kada i te površi takođe nestadoše pod vodom, zečevi se uspaničiše i podaviše — bez pravog razloga, jer su zečevi, kao i sve četvoronožne životinje, odlični plivači.

Na kraju, ravnica se preobrati u ogromno vodeno ogledalo, sa ponekim vrhom drveta tu i tamo, retkim trščanim perjanicama i vrhovima žbunova koji su izvirivali iz vode. A voda je nastavljala da raste.

Jedna oblast na uzvišici nedaleko od nasipa, zvana Metlina drška (smatralo se da su u stara vremena tamo živele veštice) postade utočište za poslednjih osam zečeva, koliko ih je preostalo od dve stotine. Ali, tu nije bilo zaklona od studenih vetrova niti od pogleda grabljivica.

Vodene ptice upozoriše patuljke na težak položaj zečeva.

Patuljci shvatiše da ne mogu računati na bilo kakvu pomoć ljudi, jer u blizini življaše samo jedan bezosećajni radnik sa farme, koji je imao lovačku pušku.

Te večeri, patuljci ugledaše jednu drvenu kapiju kako pluta na vodi. Površina vode beše poravnata sa nasipom i oni pričvrstiše kapiju za tle najbolje što su mogli. Zatim dosetljivo povećaše njenu nosivost, pričvrstivši odvaljene grede i naneseno drveće ispod nje, i, oko tri sata ujutro, ona se dovoljno izdiže iz vode, tako da je mogla izdržati znatno opterećenje.

Patuljci su teglili splav do mesta gde je snažni severozapadni vetar duvao pravo prema ostrvu na kome su se nalazili zečevi; onda skočiše na njega i pustiše da ih vetar goni. Bilo je strahovito hladno na golom splavu i oni se osećahu veoma usamljeni usred uzburkane tame. Da bi se zagrejali — i da bi ubrzali sporoploveći splav — pomalo su veslali sa jednom odvaljenom daskom.

Posle dva i po sata, stigoše do Metline drške. Zečevi su bili mokri, gladni i preplašeni. Uspaničeno su skakutali unaokolo, tupkajući zadnjim nogama.

Toliko su bili prestravljeni, da se nisu usuđivali da se približe splavu. Kad god bi neki od njih zakoračio na splav, odskočio bi, otrčao na drugu stranu ostrva i seo, šćućurivši se i drhteći.

Za sve to vreme kiša je neprestano padala, a vetar je zasipao penom podjednako i životinje i patuljke.

Napokon, otac patuljak gromoglasno upozori zečeve da će u roku od najviše dva sata Metlina drška biti pod vodom. Bolje bi im bilo da požure! To ih najzad nagna da se odluče! Prva se ukrca jedna starija majka; za njom su sledili ostali, sa jednim mužjakom koji je oklevao na začelju.

Patuljci nisu mogli da veslima pokreću teško opterećeni splav nasuprot vetru, jer je u međuvremenu severozapadni vetar poprimio razmere oluje. Jedino što su mogli učiniti bilo je da odvuku splav do druge strane ostrva i da se prepuste vetru. Nadali su se da će negde naići na kopno. Bio je to plan sa neizvesnim ishodom, ali jedini koji se mogao ostvariti. Zečevi ne ponudiše pomoć. Kolutali su očima, obamrli od straha.

Srećom, splav nastavi da se kreće većom brzinom nego ranije, usled pojačanog vetra i osam zečijih tela koja su se odupirala vetru.

Metlina drška se postepeno izgubi iz vida. Preko vode, iza ostrva, treperava svetla farmi, gde je bilo bezbedno i toplo, postajahu sve manja. Svuda unaokolo prostirahu se beskrajna crna voda i uskovitlane kreste talasa. Vetar je zavijao.

Patuljci stajahu jedan pored drugog, uznemirenog pogleda, pretražujući horizont koji se stapao u tamnu masu. Svi su bili mokri do kože i promrzli.

Nekoliko sati kasnije, kada je počelo da se razdanjuje, kopno iznenada izroni pred njima. Splav se nasukao na ivicu nekog novog puta na nasipu, koji je bio u izgradnji. Bio je to širok, bezbedan peščani zid, koji se u oba smera gubio u daljini, ali na njemu je raslo mnogo trave i korova. Zečevi poskakaše sa splava, ospokojeni, i ukočeno odskakutahu, zaustavljajući se tu i tamo da svojim krupnim prestrašenim očima osmotre nepoznati teren, ali se ne osvrnuvši da upute »zbogom« ili »hvala«.

Patuljci pogledaše u tajne mape koje su poneli sa sobom i odrediše kako će se vratiti na farmu. Putovanje se moralo obaviti danju, jer ne beše zaklona ili kuća patuljaka u kojima bi se prikrili.

Niko, međutim, ne ugleda čovečuljke dok su hitali napred u svom dugom pešačenju, čak ni dok su se šunjali pored farmi i kuća — najviše zbog toga što su oni to izvodili na poseban način. Na sreću, na nebu je još bilo niskih tamnih oblaka i sve vreme je padala kiša.

Do popodneva, oni stigoše kući; obilno obedovahu i odspavahu dvanaest časova ispod najudobnijih pokrivača na svetu.

Legende o Patuljcima

U Harkovu, ljudi rado pripovedaju ovu priču. U blizini njihovog grada živela je neka Tatjana Kirilovna Roselanova. Imala je sedamdeset godina, ali je još uvek imala pristao, pravilan nos i sjajnu sedu kosu, koju je delila na sredini. Carska policija je proterala iz Moskve; muž joj je u međuvremenu umro i nije imala sredstava za život. Niko nije smeo da je zaposli, tako da je ona, da bi se održala u životu, kupila jednu kravu, novcem nekolicine preostalih prijatelja.

Potom je činila nešto što vlasti nerado gledaju, ali što ipak podnose kao nužno zlo. Snabdevala je mlekom deset kuća u predgrađu — inače bi oni morali toliko daleko da idu po mleko, da ono više ne bi bilo sveže dok bi se vratili. Tatjana je živela u jednoj kolibi usred malog povrtnjaka i provodila je dane napasajući svoju kravu pored puta.

U Rusiji je nekad bilo na stotine hiljada ovakvih poslova sa jednom kravom. Ekonomske posledice koje bi nastale kada bi oni bili ukinuti bile bi tolike, da je vlada zatvarala oči pred tim.

Tako je Tatjana danju napasala svoju kravu, uvek je bila nežna prema njoj, a noću je uvodila u ugao kolibe, da bi je pomuzla. U suprotnom uglu kolibe stajalo je nekoliko ikona. Tatjana ih je donela iz svoje velike kuće u Moskvi i svakodnevno se molila bogu pred njima. Krava je davala dvadeset litara mleka dnevno; ali, postojao je šestonedeljni period kada nije davala mleko, dok je očekivala tele (svake godine vodili su je biku, čiji vlasnik je bio jedan blagonakloni zemljoradnik) i Tatjana je morala da uračunava i taj period i da svoju zaradu rastegne preko cele godine.

Iako je Tatjana nekada bila dobrostojeća dama,

(čiji je muž na kocki izgubio celo imanje), prihvatila je svoju sudbinu i snalazila se najbolje što je mogla. Uvek je tražila nove puteve, u potrazi za najboljom travom za svoju kravu, ali obično se vraćala kući kroz istu gustaru jova, nedaleko od kolibe u kojoj je živela. U središtu šume bilo je nekoliko ogromnih stena. Ispod ovih stena živele su porodice patuljaka sa skoro odraslom decom. Svakoga dana, Tatjana bi se zaustavila u šumi i, ispod jednog žbuna, uzela bi jedan mali, vešto načinjen vrč, upola manji od tegle za džem. Napunila bi ga, nekoliko puta stisnuvši kravino vime, i vratila ga natrag pod žbun. Činila je to svakodnevno, čak i tokom sparnih ruskih leta, ili po štipajućoj studeni, ili snegu, ili po magli i kiši. A svakog narednog jutra, vrč je ponovo stajao na svom mestu — prazan i savršeno čist.

Jednog jutra, dok je zatvarala male prozorske kapke na svojoj kolibi, Tatjana pade i ozledi gležanj. Otpuzala je unutra, ali to je bilo sve što je bila u stanju da učini. Narednog dana uspela je da pomuze kravu, ali uveče životinja poče da muče od gladi, iako joj je Tatjana dala sav hleb iz kuće.

Sutradan, ispred kolibe se zaustaviše ambulantna kola (jedna od Tatjaninih mušterija obavestila je zdravstvenu službu). Neki mrzovoljni lekar užurbano pregleda njen gležanj i, uz pomoć bolničara, posla je u bolnicu. Preklinjala je da učine nešto za njenu kravu, ali oni slegoše ramenima i odvedoše je. Niko od suseda ne seti se da učini nešto za napuštenu životinju.

U bolnici, Tatjana jecaše zbog krave. Koga god bi zamolila za pomoć, odmahnuo bi glavom ili slegao

Patuljak muze

ramenima. Gležanj joj je stavljen u gips i rečeno joj je da će morati da ostane u bolnici osam nedelja, pošto se radi o komplikovanom prelomu. Tatjana se naprosto razboli od brige za svojom kravom, ali uskoro do nje dopreše novosti od kuće.

Čim je sunce zašlo, drugog dana posle Tatjanine nezgode, vrata kolibe se otvoriše, krava izađe napolje i, bez ulara, pođe za jednim patuljkom, koji je odvede na najbolje ispaše duž puta. Pred samo svitanje, oni se vratiše.

U međuvremenu, sve prazne kante za mleko koje su pripadale Tatjaninim mušterijama behu pokupljene — zajedno sa novcem koji je bio ostavljen unapred radi plaćanja mleka za naredno jutro. U kolibi, dva najsnažnija patuljka pomuzoše kravu, a kada sunce poče da izlazi napunjene kante behu vraćene na odgovarajuće adrese.

Kada Tatjana, osam nedelja kasnije, stiže kući, sa gležnjem u manjem gipsanom zavoju, ona ponovo zajeca, ali ovog puta od sreće i zahvalnosti. Tu beše krava, slika i prilika zdravlja, a pored starog samovara na drvenom stolu beše novac od mleka za osam nedelja i dva dana, uredno složen.

Kada je te noći pošla na spavanje, razmišljajući o tome da li će biti u stanju da narednog dana hramlje pored puta, glasno se jadala kako neće moći da ode daleko.

»Nema potrebe za tim«, reče neki glas iza nje. Kada se okrenula, ugleda pet patuljaka kako stoje iza njenog skromnog kreveta.

»Mi smo došli po kravu«, reče najstariji, kritički posmatrajući njenu nogu u zavojima. »Nema ni govora o tome da preduzimate duže šetnje. Sada spavajte, a mi ćemo se pobrinuti za ostalo. Nadamo se da nećete imati ništa protiv ako napunimo i naš vrč?«

Ostali odmah otrčaše da pokupe prazne kante, a najstariji patuljak, pročistivši grlo, povede kravu.

Legende o Patuljcima

Dobro je poznato da požar u šikari za vreme dugotrajne suše može biti pogibeljan za čoveka, životinje, patuljke i zemljište. Ono čega nisu svi svesni jeste da ima mnogo takvih požara koji nemaju za posledicu pustošenje.

Lovočuvari i šumari neprestano nailaze na mesta gde su mali požari kratkotrajno besnili i koji su na neki tajanstven način ugašeni — ponekad vrlo blizu opasno zapaljivim površima prekrivenim žbunjem ili isušenom podnožju šume.

Nije izvesno kako patuljci gase te požare. Ponekad, može biti, paleći male kontrapožare (način prerijskih Indijanaca); ponekad, brzo kopajući do nekog podzemnog vodotoka i ispumpavajući vodu. Ali o drugim načinima koji se koriste i dalje ne znamo ništa.

Legende o Patuljcima

Neki ostareli pisac oseti da mu se primiče smrtni čas. Živeo je u Norveškoj, u okolini Lilhamera, u niskoj kolibi čiji zidovi behu prekriveni knjigama, pored jednog planinskog obronka.

Uz prozor, koji je gledao na dolinu, bio je veliki sto, na kome su se nalazili hartija, časopisi, knjige stihova, mastionice, pera, sveće i još knjiga, razmešteni bez reda.

Jedne večeri, upravo pred zalazak sunca, pisac ustade iz kreveta i sede za sto. Posmatrao je tihu dolinu, sa jezerom u daljini, prisećao se kako je tu spokojno živeo mnogo godina i razmišljao o tome koliko je knjiga napisao i kako će uskoro sve biti gotovo. Iznenada, jedan patuljak skoči na sto, sede nasuprot piscu i prekrsti noge. Pisac ga radosno pozdravi.

»Ispričaj mi još neku priču«, zamoli on starog patuljka, koji je prislonio svoj srebrni sat na uho. »Ne mogu više ni jednu da smislim, suviše sam ostario.«

»Ne znam više ni jednu«, reče patuljak. »Već si napisao sve priče o ovom kraju. Zahvaljujući tome si se i obogatio.«

»Ispričaj mi samo još jednu. Ruke su mi umorne, jedva da još mogu da pišem«, uzdahnu pisac. (Bez obzira na sve, on postavi pero i svesku na dohvat ruku.)

»Dobro, onda«, reče patuljak. On se pomeri i pogleda napolje. »Vidiš li onu veliku žalosnu vrbu u daljini, na ivici jezera? Krajevi njenih grana gotovo da dodiruju vodu. Reći ću ti zbog čega.

Davno, jedne mračne noći, planinski trolovi zameniše svoju malu kćer za kćer jednog bogatog farmera, ukravši je kada su svi zaspali. Narednog dana, siroti roditelji nisu mogli da shvate zašto je koža njihove kćeri odjednom tako potamnila i zašto joj oči izgledaju poput crnih ribizli. A duboko u šumi, trolovi se radovahu plavim očima, svetloj kosi i mekoj koži ukradenog deteta — veselo trupkajući u kolu.

Trolovsko dete poraste u garavu, neobuzdanu vrtirepku, koja činjaše samo nevaljale i ružne stvari; nikoga nije volela, niti je iko voleo nju. Jednoga dana, ona nestade i niko je od tada nije video.

Ali, u šumi, farmerova kćer postajaše svake godine sve prijaznija i dražesnija, uprkos svim grubostima i nepodopštinama koje je viđala oko sebe. Kada je napunila sedamnaest godina, otkri je Olaf, jedan snažan radnik sa farme. (Olaf je spavao ispod mene u staji farme u dolini.) Ugledao je farmerovu kćer kada je gonio nekoliko izgubljenih krava sa visokog planinskog pašnjaka na zimovanje. Ona je čistila tle ispred trolovske pećine, pred budnim okom stare trolovske majke. Bilo je mračno, ali Olaf pomisli kako nikada nije ugledao nešto toliko prijazno i lepo. Zaljubi se na prvi pogled. Kada ona pokuša da mu priđe, majka trol uvuče devojku unutra i zaključa vrata.

Kada se vratio u staju, Olaf me upita da li bi mu pomogao i mi se još iste noći latismo posla. Kada stigosmo do brda na kome su živeli trolovi, ugledasmo jedan potok koji je tuda proticao. (Voda protiče kroz sredinu svakog brda u kome žive trolovi; oni je koriste za piće.) Uz pomoć rakije, pronađoh sa druge strane brda izvor, iz kojeg je voda isticala. Iskopasmo rupu i kada dopresmo do vode Olaf me stavi u drvenu klompu i ja uplovih u zagušljivu pećinu trolova.

Prikrih sebe i drvenu klompu u jednom mračnom uglu pećine i čekah dok trolovi ne odoše da čine svoje noćne nepodopštine u šumi. Pre nego što su otišli, oni zatvoriše devojku u jedno bočno udubljenje i najzad zaključaše vrata za sobom. U mračnom, smrdljivom brlogu ostadosmo samo ja i devojka. Čim se osetih bezbednim, oslobodih devojku i rekoh joj: 'Ti nisi devojka trol! Napolju je neko ko će ti odgovarati mnogo više nego neki trol'.

Izgledala je zaprepašćena i oklevaše, ali napokon pođe sa mnom. Napolju, ona ugleda plavokosu ljudinu Olafa; zaljubi se u njega na prvi pogled, kao što se i on beše zaljubio u nju.

Nas troje potrčasmo kući. Ali još uvek smo bili duboko u šumi i pre nego što smo uspeli da se izbavimo, trolovi shvatiše da smo im ukrali njihov plen. Uhvatiše nas, isprebijaše Olafa dok nije pomodreo i vratiše devojku natrag. Nisam mogao ništa da učinim da im pomognem.

Nedelju dana kasnije, pokušasmo ponovo. Ovoga puta, Olaf povede konja kojeg je pozajmio od farmera za koga je radio. Po drugi put, ja zaplovih podzemnim vodotokom u posed trolova. Ali ovoga puta trolovi behu ostavili svoju staru majku da čuva stražu. Kada ona u jednom trenutku odvrati pogled od činije kaše koju je spravljala, ja joj brzo usuh dobar gutljaj napitka za uspavljivanje. Deset minuta kasnije, ona zahrka. (Dao sam znak devojci da ne okuša kašu.)

Ponovo nas troje pojurismo kroz šumu, prema kući. Ovoga puta, na konju, to beše mnogo brže. Ali, uprkos tome, trolovi nas uhvatiše, upravo kada smo skoro dospeli do ivice šume. Ponovo isprebijaše Olafa, dok ne ostade polumrtav, a onda povedoše devojku nazad sa sobom — i, naravno i konja. Ništa nismo mogli da učinimo; koliko god da je Olaf bio snažan, trolovi su bili jači.

Posle tri nedelje pade sneg. Ovoga puta uspeh da pribavim dva irvasa kao ispomoć. U trolovskoj pećini morao sam da čekam polovinu noći, jer na straži ne beše samo majka trol, već takođe i otac!

Najzad uspeh da prokrijumčarim dovoljno napitka za uspavljivanje u njihovu kašu i da ih uspavam.

Irvasi nas hitro preneše malim saonicama malo poznatim stazama prema jezeru. Trolovi su nas progonili, ali imađasmo sreće da se kroz vejavicu probijemo do obale jezera. Znao sam gde je usidren jedan stari ribarski čamac i mi brzo dođosmo do njega. Otkačismo saonice, zahvalismo se irvasima i poslasmo ih natrag u njihovo krdo. Jezero još ne beše potpuno zaleđeno. Olaf i devojka se popeše u čamac i počeše da veslaju; ja se obalom jezera na skijama uputih kući. Ništa mi se nije moglo dogoditi. Trolovi ne poseduju nikakvu moć nad nama, kada napuste svoju pećinu. Samo što ne beše svanulo. Padahu poslednje pahulje; nebo se razvedri i, na istoku, poprimi neku žućkastu i crvenkastu nijansu.

Kada je čamac već bio daleko na jezeru, trolovi najzad stigoše do pristaništa. Besnili su i praskali, ali Olaf je velikim zaveslajima odmicao prema suprotnoj strani i trolovi nisu mogli da ih se domognu. Trolovima ne beše preostalo mnogo vremena: jer, kada ih sunce obasja, oni se pretvore u kamen. Iznenada, najjači trol dograbi jednu ogromnu stenu i zavitla je na dvoje mladih koji odmicahu.

Stena ne pogodi čamac, ali pade toliko blizu da se on prevrnu. Vrtlog povuče devojku na dole u jezerske dubine i ona se utopi. Olaf je četiri sata ronio u potrazi za njom, ali ne imađaše sreće. Duboko utučen, on najzad dopliva do obale.

Posle ovoga, Olaf beše neutešan. Svakoga dana odlazio je do ivice jezera i stajao nepomično, zureći u vodu. A kada je toliko ostario da više nije mogao da radi, nastavio je da svakodnevno dolazi na isto mesto.Napokon, stajao je tamo po ceo dan. Iz glave mu izrastoše grane a iz stopala korenje. I, tako, ostade tamo zauvek. On je ona žalosna vrba koju vidiš pored ivice jezera. Čak i sada, njene grane posežu prema vodi i pokušavaju da nađu utopljenu devojku.«

Patuljak pogleda unaokolo. Stari pisac beše se umirio. Njegova snežno bela glava počivaše preko sveske na stolu. Bio je mrtav. Patuljak se nasmeši i priđe mu. On sklopi piščeve oči i pročita ono što beše na hartiji. Poslednje reči behu: »I on tu ostade zauvek«.

A patuljak izvuče svesku ispod piščeve mrtve glave, pažljivo oslobodi pero iz njegovih ukrućenih prstiju i ispisa preostale reči priče.

Legende o Patuljcima

Severozapadno od Vestervika, u Švedskoj, kod raskrsnice puteva i gde počinje velika šuma u kojoj žive losovi, stoji jedna razrušena crkva. Na malom groblju pored crkve ima nekoliko obraslih nadgrobnih spomenika. Pošto sastružemo mahovinu sa jednog od tih nadgrobnih spomenika, možemo pročitati sledeći natpis:

Ovde leži
SIGURD LARSON
Rođen 24. u Mesecu Kosidbe 1497.
Umro 30. u Letnjem mesecu 1550.

Jedino patuljci znaju da u grobu ispod tog nadgrobnog spomenika nema nikakvog tela.

Sigurd Larson je bio bogat farmer, koji je posedovao ogromno imanje i iz godine u godinu postajao sve bogatiji. Bio je to krupno građen, neprijatan čovek, sklon surovosti, grubog lica i jakog glasa, koji je koristio da se izdire na sve i svakog. Nemilosrdno je upravljao svojim radnicima i kažnjavao ih šibama čak i za najblaži prestup; mlekarice su ili noću ostavljane napolju ili su morale da spavaju u seniku. Pravo je čudo da je uopšte imao osoblja; ali, ako bi ga iko napustio, uticajni Larson bi se pobrinuo da nikada ne nađe posla na drugom mestu.

Svi su na toj ogromnoj farmi bez pogovora gledali svoja posla i starali se da se gazdi uklone s puta, jer je imao običaj da izmisli neko tobožnje zlodelo, samo da bi mogao nekoga da kazni. Na primer, jednom prilikom je sakrio neke zlatnike, a onda se pretvarao da traži tobožnjeg lopova kada su ovi napokon pronađeni. Često je podmetao prljavštinu pod tepihe, da bi mogao da grdi služavke. Omiljena Larsonova zabava bila je da se sakrije u letnjoj kući u središtu ogromnog imanja i da uhodi svoje radnike dok su obrađivali zemlju. Kasnije bi ih kažnjavao ako, po njegovom mišljenju, nisu dovoljno vredno radili.

Ali najveće zadovoljstvo bilo mu je da prebrojava i čita menice. Imao ih je pun orman — sve od sitnih farmera, siromašnih porodica i suseda iz sela. Običavao je da svake večeri piše pisma u kojima je pozivao te nesretnike na farmu da bi ih kinjio da plate dug ili da bi ih primorao da potpišu nove menice sa još većom kamatom.

I tako se život odvijao na tom imanju: spolja, šarolika skupina zgrada na prostranoj preglednoj ravnici; iznutra, beda, srdžba, jad i čemer. U stajama, za vreme rada i u spavaonicama, ljudi su mrmljali kletve i jadikovke — ali samo pred poverljivim ušima, pošto je takođe bilo i uhoda. Jedan od onih kojima se verovalo bio je i patuljak sa farme.

On je, iz noći u noć, strpljivo slušao pritužbe jednog a potom drugog, dajući savete kad god bi mogao. S vremena na vreme odlazio bi uveče Sigurdu Larsonu i pokušavao da se za ponekog založi, ali okrutni farmer se samo smejao — to jest, ako ga ne bi gađao mastionicom ili šoljom za kafu.

Patuljak je uvek ostajao veoma dostojanstven i

samo bi rekao: »Samo pričekaj, Sigurde, doći će vreme kada ćeš me na kolenima moliti za milost«. Tada bi farmer pomahnitao i pokušao da ščepa patuljka, ali bi se ovaj uvek postarao da se postavi u takav položaj da može najjednostavnijim pokretom umaći kroz neku pukotinu u zidu.

Godine su prolazile. A onda, nešto se poče polako menjati u velikom, snažnom telu Larsona. Povremeno se osećao umornim, a bolovi su prožimali njegove ruke i noge — nešto što nikada ranije ne beše iskusio. Isprva bi samo opsovao i učinio neku surovost da bi pokazao da je još uvek isti stari Larson. Ali za nekoliko meseci stanje mu se pogorša i on poče da mršavi. Najpre bi pozvan lekar; potom vidar, a onda travar. I pored sve učenosti, ni jedan od njih ne mogade otkriti njegovu boljku i Larson je samo uzalud potrošio mnogo novaca.

Posle osam meseci, oči mu već behu upale; ruke i noge su mu bile tanke poput brezovih grana — nije mogao da korača duže od deset minuta a da se ne premori. Najzad, on ode u Stokholm i Upsalu, ali tamošnji profesori odmahivahu glavama, govoreći da nema ničega što bi nauka mogla učiniti da bi ga iscelila.

Patuljak se nije pojavljivao pred Sigurdom čitavih mesec dana posle njegovog povratka. Jedne večeri, on se nečujno pojavi, dok je farmer, malaksao i potišten ali još uvek zao, prelistavao svoje menice.

»Sigurde«, reče patuljak. »Umrećeš.«

Naglim trzajem, farmer podiže glavu i zagleda se u čovečuljka. Pade mu na pamet da baci knjigu i ubije patuljka, jer je ovaj bezbrižno sedeo na ivici stola, ali, umesto toga, Larson reče:

»Šta ti znaš o tome?«

»Sve«, odgovori patuljak. »Čak znam i od čega boluješ i koja bi te biljka mogla izlečiti.«

Rekavši to, on nestade.

Nedelju dana kasnije, on se vrati i reče:

»Jedan zloduh glođe tvoj nervni sistem i izaziva sušenje tvojih mišića. Jedva čekaju da stigneš u pakao, da bi tamo mogli da peku tvoju crnu dušu«.

»Čekaj«, kriknu farmer, ali patuljak već beše nestao. Nedelju dana kasnije, on se ponovo pojavi i reče:

»Imam magični napitak koji može da uništi zloduha, ali ga nećeš dobiti«. I ponovo iščeznu.

Kada se, tokom treće nedelje, patuljak vrati, Sigurd pade na kolena i poče da moli.

»Pomozi mi! Daću ti štogod zaželiš.«

Sada je Sigurd bio sama kost i koža i jedva da je mogao koraknuti od jedne stolice do druge. Ali, patuljak samo odmahnu glavom i reče:

»Biće to pravi blagoslov kada ti nestaneš s ovog sveta. Ali, pre toga, moraćeš još da patiš.«

Ubrzo potom, podmukla bolest uspori rad Larsonovog srca skoro do zaustavljanja.

A onda, jednog jutra, on se ne probudi. Tako ga zateče berberin i oglasi njegovu smrt. Sveštenik je nad njegovim telom čitao molitvu za upokojenje duše. Svi odahnuše s olakšanjem.

Ali farmer ne beše mrtav. Samo je tako izgledalo. Otkucaji srca su mu bili tako spori, a disanje tako slabašno, da su izmakli berberinovoj pažnji. Ali, farmer beše sve čuo i mogao je čak da nazire pogledom kroz svoje skoro sklopljene kapke. Što se ostalog tiče, bio je potpuno paralizovan.

Jedan i po dan ležao je u takvom stanju na odru. Sluge i služavke su mu odavali poštu sikćući kletve i kreveljeći mu se.

Veče uoči sahrane, patuljak se pojavi pored kovčega i reče Larsonu:

»Čuješ li one zvuke u susednoj sobi? To su tvoja supruga i nadzornik provalili orman. Cepaju menice.«

Narednog dana, Larson primeti kako svetlost iščezava, dok su pričvršćivali poklopac za kovčeg. A onda, sa samrtničkim strahom u srcu, on oseti kretanje pogrebnih kola. Želeo je da vrisne i da kucne o poklopac kovčega, ali ne mogaše ni da mrdne: beše potpuno paralisan. Nešto kasnije, on začu prigušeno tutnjanje, dok je zemlja zahvaćena lopatama padala na kovčeg. A zvuk sveštenikovog glasa i mrmljanje prisutnih postajahu sve nečujniji. Larson nikada nije osetio toliki strah. Kada grobar prestade da zatrpava raku, ljudi pođoše kućama, govoreći: »Bio je obična hulja. Sreća je što smo ga se napokon otarasili«.

U pozno doba te prve noći, osam patuljaka okupiše se oko groba. Oni svojim lopaticama otkopaše zemlju iznad kovčega i polugama otvoriše poklopac. Patuljak sa farme usu nekoliko kapi iz jedne boce među pomodrele farmerove usne. Larson odjednom oseti kako kroz njegovo telo struji čudesna snaga i otvori oči.

»Ovo je napitak za isceljenje«, reče patuljak sa farme. »Ali, pre nego što te izlečimo, moraš obećati da se nikada nećeš vratiti ovamo. Trepni triput, ako prihvataš.«

Sigurd učini kako mu beše rečeno. Patuljak usu još nekoliko kapi među njegove usne.

»Postaćeš drvoseča u nekoj udaljenoj šumi. Obećaj.«

Sigurd posluša. Srce poče brže da mu otkucava, a krv poče da teče. Čak je mogao i da podigne ruku.

»Moraćeš da koristiš ovaj napitak čitavog ostatka svog života«, reče patuljak. »Zamolićemo našu braću u šumi da te snabdevaju njime svake tri nedelje. Nemoj ni potajno dolaziti ovamo, jer ćeš onda stvarno umreti.«

On isprazni celu bocu u farmerova usta. Sigurd drhtavo sede, a onda se uspravi u kovčegu. Jedva je mogao da poveruje da je ponovo živ. Ispevši se iz groba, on udahnu sveži noćni vazduh. Kasnije nije mogao da se priseti da li to beše usled isparenja iz boce ili zbog sopstvene malaksalosti — ali kada je došao sebi, zateče se kako sedi pored vatre u mračnoj šumi, daleko od svoje bivše kuće. Snaga mu se postepeno povrati i on proživе još dvadeset godina — u velikoj nemaštini, ali srećan što je živ.

Tri dana posle Larsonovog pogreba, iznad njegovog groba beše postavljen nadgrobni spomenik sa natpisom. (Patuljci su grob ponovo pažljivo zatrpali.)

Na farmi više nije bilo ni tuče ni zanovetanja — naprotiv, svi su se prihvatili posla sa zadovoljstvom, osećajući se bolje nego ikad. Larsonova žena se pokazala kao dobra gospodarica, u koju su ljudi mogli imati poverenja. Na imanju se ponovo pojavi smeh, a devojke su za vreme praznika razdragano pevale i igrale.

Letnja kuća više nije korišćena za uhođenje ljudi, već za vesele subotnje zabave i nedeljne odmore uz obilje jela i pića.

Legende o Patuljcima

Severni Sibir je, na prostoru jednakom polovini veličine Evrope, prekriven retkom šumom, zvanom tajga. Postoje takođe i planinski lanci, otkriveni tek 1926. godine, na kojima su nađeni savršeno očuvani smrznuti mamuti.

Zimi, svetlost dana traje tri sata, a temperatura se spušta i do pedeset pet stepeni ispod nule; usred tih čemernih uslova, polarna svetlost pruža prizor zaprepašćujuće lepote.

Ovu oblast nastanjuju krznaši — lisica, mala siva veverica, ris, mink, kuna, vuk, medved, kao i irvas i dugodlaki konji. U tajgi takođe žive i patuljci dugih udova i prodornih očiju; za razliku od šumskih patuljaka, nisu uvek prijateljski raspoloženi i mogu biti opaki kada se naljute. Ti patuljci često zadevaju lovce koji postavljaju zamke, a koji, zbog prirode svoga posla, provode duge nedelje tragajući kroz zamrznutu tajgu. Patuljci uništavaju životinjske tragove, izazivaju lavine, uklanjaju putokaze sa drveća, noću podražavaju glasove divljih životinja i upozoravaju životinje na približavanje lovaca.

Severno od Oimjakona, živeo je patuljak po imenu Kostja, koji beše mnogo pakosniji nego ostali patuljci. Bio je pravi džin od momka, upola veći od šumskih patuljaka — čak i kada se meri u čarapama. U njegovom delu šume, svi su strahovali od njega.

Ako bi otkrio lovce na svojoj teritoriji, išao bi do njih i zahtevao da mu plate namet: najbolja krzna koja imaju. Ako bi oklevali, pretio je da će učiniti da im se irvasi razbole ili da se strmoglave sa neke litice, znajući dobro da lovcu od irvasa zavisi njegov opstanak.

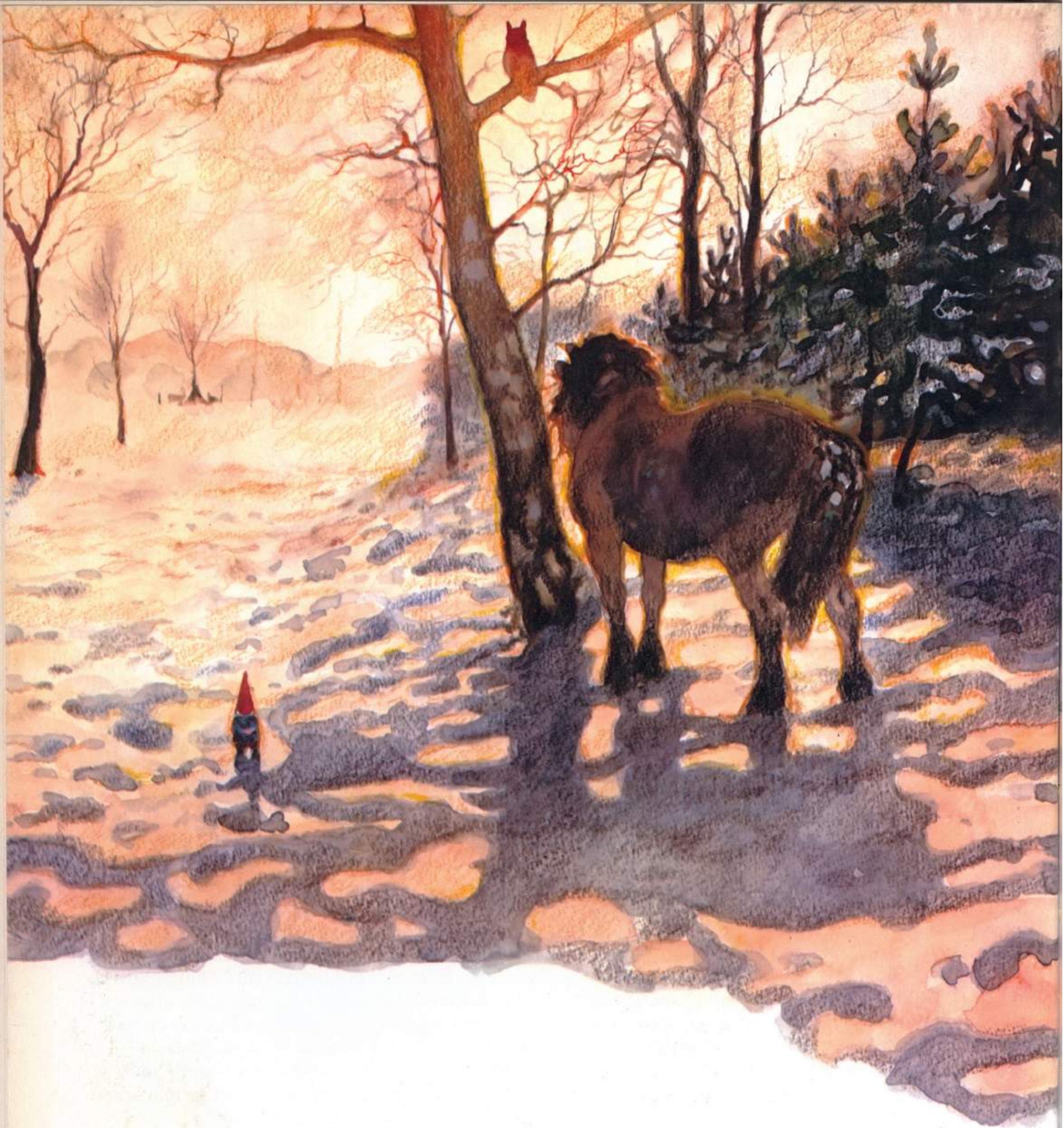
Sve to najzad privuče pažnju kralja sibirskih patuljaka. Čitava reka pritužbi stizala je do dvora. Patuljci su počeli da bivaju ozloglašeni i kralj odluči da je vreme da ta hulja dobije lekciju. I tako, on pozva dvojicu mudrih starih patuljaka; većali su dan i noć i najzad skovaše plan. Onda mlađi i spretniji od ove dvojice bi otposlat da obavi posao.

Kao prvo, spretni patuljak ode do divljih konja i porazgovara sa pastuvom predvodnikom. Jedan sat kasnije, desetak hitrih konja okupiše se prema jugu i načiniše ogroman polukrug. Oni će biti predstraža: čim neki od njih ugleda nekog lovca da ulazi u teritoriju podmuklog patuljka, treba da obavesti pastuva. U međuvremenu, patuljak otrča do odmarališta jedne prijateljski raspoložene sove. Zatim se vrati do polukruga koji su sačinili konji, dok je sova letela pored njega.

Posle dvodnevnog čekanja, konji javiše da se jedan lovac, jašući na irvasu, uputio u pravcu severa. Konjima su zahvalili i poslali ih kući, a pastuv, sova i patuljak pođoše za lovčevim tragom u snegu. Sačekaše dok nije postavio šator za prenoćište, a onda se patuljak pojavi i porazgovara s njim. Čovek reče da će sa zadovoljstvom sarađivati sa njima u kažnjavanju nevaljalog patuljka, pošto i on beše čuo mnogo ružnih priča o njemu. Ostavljajući lovca sa uputstvima, pastuv vrati patuljka u dvor.

Naredne večeri, dok je lovac ponovo postavljao svoj šator, pojavi se Kostja i zahtevaše namet.

»Dobro, dobro«, reče lovac. »Evo ti, uzmi najbolje, minka prvorazrednog kvaliteta.«

Patuljak sumnjičavo gunđaše, ali uze krzno i nestade s njim u šumi.

Dva dana kasnije, u suton, on slučajno ponovo prođe pored istog mesta i veoma se iznenadi kada ugleda prekrasno lisičje krzno, okačeno na jednoj grani, upravo iznad mesta na kome se nalazio šator. Patuljak ostade u blizini i nastavi da bezglasno zuri u krzno čitavih pola sata. Onda triput obiđe oko njega,

radoznalo ga zagledajući; najzad zaključi da je sve u redu. Lovac ga je, mora biti, zaboravio. Neočekivan zgoditak.

U svojoj velikoj pohlepi, Kostja nije video sovu, priljubljenu uz stablo jedne omorike, nedaleko odatle, i poče se verati uz drvo da bi se domogao lisičjeg krzna. Bilo je to glatko stablo sa malo grana i patuljak je morao koristiti i ruke i noge da bi se čvrsto uhvatio. Kada se uspeo dopola, sova se ustremi naniže i ščepa kapu sa njegove glave. Patuljak se toliko razbesne i pomahnita, da pusti ruke i uz tresak pade na tle. Prekasno: sova je, sa kapom u kandžama, letela visoko iznad drveća, prema dvoru.

Studena noć beše daleko od toga da bude ugodna za gologlavog patuljka. Jedino što je mogao da učini bilo je da namakne kragnu svoje jakne preko promrzle glave i da požuri kući. Bio je toliko ljut da nije izlazio nedelju dana (strahovito kinjeći svoju jadnu suprugu). Svakako, mogao je da načini novu kapu, praveći filc od krzna koja je imao u kući, ali kapa je nezamenljivo vlasništvo svakog patuljka i on je želeo, bez obzira na posledice, da se ponovo domogne svoje kape.

I ako je bio nevaljao, taj patuljak beše daleko od toga da bude glup. Znao je da nije bilo u pitanju samo to da treba da se suoči s kraljem. Ipak, prođe deset dana pre nego što prikupi hrabrost da prekrije

glavu sa dve marame svoje supruge i da se pojavi pred kraljem. Omršavio je i osećao se poniženim.

U dvoru beše hladno dočekan i morao je da čeka tri sata pre nego što su ga primili kralj i njegov savet. Kralj sеđaše na jednom podijumu. Bio je manji nego što su to obično patuljci, ali je zračio neprikosnovenim autoritetom. Tamo, pored kraljevih nogu, ležaše kapa.

»Nadam se da će te ovo naučiti pameti, Kostja«, reče kralj. »Niko od nas nije savršen, ali tvoje ponašanje je prevršilo meru. Dobićeš natrag svoju kapu ako sva svoja krzna pokloniš prvom lovcu na kojeg naiđeš. Shvataš?«

»Da«, promrmlja okrivljeni patuljak.

Kralj podvuče stopalo pod kapu i hitnu je u svoje ruke, govoreći: »Ostavite to napolju. Možeš da ideš.«

Ogromni patuljak oseti se sićušnim. Okrete se, izađe kroz vrata, napusti dvor i učini što je obećao, jer patuljci, bili dobri ili loši, uvek drže datu reč.

Legende o Patuljcima

Bio je kraj januara. Duvao je studeni severoistočni vetar, a termometar je pokazivao trideset stepeni ispod nule. Sve je u poljima i šumama bilo zamrznuto i spoljašnje aktivnosti patuljaka behu svedene na najmanju meru, izuzev, naravno, ukoliko nekome ne bi ustrebala pomoć.

U ugodnim, bezbednim kućama ispod drveća, patuljci su se zabavljali i pripovedali priče. Imp Rogerson bi ispričao ponešto novo svake večeri. Njegov pradeda je poznavao Vartjea, magičnog zlatara čija odvažnost nije imala granica, i pripovedao je priče o njemu svome sinu, koji ih je zatim ispričao svome sinu, a koji ih je, opet, ispričao Impu.

Jedne večeri, Impove kćeri bliznakinje, umorne i pospane od igre, sedoše kraj nogu svog oca i zamoliše ga da im ispriča neku novu priču o Vartjeu.

»Jesam li vam pričao o tome kako je Vartje oduzeo zlato i drago kamenje koje je ukrala jedna aždaja i vratio ga vilama iz Taje?«

»Jesi.«

»A kako je, da bi spasao život jedne male devojčice, koja je umirala, nabrao životvorno bilje na jednom ostrvu u Sibiru, koje je čuvao okrutni dinosaurus?«

»Jesi.«

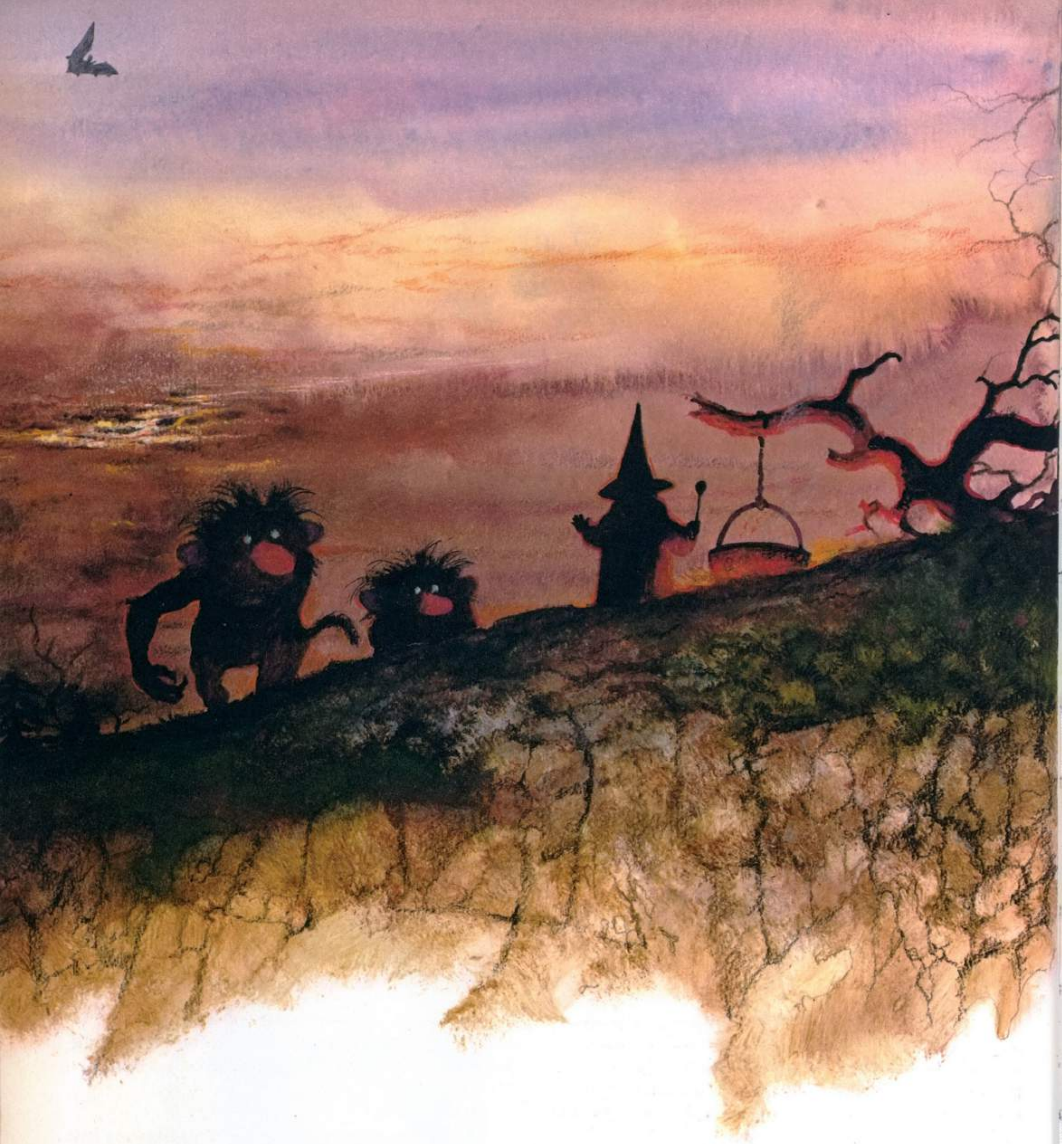
»A kako je, za vreme nepogode, skliznuo sa leđa orla i upao usred jezera Varnas, koje su nastanjivale veštice, i kako ga je na obalu izneo jedan slepi šaran?«

»Jesi.«

»A kako su ga zarobili trolovi?«

»Nisi.«

»Dobro, onda. Vartje je, znate, uvek nasamarivao trolove. Kako je bio suviše okretan za njih, nisu ga mogli smisliti. Sećate se da je Vartje imao tri kuće — jednu u Poljskoj, jednu u Ardenima i jednu u Norveškoj — tako da bi mogao obaviti svoje mnogobrojne zadatke. U Norveškoj je uvek imao problema sa zavidljivim trolovima. Uglavnom, Vartje je jahao jednu veliku lisicu, koja je trčala

brže od vetra. Mogao je da se prebaci od jedne do druge kuće, čak zajedno sa ženom i zlatarskim alatom, za manje od jedne noći.

Jednom, kada je Vartje bio u Norveškoj, trolovi iskopaše rupu na stazi kojom je on obično prolazio. Vartje i njegova lisica behu tim putem prošli pre nekoliko noći. Obavili su jedno dugo, zamorno putovanje i oboje su bili veoma gladni.

Kada su se približili zamci, lisica oseti jak vonj miša i ustremi se u rupu. (Trolovi su smrskali nekoliko miševa svojim prljavim prstima i razmazali ih po zidovima rupe.) Pre nego što Vartje i lisica to shvatiše, bili su u klopci. Vartje je, mora biti, bio veoma umoran, kada je dopustio da bude namagarčen na takav način. Ali, nisu mogli ništa učiniti. Trolovi ih provedoše kroz jedan podzemni prolaz do svoje pećine i zatvoriše Vartjea iza rešetaka u jedno bočno udubljenje. Lisicu okovaše lancima.

'A sada ćeš kovati zlato za nas', rekoše trolovi Vartjeu. 'Nikada te nećemo osloboditi.'

Svakoga dana, proturili bi po jedan grumen zlata kroz rešetke i naredili:

'Napravi narukvicu, prsten i ogrlicu. Nećeš dobiti ni zalogaj hrane dok ih ne završiš'.

A lisici bi bacili neku staru kost, to jest, ako bi imala sreće da umesto nje ne dobije dobro odmereni udarac nogom. Vartje je morao da postupa prema njihovim naredbama, pošto nije nalazio načina da pobegne, a morao je, takođe, da vodi računa i o stanju sirote lisice.

Trolovi su nosili narukvice, prstenje i ogrlice na svojim izobličenim rukama, vratovima i kobasičastim prstima. Igrali bi i igrali u svojoj prljavoj pećini, sve dok znoj ne bi počeo da teče sa njihovih tela a prostorija da zaudara gore nego obično.

Kada se Vartje nije vratio ni posle dve nedelje, njegova supruga, Liza, poče da brine. Vartje je i ranije često bivao odsutan, ali nikada toliko dugo. Jedne noći, ona pođe u potragu za njim, što beše veoma hrabro s njene strane. Pitala je sve životinje

koje bi srela da li su nešto čule o njenom mužu, ali ni jedna ne beše ništa čula. Napokon, u podnožju planina, Liza nabasa na jednog pacova koji beše utekao iz trolovske pećine u kojoj je Vartje bio zatočen, jer je smrad bio prejak čak i za njega.

'Nikada ga nećeš izbaviti', reče pacov. 'Samo će i tebe uhvatiti. Mogu ti reći da čuvaju ključ od bočnog udubljenja u trećoj pukotini na zidu pored ognjišta. Na ulaznim vratima stoji samo jedna reza, ali je suviše visoka da bi je ti mogla dosegnuti.'

Te večeri, Liza napravi plan. Prikupila je činije, pokvarena jaja, pasulj, đavolju balegu (asafetida) i gumenu smolu, koju trolovi obožavaju ali je nikada ne mogu dobaviti pošto biljka koja je proizvodi raste čak u Persiji. Vole je zbog njenog užasnog mirisa.

Liza se preruši u čarobnicu sa visokom zašiljenom kapom, koja je prekrivala njenu sopstvenu kapu, i crnim ogrtačem, zapali vatru na jednoj ravnoj steni nedaleko od trolovske pećine i poče da kuva svoje varivo. Nedugo potom, smrad nošen povetarcem dopre u pećinu, a trolovi, idući za zadahom, radoznalo izgegaše napolje.

'Šta se to događa?' upitaše sumnjičavo, pomalo uplašeni od malene čarobnice.

'Ništa naročito, plemeniti gospodine', odgovori Liza. 'Ja sam jedna sirota čarobnica i pripravljam svoj jednostavni večernji obed.'

'Mmmmm', zarežaše trolovi zavidljivo. 'Miriše odlično.'

'Hoćete li malo da probate?' upita Liza. 'Ali, svakom po zalogaj, pošto nemam više.'

Trolovi probaše po zalogaj i izjaviše da nikada nisu okusili nešto tako slasno.

'Vidim da uživate u jednostavnoj hrani', reče Liza. 'Slučajno ću biti ovde i sutra. Dođite sa celom svojom porodicom. Na koliko osoba da računam?'

'Pet', rekoše trolovi, zaglupljeniji negoli obično, pošto ne mogahu da misle ni na šta drugo osim na božanstveni ukus koji osećahu na svojim jezicima.

'Dobro. Onda, dođite neposredno pre zalaska sunca. Možete pustiti da se vaša vatra ugasi, pošto ću

pripremiti dovoljno hrane da potraje tri dana. Ja sama neću biti ovde, pošto imam nekog posla u susedstvu.'

Naredne večeri trolovi nađoše pet porcija jaja, pasulja i đavolje balege i veliku činiju u kojoj je bilo dovoljno jela za tri dana.

Dok su trolovi krkali, ženica se ispe na vrh njihovog dimnjaka i hitro se spusti u pećinu. (Lenji trolovi zaista su pustili da se vatra ugasi.) Liza otrča do trećeg udubljenja u zidu, dograbi ključ i oslobodi Vartjea. On brzo oslobodi lisicu i, stojeći na njenim leđima, podiže rezu na ulaznim vratima.

Zatim se žurno ukloniše. Ali lisica beše ukočena, pošto je toliko dugo bila zatvorena, i oslabila od gladi, tako da nisu mogli da održe brzinu. Srećom, trolovi su bili toliko pohlepni da su, pošto su pojeli svih pet porcija, poždérali i svu hranu koja beše preostala.

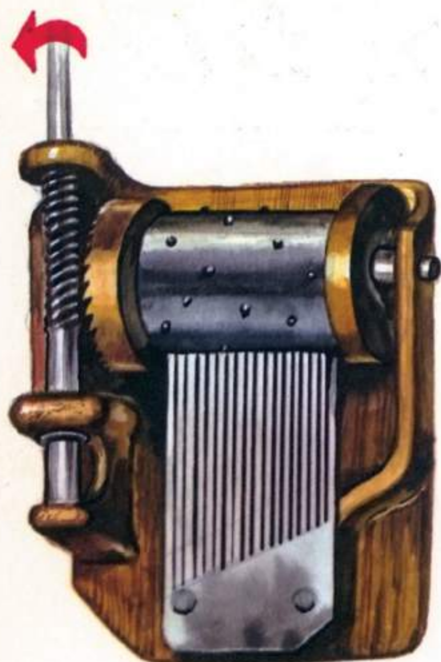
Kada trolovi dođoše kući, glasno podrigujući, videše šta se dogodilo i počeše glasno proklinjati Vartjea. Ali, stomaci su im bili toliko pretrpani, da nisu mogli ni da se maknu; stropoštaše se na pod i zaspaše.«

»A sada, u krevet«, reče Imp svojim kćerima.

Devojčice ubrzo zaspaše u svom ugodnom krevetu u niši. Majka kasnije otkri da su prokrijumčarile u krevet poljskog miša, te ga uze i vrati u njegovu korpu.

Ogromni korenovi hrasta koji su okruživali kuću blago podrhtavahu dok je snažni, studeni vetar duvao kroz grane. A dole, u čvrstoj nastambi patuljaka, beše toplo i bezbedno — barem kada su u pitanju trolovi!

Muzika patuljaka

U svakom patuljačkom kovčegu za miraz nalazi se muzička kutija, koja počinje da svira kada se kovčeg otvori. Te muzičke kutije na visokoj su ceni i izrađuju se od drveta najboljeg kvaliteta, sa najfinijim mehanizmom sa čeličnim oprugama. U većini kuća, melodija u muzičkoj kutiji zasniva se na herojskoj poemi o legendarnom švedskom patuljku Timu, koji je živeo između 1300. i 1700. godine.
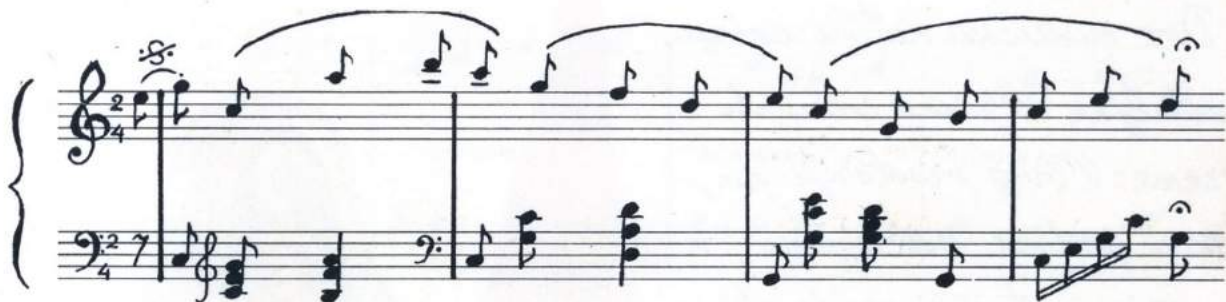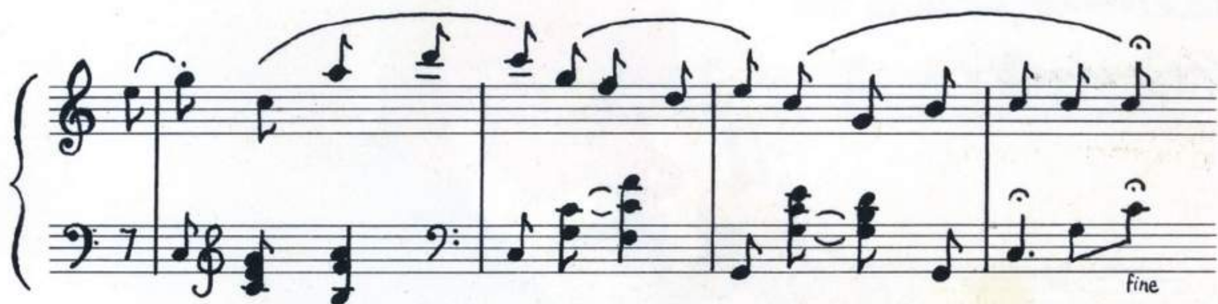

Pesma o trolu
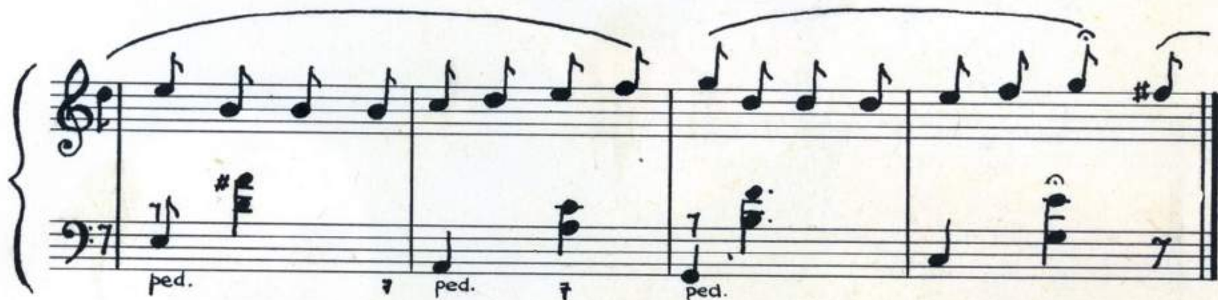

1. Stari Pimpl jeste strašan trol s kosom vašiju punom, tako kažu.
4. (Kada) Pimpl zgrabi, ruka zdrveni mu se; Tim veselo prođe šumom.

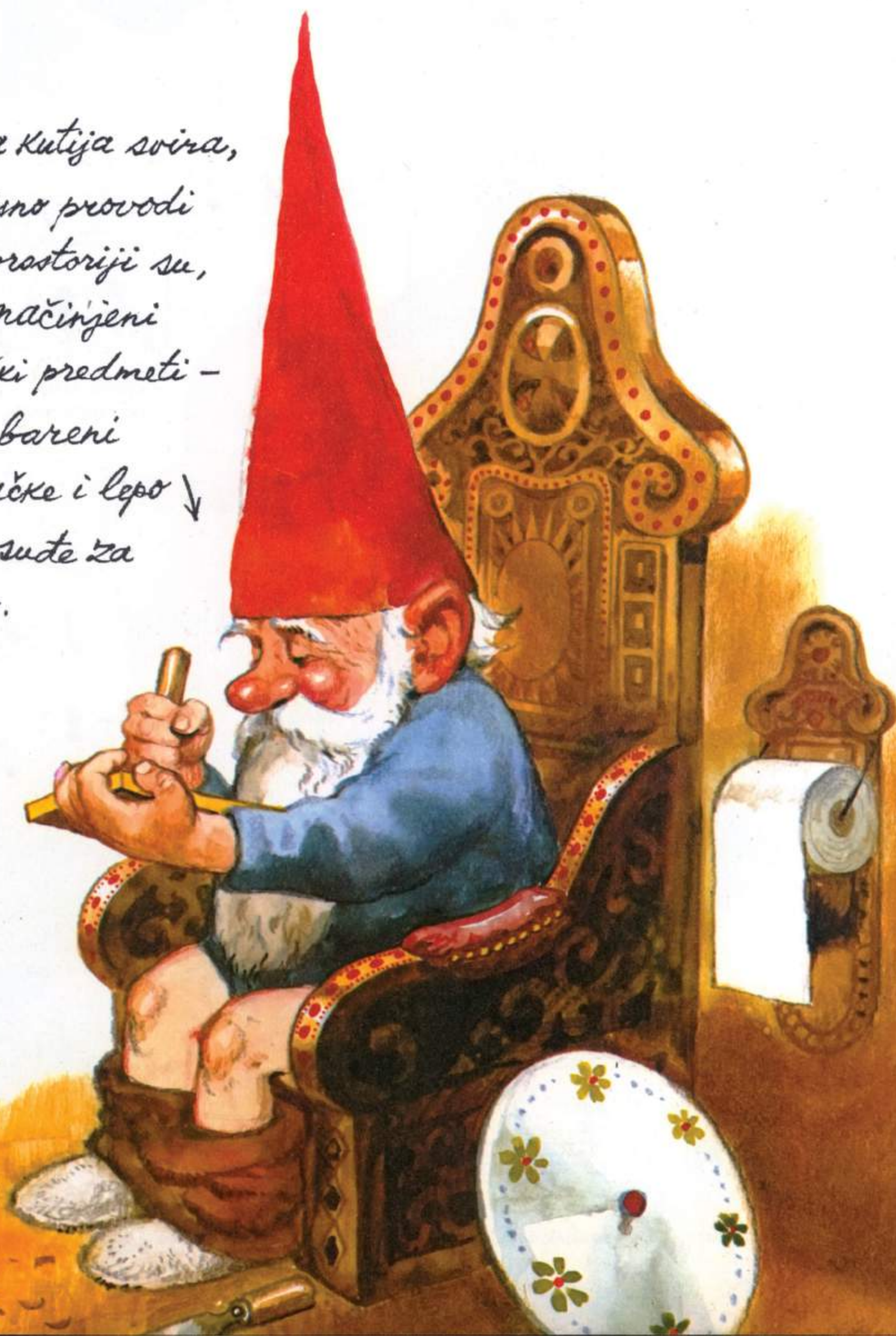
2. On ukrade dete iz Upsale i slavljaše tra, la, le.
5. On to vrati dete do Upsale i slavljaše tra, la, le.

3. Tada Tim patuljak dođe, i gde zlato beše, vražji lepak on tu stavi.

Kada patuljak pođe u toalet, on ne zaključava vrata: muzička kutija svira, označavajući da je prostorija zauzeta. Ona se uključuje pomoću tajne poluge na ulaznim vratima. Reči melodije koja svira ne pevaju se, ali su dobro znane. U mnogim kućama patuljaka, reči ove pesme okačene su pored vrata toaleta, a članovi porodice često mumlaju melodiju dok čekaju.

Dok muzička kutija svira, patuljak korisno provodi vreme. U ovoj prostoriji su, tokom godina, načinjeni mnogi umetnički predmeti – kao što su rezbareni portreti, igračke i lepo ↓ oblikovano posuđe za domaćinstvo.

Ne uznemiravaj

Mu- zika svira dok sedimo ovde; zakon je naš od davnina takav;

A dok muzika svi- ra te note, ne želim ja smetnje neke.

Te, uzdrži se dok čekaš ti, i hladi glavu i noge grej;

Nek' ništa ne smeta tebi, dok setno uzdišeš tako, prijatelju,

Al' smesti se u- godno ti i čaj od maslačka lepo pij.

Razgovor s Tomte Haroldsonom

Eto nas konačno kod poslednjih poglavlja; zahtevani broj strana sada je ispunjen. Jedan od patuljaka o kome smo često govorili tokom istraživanja radi pisanja ove knjige bio je 379-togodišnji Tomte Haroldson. On živi u poljima prekrivenim lanom u blizini Amesfurta, u Holandiji.

Jedne hladne večeri, oko ponoći, Tomte neočekivano dođe, što nikada ranije nije činio. Svi prozori su, zbog neprijatnog vremena, bili zatvoreni, ali to ga nije sprečilo.

Pozdravio nas je spokojno, ponašao se prijateljski ali rasejano, kao i uvek, i posadio se na sto u radnoj sobi. Očigledno je znao da je naš posao gotovo obavljen, te je došao da zadovolji svoju znatiželju, što nas je bezgranično obradovalo. Radosno smo ga ponudili voćnim vinom iz šolje napravljene od žira, i indijskim orahom presečenim na tri dela. On otpi gutljaj, zamišljeno obrnu šolju prstima, obazre se oko sebe i upita:

»Kako je išlo?«

»Odlično«, klimnusmo mi. »Gotovo smo završili.«

»I to upravo onako kako ste želeli?«

»Pa, uvek može biti bolje«, rekosmo mi skromno (ne verujući u to).

»Znači, smatrate da je dobro, tako kako je?«

»Naravno, zašto da ne?«

»Mogu li da vidim kako je ispalo?«

Postavismo debelu hrpu crteža i teksta pored njega i pokazasmo mu sve, od početka. On je razgledao stranu po stranu, bez reči, povremeno nas ućutkujući, kada smo hteli da neku rečenicu ili crtež temeljitije razmotrimo, i zamišljeno bi mljackao svoj indijski orah. Njegovo ćutanje toliko nas je uzrujavalo, da smo povremeno zlovoljno pogledali jedan drugog.

Završio je u jedan i trideset po ponoći. Nije otvarao usta od prve strane, izuzev da bi žvaknuo orah. Naša nesigurnost se pojačavala. Zavladala je mukla tišina.

Tomte podiže svoju šolju od žira i mi je brzo nasusmo. Zagleda se u voćno vino, onjuši ga, a onda pokaza na hrpu stranica i upita: »Je li to cela knjiga?«

»Pa, ne, nije cela«, hitro odgovorismo. »Treba još da dodamo i izmenimo ponešto, tu i tamo, ali, sve u svemu, mislimo da smo obuhvatili otprilike sve.«

On nas pogleda, jednog po jednog. Njegov pogled bio je dubok i prodoran, kao da iza njegovih očiju leži neka udaljena zemlja (patuljci često imaju tu osobinu).

»Treba li to da shvatim tako da su život i dela mog naroda, po prvi put u istoriji, u potpunosti zabeleženi ovde?«

»Pa, da... manje ili više«, rekosmo mi. Čovečuljak je zračio nekim neobičnim autoritetom, iako je sve vreme ostao da sedi (još jedna osobina koju patuljci često poseduju).

Tomte klimnu glavom i dokrajči svoje piće jednim gutljajem.

»To je, dakle, sve što smo imali da vam kažemo«, reče on zureći dremljivo kroz prozor i tamu. »Nadao sam se da će biti više toga.«

»Kako to misliš 'više'? Čega tu još ima?« upitasmo mi nervozno. Dobro raspoloženje nas je odavno napustilo. A ni Tomte nije izgledao naročito zadovoljan.

On stisnu šake među kolena i reče, ne dižući pogled na nas: »Sve je ovo vrlo simpatično — izvrsni crteži, dobre priče. Ali, nešto je izostavljeno, nešto nije obznanjeno. A patuljci ne bi mogli podneti ako bi nešto bilo izostavljeno iz knjige kao što je

ova. Samo trenutak, želim da vam nešto pokažem.« On odjednom skoči na pod, otrča, a onda se vrati posle nekoliko minuta, noseći knjigu sa kožnim povezom.

»Moja *Porodična knjiga*«, reče on kao uzgred. »Sakrio sam je napolju.«

On ponovo sede na sto, stavi naočare i otvori knjigu negde u sredini.

»Mi ne upisujemo samo porodične dogodovštine«, reče on, namignuvši. »Sa tim uveličavajućim staklom, možda ćete moći da čitate. Pisao sam na vašem jeziku.«

Ponovo se uozbilji i pokaza na datum na vrhu jedne od stranica. »Uzeću samo nekoliko primera. Tačka prva: rasprostranjenost stanovništva. Prepoznajete li ovaj datum?«

Mi ćutke klimnusmo glavama. Prošla je godina dana otkako smo započeli naše proučavanje patuljaka, misleći da ih posmatramo a da oni to ne znaju. Tomte okrenu list do mape jedne od naših holandskih provincija, koja prekrivaše dve strane. Na toj mapi jasno behu označene i numerisane sve naše prikrivene osmatračnice i skrovišta.

On nas pogleda preko naočara.

»Da ih nije bilo još?«

»Ne.«

Bilo je to odavno, ali sećali smo se svega kao da je bilo juče.

»Pogledajte«, reče on, »evo. Te godine bili smo uhođeni tri stotine dvanaest puta.«

Bili smo zabezeknuti.

»A mislili ste da nismo u toku stvari? Dragi prijatelji, nikada ne možete, sa tim grdnim stopalima, da tabanate oko nečijeg privatnog sveta a da ne budete primećeni. Čak smo čuli i vaše cerekanje.«

On okrete još nekoliko strana, ali za to nije bilo potrebe. Nismo mi zatekli njih; oni su zatekli nas. To je delovalo prilično zbunjujuće.

»U redu«, rekosmo mi, poraženi. »Tako je bilo u početku. A vi ste nam dozvolili da vidimo samo ono što ste želeli da vidimo. Ali, zar nam kasnije nije bilo dozvoljeno da slobodno razgledamo?«

Tomte se pomalo stidljivo nasmeja.

»Zbog toga sam ja ovde večeras. Sada dolazimo na drugo pitanje: razočaranje. Bili smo u toku i znali smo na koje ste se aspekte života usredsredili — našu dovitljivost, oštroumnost, tehničke izume, smisao za šalu. To nije moglo naneti nikakve štete; štaviše, namere su vam bile dobre i zbog toga smo učestvovali u tome. Ako su se toliko predali tome da oslikaju našu spoljašnju ljušturu, govorili smo jedan drugome, pomoći ćemo im. Onda će možda biti dovoljno pametni da zadru dublje.«

Počinjali smo da shvatamo na šta je mislio. Uistinu, mi smo uglavnom obraćali pažnju na vanjštinu. On se ponovo nasmeja.

»Ali, to se nije moglo tako nastaviti, ili, bolje reći, nije se moglo tako završiti. Obojica ste nam postali previše dragi, da bismo to dozvolili. I zbog toga sam ja večeras ovde. Poslat ovamo, mogao bih dodati.«

Nastade duga tišina. Poče nam svitati da smo, u svom samozadovoljstvu, u našem proučavanju patuljaka tek zagrebali po površini.

»Smatrali smo da bi bilo šteta da pošaljete knjigu izdavaču a da najpre ne porazgovaramo. Jer, sada dolazimo do trećeg pitanja: ravnoteže. Da počnem ovako. Svi smo mi nastali iz vasione — istina, vaši ljudi i sami kažu: 'Od praha čovek stvoren bi, i u prah će se pretvoriti!' Naravno, svi ćemo se vratiti vasioni i zemlji. Ali, mi smo ostali verni svom poreklu, dok vi niste. Naš odnos prema zemlji zasniva se na harmoniji, vaš počiva na zloupotrebi — zloupotrebi žive i mrtve materije.«

»Ne postupaju svi tako«, prigovorismo mi.

»Srećom, ne. Ali čovečanstvo, gledano u celini, ostavlja za sobom trag razaranja i zloupotrebe.«

»Zar patuljci nikada ne remete ravnotežu prirode?«

»Ne. Čovek se pomahnitalo lomata svetom današnjice i skoro uvek živi na račun prirode. Patuljak je našao spokojstvo u svetu jučerašnjice i zadovoljan je onim što ovaj može da pruži. To se neće izmeniti, kao što se neće izmeniti ni lososi, koji hiljadama godina plivaju od sredine okeana do reka u kojima su rođeni... kao što i pčela koja pronađe zlatni polen igra da bi pozvala druge pčele... ili kao

što golub nalazi mesto svog opredeljenja na hiljade kilometara daleko…«

»To je stvar instinkta. Da se malo ne udaljavamo?«

»Uopšte ne. Sada dolazimo do četvrtog pitanja: *naš* instinkt i um su u odgovarajućoj ravnoteži; vi ste potčinili svoj instinkt umu.«

»Ali, mi smo samo ljudi. Naši umovi preuzimaju... tako smo sazdani. Instinkt ne pruža dovoljno sigurnosti.«

»On pruža nedovoljno sigurnosti jedino ako je zarobljen ispod staklenog zvona. Naspite mi još malo vina.«

»Ali, ljudska bića čeznu za obnavljanjem prirode, kakva je bila u svojoj staroj krasoti.«

»I to je razlog što moramo nastaviti na tri načina: obnavljanjem instinkta, obnavljanjem prirodne ravnoteže i smanjenjem težnje za moći.«

»Zašto uključuješ i ovo poslednje?«

»Zato, jer sva druga zla na zemlji nastaju iz žudnje za moći. Znate to isto tako dobro kao i ja.«

»Zar se vi patuljci nikada ne otimate oko vlasti?«

»Ne. Potpuno smo odbacili politiku sile.«

»To je, naravno, mnogo lakše učiniti u društvu patuljaka, gde nema problema prenaseljenosti.«

»Prenaseljenost je nešto što morate biti u stanju da prevaziđete sami; mi smo to već učinili.«

»Je li to sve sadržano u savršenoj harmoniji koju su patuljci postigli?«

»Da.«

Ovde smo u našoj raspravi dospeli u ćorsokak. Nema sumnje, njihov svet je harmoničan i stabilan; moglo bi se čak pomisliti i da je jednoličan. Ali, zamislite susret sa jelenom golemih rogova, na nekoj usamljenoj stazi pored šume: to je prizor koji se vekovima nije izmenio, a ipak bi svako voleo da ga ponovo ugleda.

Tomte je koračao tamo-amo po stolu, ruku prekrštenih na leđima. »Peto pitanje: Ne treba da mislite da mi potcenjujemo ljudsku civilizaciju — iako je ona skupo stajala prirodu — ili da ne cenimo njene dobre strane. Ali, postoji ogromna provalija između onoga što vi smatrate napretkom i onoga što mi smatramo napretkom. Kada vidimo idiotske i ružne stvari koje vi činite, možemo samo da u čudu odmahnemo glavom. Prikupio sam nekoliko takvih primera.«

On ponovo uze knjigu, okrenu još nekoliko strana, ali iznenada je s treskom zaklopi, stavljajući naočare u torbicu pričvršćenu za svoj pojas.

»Kasno je«, reče on. »Moram obaviti još nekoliko stvari pre izlaska sunca.«

»Sutra uveče, u dvadeset dva i trideset«, reče Tomte. »Pogledajte se samo, kako sedite. Naravno, nećete dozvoliti da budete obeshrabreni?«

On potapša rukopis.

»Biće to sjajna knjiga. Ako i ne bude, uvek se može nešto učiniti. Zadovoljili biste me ako biste dodali jedno poglavlje, nazovimo ga 'Zašto patuljci odmahuju glavama'.«

I on nestade.

Zašto patuljci odmahuju glavama

Ako se složimo da između vaših i naših ideja o napretku postoji velika razlika«, reče Tomte naredne večeri, sedeći u jednoj fotelji za lutke, sa knjigom na kolenima, »mi, ipak, sa rastojanja, pratimo vaše. Uzmimo primer Rembranta van Rijna. Moj brat Oli odlično ga je poznavao. Oli je živeo ispod jedne stare lipe u blizini Rembrantove kuće, pored jednog kanala u Amsterdamu, i proveo je bezbrojne časove u jednom tamnom uglu, crtajući uz bok maestra.

Mnogo puta odmahnuo bi glavom začuđen glupošću i sitničavošću ljudi koji su naručivali slike, koje je zlostavljeni Rembrant podnosio, i strahovitim siromaštvom kojem je ovaj bio izložen pri kraju života. On je video kako *Noćna straža* napreduje potez po potez, remek delo kome se danas dive skoro do ludosti. Odmahujući glavom i sa bolom u srcu, video je kada su ovu sliku skratili da bi mogla da prođe kroz vrata, kada su je posle Rembrantove smrti premeštali u Gradsku većnicu.

A šta ste vi ljudi učinili sa dobrim doktorom Semelvajsom, 1865. godine? Zar mislite da nismo

ništa čuli o tome? Čovek je najzad otkrio ono što smo mi znali stotinama godina: da se porođaj mora obavljati čistih ruku, tako da se ni dete niti majka ne inficiraju. Semelvajsa su njegovi protivnici naprosto proganjali sve do njegove smrti.«

Tomte gurnu naočare na čelo i pogleda nas.

»To je ono na šta sam mislio sinoć.«

»Pa, dobro, ali i mi to znamo. Tokom istorije dogodile su se najneverovatnije gluposti. I mi, takođe, na to odmahujemo glavom.«

Tomte ponovo spusti naočare i okrenu još nekoliko stranica.

»Teškoća je, izgleda, u tome što ljudi naprosto ne prepoznaju velikog čoveka za vreme njegovog životnog veka, naročito ako je on umetnik.«

»To je zbog toga što neki umetnici stvaraju dela za koja ljudi još nisu pripremljeni — izuzev malih posvećenih krugova. Tek posle jedne ili dve generacije dolazi do prepoznavanja.«

»U međuvremenu, umetnik je umro, zaboravljen. Pomislite na jednog od vaših najčuvenijih kompozitora. Čuo sam to iz prve ruke, od Tima Frajdla. Tim je jedan mali, zaneseni patuljak, koji je u očajanju napustio Beč, 1791. godine, i sada živi nedaleko odavde, u jednom obitavalištu u steni. Dakle, mi patuljci možda nemamo Mocarta, ali bismo sigurno čoveku takve obdarenosti omogućili da dostojanstvenije proživi na ovome svetu.

Razgovori između Tima i Mocarta zapisani su u jednoj knjižici, za koju bi vaši istoričari dali oči u glavi samo da je se domognu. Tim je uvek znao kako da pomogne Mocartu da se otrese tmurnog raspoloženja. Samo je trebalo da zamoli Mocarta da mu održi čas iz violine, pa da se maestro zasmeje

poput deteta. Potom bi proveo sate podučavajući Tima.

Tako je verni Tim, sa suzama u očima, uprkos danu, snegu i kiši — uzeo učešća u Mocartovom bednom pogrebu (koji je koštao jedanaest florina i pedeset šest krajcara), šestog decembra 1791. Zbog lošeg vremena, svi su napustili pratnju još kod crkvenih vrata. Tim je bio jedina preostala živa duša. Odmahujući glavom, video je kako grobar bukvalno baca kovčeg u siromaški grob i sa žurbom traži zaklon.«

Tomte sklopi knjigu, ali zadrža prst između njenih stranica.

»Mi to naprosto ne shvatamo«, reče on.

On okrenu narednu stranu.

»Ono što ste učinili biljkama i životinjama, takođe se ne može opisati. Priznajem da iščezavanje losa, mrkog medveda i vuka iz ovih krajeva ima veze sa klimatskim promenama, ali istrebljivanje dabra ne može se ničim opravdati. Poslednji dabar ustreljen je 1827. godine u Zalku, pored Zojder Zea, i tako smo mi zauvek izgubili veoma dragog prijatelja, sa kojim smo održavali najsrdačnije odnose i koji nas je dobrovoljno snabdevao naročitom vrstom masti. I ako vi, vašim saobraćajem i otrovima, umorite i poslednje preostale primerke zelene žabe, zelene krastave žabe i krastave žabe sa žutim trbuhom, to neće biti samo pitanje iščezavanja još nekoliko primeraka životinja.

Ne. Duboki poremećaji u prirodnoj ravnoteži

stvari značiće godine dodatnog posla za nas. Da i ne pominjem štete, nama lično, od vaših otrova. Odbijam da raspravljam o bednom stanju ptica grabljivica ili njihovim neoplođenim jajima. Vi, ljudi, postali ste neprijatelji prirode.

Pazite, ovako: od hiljadu i tri stotine biljnih vrsta, sedam stotina su u opasnosti; sočan list skoro da ne postoji. Neću čak ni pominjati lososa, jesetru ili američku lojku — sve su to rečne ribe koje su na pojedinim mestima iščezle. Tri četvrtine vaših ljudi čak i ne zna da su one ikada postojale. Vi se, naravno, možete pretvarati da ste gospodari i stvaraoci, ali to nije razlog da se ponašate kao zveri — mada bi se zver ponašala manje bezosećajno.«

»Čekaj, nas dvojica potpuno smo saglasni sa tobom.«

»Znam, znam. Zar ne mogu malo da prigovaram? Znate li za još jedan običaj od koga nas spopada muka? Reklo bi se da su ljudi koji kreću na odmor, kako vi to zovete, odgovorni. Oni izbacuju mačke i pse iz automobila, napuštajući ih u šumama. Treba videti te jadne spodobe. Oni tuguju i gladuju na najbedniji način. Poneki i opstanu i postaju prestupnici od kojih niko nije bezbedan.«

Mi slegnusmo ramenima i rekosmo:

»To su zaista hulje, kojima ne bi trebalo dozvoliti da drže životinje u kući. Ali avaj, tu se malo može učiniti.«

On klimnu glavom i uze knjigu, prelistavajući preostale stranice.

»Ima još mnogo toga da se kaže o uništavanju našeg dobrog i lepog sveta, ali ostavimo to sada, inače će postati jednolično. Ipak, samo još ovo, jer to nas toliko uznemiruje: prestanite da ratujete. Samo u toku mog života, nije prošlo dvadeset pet godina a da se negde u svetu ne ratuje.

Pa, tako vam je to. Rekao sam vam šta sam imao. A sada ćemo se nas trojica prošetati; želim da vas obojicu nagradim za vaš višegodišnji trud.«

Napolju, mesec se beše izdigao za širinu šake iznad obzorja. Vrhovi drveća jasno se isticahu na nebu bez oblaka. Vladala je mrtva tišina, izuzimajući prigušeno kloparanje voza u daljini. Bilo je ugodno i proleće se osećalo u vazduhu.

Krenusmo jednom stazom koja je vodila prema jugozapadu. Iako smo obojica dobro poznavali ovaj kraj, posle samo pet minuta više nismo znali gde smo. Ali Tomte nas je predvodio sigurnim korakom i mi smo ga sledili.

Da li smo hodali jedan sat? Dva sata? Dvadeset četiri sata? Ne bismo to nikad mogli reći. Izgledalo je kao da to nije bila šetnja u koju načas smo krenuli, već smišljeno tumaranje.

Vreme se zaustavilo, a priroda nas prigrli i okruži poput nekog toplog mora. Nismo osećali težinu; nismo osećali svoje godine; znali smo sve što je bilo

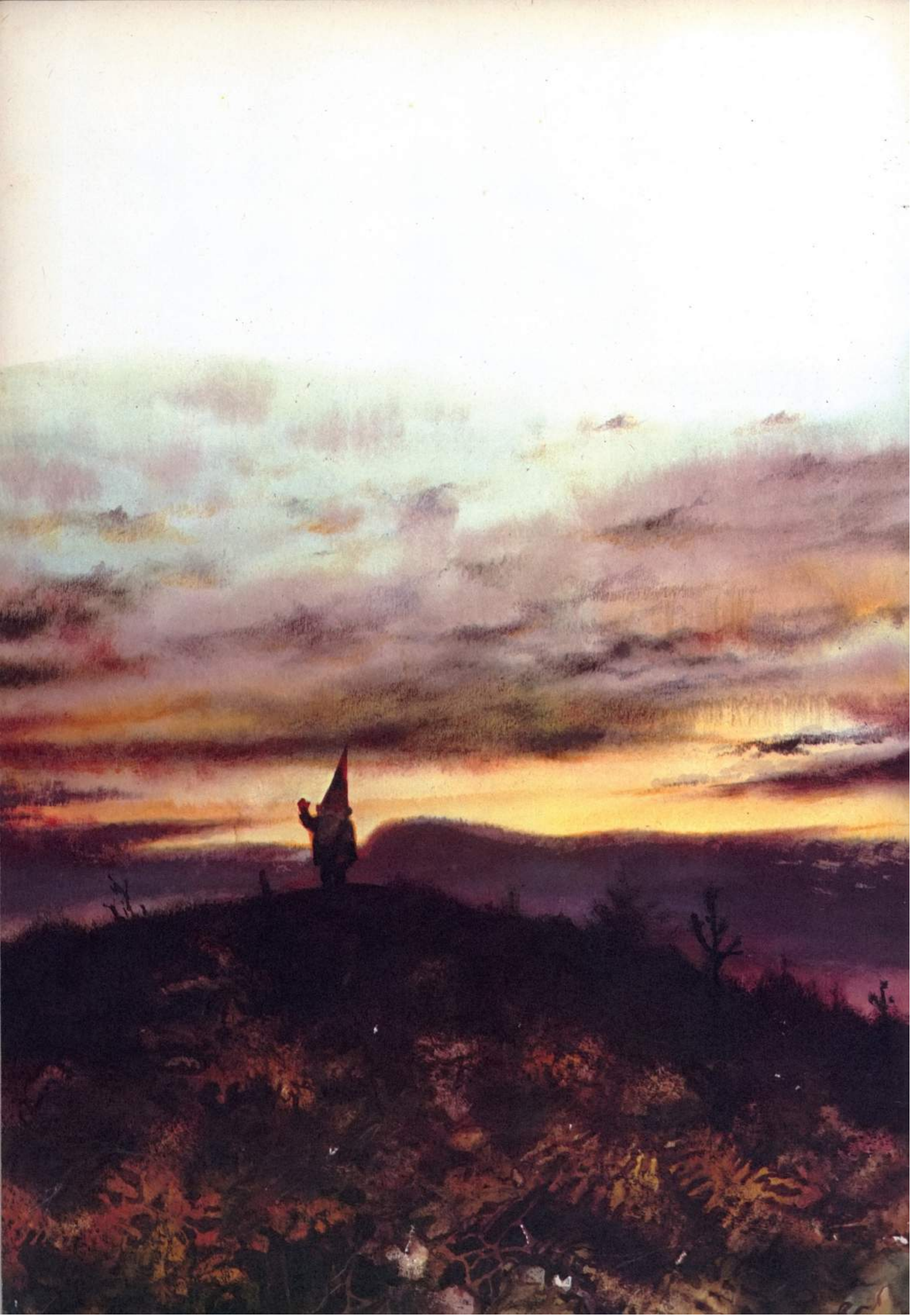

zaboravljeno. Tomte nas je, za to veče, obdario osobinama patuljaka.

Sretosmo jednu lisicu. Ona se zaustavi, onjuši nas ispitivački, bez znakova straha. Jedna srna, koja je očekivala mladunče, dozvoli nam da je počešemo između ušiju i da pomilujemo njeno gusto zimsko krzno. Jedna zečica ponosno nam pokaza svoje prvo ovogodišnje leglo. Zečevi nastaviše svoje vragolije u našem prisustvu. Razgovarali smo sa divljim svinjama i sa jednom kunom.

Ispitivala nas je jedna sova. Posmatrali smo dva beskrajno razigrana jazavca. Slušali smo kako drveće diše, grmlje šapuće, mrmljanje mahovine; slušali smo tajne proteklih vekova; utopili smo se u

svaku živu ćeliju na zemlji, raspoznali svaku dimenziju i naše duše behu u ravnoteži i spokoju.

Kada mesec poče da bledi, mi završismo naše nedokučivo putovanje kroz jednu neznanu dimenziju.

Tomte podiže ruku. Mi se zaustavismo, a on nastavi uzbrdo.

»Priroda može biti ovakva, ako ostanete pošteni prema njoj. Želim vam sve najbolje. *Slitzweitz*.«

On nastavi da sam korača uzbrdo. Srca nam se rastužiše. Pored jednog starog bora, on se okrete, još jednom podiže ruku — ovoga puta za zbogom — odmahnu nežno glavom, sa osmehom na svom malom licu, i iščeznu preko brega.

Sve prestade, poput neke stare muzike koja se iznenadno prekinula. Ponovo smo bili obični smrtnici. Svanjivalo je, sunce je uskoro trebalo da izađe. U tom trenutku, videsmo gde smo. Bili smo u njivama lana, ne više od pola sata daleko od kuće.

